

دیس بیناں کے

سیکولر ریزم و دیموکریسی

د

ہمزور و نا کور دستاویز

www.alibapir.net
عبدالباپیر

ameer.maktab@yahoo.com

f /AliBapir YouTube /AliBapir f /MediaAmeerOffice
www.alibapir.net

صلاح حاجی - جیہاد عبدالبدیع

چاپا دوویں
۲۰۱۹ز - ۱۴۴۰م

ameer.maktab@yahoo.com

f /AliBapir

yt /AliBapir

f /MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

رہنمائے

سیکولاریزم و دیموکراسی

و

نہ زمودنا کوردستاندا

www.alibapir.net

ameer.maktab@yahoo.com

[/Alibapir](#)

[/Alibapir](#)

[/MediaAmeerOffice](#)

www.alibapir.net

www.alibapir.net

دیس بینا سالے
سیکولاریزم و دیموکراسی
د
ٹھمز و نا کور دستانیدرا

نقیسین
علے باسپر

وہ رگتیران
صلاح حاجی - جیہاد عبدالبدیع

چاپا نووی
۱۴۴۰م / ۲۰۱۹ز

دییەیتا سائی

سیکولاریزم و دیموکراسی د ئه زموونا کوردستانی

نقیسین: عەلی باپیر

وهرگیران: صلاح حاجی - جیهاد عبدالبدیع

خهتی بهرگی: نهوزاد کویی

نه خشه ساز: جمعه صدیق کاکه

تیراژ: ۱۰۰۰ دانه

چاپا دوویی ۱۴۴۰م / ۲۰۱۹ز

ل پێقه بهر یا گشتی یا په رتوو کخانه یین گشتی / هه ریم کوردستانی

ژماره یا سپاردنی (۴۵۶) یا سالا ۲۰۱۶ پی هاتیه دان

ameer.maktab@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

www.alibapir.net

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ اَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ
وَجَدِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ
ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ ۚ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴾

سُورَةُ النَّحْلِ

ameer.maktab@yahoo.com

/Alibapir

/Alibapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

www.alibapir.net

ameer.maktab@yahoo.com

/Alibapir

/Alibapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

www.alibapir.net

پیشکش بیت

بہر کہ سہ کی، کوچ تشتہ ک: نہ خو
مہزنہ کرن، نہ بہرژہ و ہندیہ کا تایہت، نہ
قہناعہت ئینان ژبہری ہزر کرنی، نہ شیئت
لبہ رامبہر و ہر گرتنا حہ قییدا، ژبو وی ببیتہ
ئاستہنگ و پیکر.

ameer.maktab@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

www.alibapir.net

ameer.maktab@yahoo.com

[/AliBapir](#)

[/AliBapir](#)

[/MediaAmeerOffice](#)

www.alibapir.net

www.alibapir.net

پێشهکیا چاپا زاراقی بادینی

الحمد لله رب العالمين، والصلاة والسلام على المبعوث رحمة للعالمين، نبي الله الخاتم ورسوله الأعظم ونوره الأتم، وآله أجمعين، من الصّحب والأزواج والقراة والتابعين لهم بإحسان إلى يوم الدين.

دهمی من گوھ لی بوو کو برایی بە پێژ (صلاح حاجی و جیهاد عبدالبدیع) ئە ڤەرتووکه ژ زاراقی سوپانی وەرگیرای ژبو زاراقی بادینی، گەلەك دلشاد بووم، چونکی ب لیبورینقه ملله تی کورد، ژ ئەگەری نەبوونا کیانەکی سەرپه خو، خودانی زمانه کی ئە دەبیی ئیکگرتی نینه، و پەرتووک و بەره می نەندە ی ژ، ژبلی وان یین من ب زمانی عەرەبی نفیسین، یان ژبو عەرەبی "و زمانین: فارسی و تورکی و ئینگلیزی ژ" هاتینه وەرگیران، هەمی ب زاراقی سوپانی هاتینه نفیسین، و ئەو کەسین ب زاراقی بادینی و کرمانجی پەرتووکان دخوینن و دئاخفن، کیمتر ژ ئی تیدگەهن.

هێفیدارم ئە ڤەرتووکه ئەگەری بەرچاڤ پوونیا خواندەقانی و بی، لدور پادەیی تەبەنیکرن و پیکیری کرن ب دیموکراسیی و سیکولاریزمی، ژلایی وان حزب و پیکراوین خوب سیکولاریست دزانن و خوب دیموکرات زانین هەریما کوردستانی، و ئەوین ژ دەرڤه ی هەریما کوردستانی ژ.

هه روه سا لدور هه لویستئ ئیسلامی ل بهرام بهر دیموکراسی و
سیکولاریزمی، کا چه وا هه لسه نگاندنی ژبو دکهت، و چه ند نرخ و به هایه کی
ژبو وان دادنی، و ل کیفه دگه هه ئیک، و د چ دا ژئ جودا دین؟!
دهست خوشیه کا گهرم ل براین وهرگپ دکه م، خودئ خیرا وان بنقیسیت
و نمونه یین وهکی وان زیده بن، و د خیریدا بهرده وام و خوراکر و موکوم بن.

عهلی باپیر

۲۱/۲ پریما ئیک/۱۴۴۰م

۲۹/۱۱/۲۰۱۸ز

هه ولیر

meer.maktabe@alibapir.net

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

بناقی خودایی مه زن و دلوخان

پیشگوتن

پشتی نه مانا خه لافه تا ئیسلامی و شه مرینا خه تیره و پوناھیا حوكمی ئیسلامی لسه ر ئاستی وه لات و حوكمه تان، و جه گرتنا وی ژلایی وان به پنامه و سیستم و میکانزم و پیک و ئایین مروق ب دهستی خو ئیناينه ده بوونیڤا، و ژالوونا وان لسه جیهانی، و پهیدا بوون و سه رهلانا وان ل کوردستانی، و کاریگه ریوونا کومه لگه ها مه ب گشتی و ته خا گه نجان ب تایبه تی، ب وان به پنامه و سیستم پوژناقا ژبو بریقه برنا ژیان و پیکه ستنا سیستمی حکومرانی ژبو واقعی خو دانین، مینا (سیکولاریزم) و (دیموکراسی)، د ئه فی سه روبه ریدا مه هه ردوو وه رگیچان، ب فه ر و پیڤی دیت رابین ب وه رگیچانا ئه فی په رتووکا لیه ر دهستی ته، یا ماموستا و زانایی کورد و سه رده م (علی باپیر)، ژ زاراقی سوپانی ژبو زاراقی بادینی، پیخه مه ت پتر تیگه هشتن ژ ئه فان بابه تین سه رده میانه و به ربه لاف د واقعی ئه م تیڤا دژین.

هه ژی گوته ئی به ژیده ری نافه روکا ئه فی په رتووکی ژ دیبه یته کی هاتیه، کو هاتبوو پیکه ستن ل پیکه فتی ۲۰۱۶/۴/۱۰ ل باژیری سلیمانی، دناقبه را ماموستا علی باپیر و کاک مه لا به ختیار، لدور بابه تی (سیکولاریزم و دیموکراسی د ئەزموونا کوردستانیڤا).

به پښان!

ژبو نیاسینا هر هرز و تیور و پښاره کی شیوه یی په یدابوون و سه هلدانا وی یا گرنگه، سیکولاریزم نه و پښازا سیاسی یا بناڅ جفاکی، و دیموکراسیه ت ژی نه و سیسته می دهسته لاتداریا ملله تی، دوو زاراقین ژیک جودانه، نه څ پرتووکا لبر دهستی ته کورنیه که ژ راستی و واقعی هر ئیک ژ سیکولاریزم و دیموکراسی ب گشتی و ب تاییه ت د هر یم کوردستانیدا، و دیارکړنا وان شه شارتی و درویشمین کار ژبو نه هاتیه کرن ژلای دویکه فقیین وان، هه روه سا کا هه لویستی ئیسلامی لسه نه څان هه ردوو ټیگه هان چیه ؟ و ئه ری ئیسلام و (سیکولاریزم و دیموکراسی) د کیش خالیډا ژ ئیک نیژیک دبن، و د کیش خالیډا ژ ئیک دوبر دکه څن.

ژ خودی دخوازین مه پتر شاره ز و زانا بکه ت د ئایینی مه یی پیروز و مه زندا، دا کو بکه ینه بناغه و ینه مایی سیسته م و بهرنامه یی پځخستنا ژيانا خو، دا ب ئه څان سیسته مین مروقی ب دهستی خو ئیناینه د هه بوونیډا، سهردانه چین، و ژبه ر چاقتارپاتیا مه د ئایینی مه دا، ب چاڅه کی مه زن به ری خو نه دهینه وان سیسته م و بهرنامه یی د ئاستی ئیسلامی دا د هه ژار و لاواز، و ژ ئایینی خو ب گومان نه که څین، چونکی بیگومان لاوازی و کیم شاره زاییا مه د ئایینی مه دا، دبیته نه گهر کو باطل لده ف مه، مه زن و شرین ببیت، د ده مه کی دا باطل هه رده م یی کیم و بچویک و پویچه !

صلاح حاجی

جيهاد عبدالبدیع

دەستپێک و پێناسەیا ئەقێ پەرتووکی

خواندەقانی بەرێز!

پشتی کول ئیقفارا پوژا: ٢٠١٦/٤/١٠، ل هولا (تهوار) ل باژێری سلیمانی، دناقبهرا بهنده و کاک مهلا بهختاری دا، دیبهیت (مناظره)یهک هاته ئەجامدان، ژلایی بهرێزان:

١- پروفیسور میشیل فیفورکا: سهروکی خانەیا زانستین مروقی ل پاریس، و سهروکی کولێژا جیهانی ژبو قهکولینان.

٢- د. عادل باخهوان: ماموستا ل زانکویا ئیفری، و قهکولهری هاریکار ل قوتابخانهیا خواندنا بلندیا زانستین جفاکی ل پاریس، هاته سهرهپرشتی کرن.

دهقی دیبهیتی ژێ ل کهنالی تایبهتی بهندهی ل یوتیوب، د ئەقێ لینکی دا ههیه: (<https://youtu.be/I0nv7kpBGX4>)

پاشان خهلهکهکی زور داخواز کر، کو دهقی گوتنن بهندهی، چ گوتنن گوتارا من، چ بهرسقین پرسیارین کاک مهلا بهختیاری، ب نفیسین لهردهست ههبن.

هه ر ژبه ر ئەقێ چهندی پشتی نفیسینا دهقی گوتنان ژلایی هندهک براین دلسوز، من ژێ دهستهک پێدا ئینا و پێداچوون ژبو کر، و ئەق بهرههمی لهر دهستی ته ژێ دهرکهفت.

ئەفجا د فێریدا پیدفیه چەند تشتەکان پوون بگەین:

١- دەقی وان گوتنن د بابەتیدا، و ل دەمی بەرسفدانا پسارێان هاتین، مە وەکی خو هیلاینه، و هەندەک تشت ژێ کو د وی دەستنقیسی من بەرەفکری هەبوون، ژبەر نەبوونا دەمی نەگەهشتم هەمیان بیژم، لقیژی من زیدەکرینە، کو ژلایی نافەپوکیڤه گوهورپینی ل سەر گوتنن دیبەتیدا نائین، بتنی ئەوا هە ی دی تیروژکە کا زیدەتر د نە ل سەر بابەتی.

٢- هەندەک دەقی قورئان و سوننەتی، کو وەکی بەلگە ه ئینان ل سەر گوتنان، ل دەمی دیبەیتی نەگەهشتم بدەمە دیارکرن، دی زیدە کەین.

٣- دی ئاماژەیی ب هەندەک ژیدەر و نافی هەندەک زانایان کەین، کو د دەقی بابەتیدا، مە دەلیڤه یا گوتنا وان نەبوو.

٤- ب پیدقی نەهاتە زانین، دەقی هەمی گوتن و پرسیارین کاک مە لا بەختیاری بدەینە دیارکرن، چونکی بارا پتریا وان دویر بوون ژ چوارچوڤی بابەت (موضوعی)، کو بەحسی {سیکولاریزم و دیموکراسی د ئەزموونا کوردستانی} بوو، ئانکو: بتنی مە ئەو گوتن و پرسیارین وی ئینایەنە کو جەمی مەرەمی بن.

٥- چەند گوتنن کاک مە لا بەختیاری، کو دپینچ دەقی دوماهییدا کرن، یان ژبەری هینگی کربوون، و دەلیڤه یا بەرسفدانا وان نەبوو، دی ب کورتی بەرسفەکی ل سەر دەین.

٦- ژبو بەرچاڤ پوونیا خواندەڤانان ل سەر میکانزم و شیوازی بریڤه چوونا وی دیبەیتی، ب باش دزانم، دەقی وی نامەیا کو ژبەری هەقیکی پتر ژ دەمی دیبەیتی، ژلایی هەردوو بریڤه بەر و سەرپەرشتیاری دیبەیتیڤه، گەهشتیەن، بدەمە دیارکرن.

٧- تاکه تیبینی و سەرجهك ژێ، كو ب پیدقی دزانم لسه ر شیوازی
برێقه برنا دیبه تی بدەمه دیارکرن، ئەوه كو دەمه کی کیم (نیف دەزمیر) ژبو
دیارکرن دوو بابەتین كو چەند ئاخفتنن دویرو درێژ بخوفه دگرن و چەند
چەق ژێ دچن، كو سیکولاریزم و دیموکراسی یه، هاتبوو دانان، ب دیتنا من
ئەگەر بتنی ئیک بابەت با، دا باشتر یا گونجای بیت مافی بابەتی بهیته دان.

ب پیدقی ژێ دزانم، سوپاسی و دەستخوشی و پیزانیین خو ئاراسته ی
ئەفان که سایه تی و لایه نین ل خوارێ بکه م:

- ١- کاک مه لا به ختیار کو ئاماده بوو پیکفه وی دیبه تی ئەنجام بدەین.
 - ٢- پروفیسور میشیل شیفورکا و دکتور عادل باخه وان، کو ئەو دیبه ت ب
سەرکه فتیانە برێقه بر.
 - ٣- که نالی پرووداو، کو سپونسه ریا دیبه تی کر، و پاسته وخو و پیشه بیانه
فه گوهاست.
 - ٤- هەردوو که نالین (په یام) و (کوردسات) ئەوان ژێ ژبلی (پرووداو)،
پاسته وخو فه گوهاست.
 - ٥- هەمی ته ماشه فان و گوهدارین به پیز، کو دنا هه ریمی و ژده رفه:
ته ماشه فان و گوهدارین ئاخفتن و بابەتی مه بوون.
- و ب دیتنا من ئەم وه کی ملله تی کوردستانی ((ل هەمی جهین
کوردستانی: باکور، باشور، پوژهلەت، پوژئافا)) د ئەفان سەروبه راندا، ژ
هەر دەمه کی پتر مه پیدقی ب ئاخفتنا دگەل ئیک و ژئیک تیگه هشتنی هه یه،
کو بیگومان بی هه بوونا ئەقی چەندی، پیکفه هاریکاریکرن و دەستگرتنا
هه قوو و کاری پیکفه یی و ب کوم، بساناهی نابیت.

دوماهیا ئەقی دەستیپێک و پێناسەیی ژێ، دی ب ئەقان چەند ئاخفتنان ئینم "پشتی کورتکرنا وان" کو هەشت (۸) سالاً ژیهری نوکه، ل (۷ی کانونا دوویی ۲۰۰۸ز) ل دەستیپێکا پەرتووکا: (تەوژمی ئیسلامی و عەلمانی و خالە هاوبەش و جیاوازه‌کانیان) دا، د چاپا ئیکیدا من نفیسیه: ^(۱) {ئیسلمی و عەلمانی کوردستانی، دگەل جیاوازیی مەزن و گرنگین دناقبەرا ئایین و بەرنامەیی وان دا، لی گەلەک ئارمانجین مەزن و گرنگین هەقبەش ژێ هەنە، ئەگەر وان بقی ل سەر بناغەیی تەبایی و پیکفە ژیان و خزمەتی ژبو مللەت و وەلاتی، پیکفە هاریکار و پشتەقان بن، بو نمونە:

- ۱- پاراستن و دەستەبەرکرنا مافین پەوایی خەلکی کوردستانی...
- ۲- پیشقەبرنا زانست و گەشەپیدا نااستی خواندن...
- ۳- ئاقەدانکرنا وەلاتی و دروستکرنا ژێرخانا ئابووری...
- ۴- چەسپاندنا دادگەری، و چارەسەرکرنا دیار دەیا مەترسیدارا (هەندەک پی بمرن و هەندەک ژبو بمرن) و چینایەتی.
- ۵- خوشکرنا ژین و ژیارا خەلکی ژهەمی لایانقە.
- ۶- پاراستنا خیزانی و بساناھیکرنا پروسەیا پیک ئینانا هەقزینی...
- ۷- پشتەقانیکن ل نەهەرفینا پەوشت و بەایی بڵند، ب تاییەتی دناق تەخا گەنجان دا...

۲۳/ رجب / ۱۴۲۷ م

۲۰/ ۴/ ۲۰۱۶ ز

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeeerOffice

www.alibapir.net

(۱) بەری خو بە: چاپا سیتی سالاً ۲۰۰۸ ز، لاپەری ۱۵ و ۱۶.

ئەو نامە یا ئەخشەیی ریکا برێڤە چوونا دیبەیتی بخووفە گرتی

چارچووفەکی بابەتیانە ژبو دیبەیتەکا زانستی لدور دیموکراسیی و
علمانییەتی ل کوردستانی.

ل دەستیپێکی مە پی خوشە ب سوپاسیا هەر ئیک ژ هەوایی بە پێز
دەست پی بکەین، کو هەو ب ئیجایی بەرسقا ئەقی پێشنیاری دایی، و ئەقە
ژی بە لگە هە لەسەر دلسوزیا هەو ژبو پرسا پێکفە ژیان و ئاشتیا جفاکی، ب
جیاوازیی مەقە ل کوردستانی.

بەرێزان! د بیست و پینچ سالتین بووریدا، هەرێما کوردستانی هەردەم جە
چەندین بێردوز و دژە بێردوزان بوویه، لەسەر هەردوو پرسیی دیموکراسیی و
علمانییەتی دناق ئەقی دیروکیدا، دوو لایەن ژیک جودا کرینه، لایەنەک وەک
لایەنگر و خەباتکەر پێخەمەت بدەستفەئینانا کومەلگە هەکا دیموکرات و
علمانییدا، و لایەنەکی دی وەک دوژمنەکی دژواری کومەلگە هەکا دیموکرات و
علمانی، د دەمەکی دا واقعی سیاسی کوردستانی گەلەک ژ ئەقی چەندی
ئالۆزترە، کو بقی رەنگی بساناهی بهیته خواندن و بقی سادەهی بهیته
دابه شکر، ئەق جورە ژ دابه شکر، نەکو هەر رەنگفە دانا واقعی کونکریتی
ژیا نا پورانه یا ئەکتەرین سیاسی کوردستانی نینه، بە لکو دیتنا وی واقعی
بخو ژ ب رەنگەکی تیکدەت، کو ئیدی سەرەدافین وی ب دەستین کەس ژ
مە ناکە قییت.

ژفێری: ئەم ژ قوتابخانه یا خواندنا بلند یا زانستین جفاکیین پاریس و خانه یا زانستین مروڤایه تیین پاریس، ژبو لادانا وان په رده یین، کو لسه روی واقعی کونکریتیدا هاتینه دانان، دی دیبه ته کی دناڤه را هه ردوو به پیزان کاک "مه لا" به ختیار و "ماموستا" عه لی باپی ی دا به رهه څکه ی و ئە نجام دهین (ناقین وان لدیف ریزه ندیا ئە لیف و بی هاتینه دانان، و چ په یوه ندیه ک ب پیگه ها سیاسی و ژیی وان څه نینه)، دبیس و پیچ سالتین بوریدا، هه ر ئیک ژڤان هه ردوو ئە کته ران، نه کو هه ر گه له ک به رهه م لسه هه ر ئیک ژڤان هه ردوو تیگه هان به رهه م ئیناينه، نه کو هه ر دناڤ دوو پیگه هیین سیاسیین بلند دانه، به لکو کاریگه ریه کا راسته وخو لسه کومه لگه ها کوردستانی دانایه، ولده ف چه ندین ئە کته ریڤ جفاکی و سیاسی وه کی "ژنده ری موبیلیزاسیون/تبعه" دهینه وینه کرن.

دویر ژ دهنگه دهنگی لسه شاشه یین ته له فزیوان، و دویر ژ "موزایه ده" یین سیاسی، دویر ژ هاندان و دهست قوتان و هوتافان، ئارمانجا ئیکی یا ئە ڤی چالاکیی بریتیه ژ دروستکرنا چوارچوڤه یه کی بابه تیانه، بیلایه نانه، ئە کا دیمیانه یا دیبه یی دناڤه را ئە ڤان هه ردوو ئە کته راندا، کو به شه کی زور ژ ژيانا خو ژبو کاری "ته نزیر" لسه دیموکراسیی و علمانییه تی ته رخانکریه.

بریکا ئە ڤی دیبه یی، ئە م دی پیکولا کهین پونا هیی بدهینه لسه ر وان هیلین تیوری، کو ئە ڤان هه ردوو ئە کته ران، کو بریاره نوینه رایه تیا دوو دونیا یین سیاسی و جفاکیین ژیک جودا بکه ن، ژیک جودا دکه ن، هه رهه سا ئە م دی پیکولا کهین پونا هیی بدهینه لسه ر وان پران، کو ئە ڤان هه ردوو دونیا یان پیکه گریده ن.

چەوانیا بریقه برنا دیهیتی

به پوار: (١٠) ئی (٤) ئی ٢٠١٦.

جه: هولا ته وار.

ده مژمیر: (٤) ئی پشتی نیفرو.

جه ماوه ر دشیته به ره هه بیت، لی ماڤ پشکداریکرنی نابیت، که نال دشیته دیهیتی به گوهیژن، لی ماڤ پشکداریکرنی نابیت، به پیز ماموستا عه لی باپیر ل لایستی راستی دی پوینته خواری و به پیز کاک به ختیار ل لایستی چه پی. هه ره سا پروفیسور میشل فیفورکا سه روکی خانه یا زانستین مروقیین پاریس و ئەز، دی دناقه را ئە فان هه ردو به پیزاندا بین، و پیکه دی ئیداره یا دیهیتی که بین.

به پیزان باپیر / به ختیار هه ر ئیک ژوان ژبو ماوه یی بیست و پینچ (٢٥) خوله کان دی بابته تی خو لسه ر دیموکراسیی و علمانییه تی پیشکیش که ن، پشتی هه ردو بدوماهی ده ین هه ر ئیک ژوان پازده (١٥) خوله که هه نه ژبو گه نگه شه کرنا بیردوژین ئەوئ دیت، پشتی هینگی پروفیسور میشل فیفورکا دی گه نگه شه یا بیردوژین هه ردو به پیزان که ت ژبو ماوه یی بیست و پینچ (٢٥) خوله کان و هه ر ئیک ژ پشکداران ری (١٥) خوله که هه نه ژبو به رسقدا نی، سه رجه می ماوه یی دیهیتی دی بیه سه د و پینچی (١٥٠) خوله ک. زمانی بکارئیدانی بریتیه ژ کوردی و ئینگیزی.

پروفیسور میثیل قیفورکا: سەرۆکی خانەیا زانستین مەروقیین پارێس،
 سەرۆکی کۆلیژا جیهانی ژێو فەکولینان.
 دکتور عادل باخەوان: ماموستا ل زانکویا ئیفری، و فەکولەری هاریکار ل
 قوتابخانەیا خواندنا بلند یا زانستین جفاکیین پارێس.

/AliBapir

/AlBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

ڕێ خوشکرن

خوانده ئانی به ڕیز!

به حس و بابەتێن ئەفی پەرتووکی، ب ئەفی شیوەی هاتینه دانان:
 بهشی ئیکی: سیکولاریزم (Secularism)
 بهشی دوویی: دیموکراسی (Democracy)
 بهشی سییی: ئەجامین: سیکولاریزم و دیموکراسیی د ئەزموونا هەرێما
 کوردستانییدا.
 بهشی چواری: بەرسفدانا پرسیاران.
 دیاره بهشین ئیکی و دوویی و سییی، د دهقی وی بابەتی دا هه‌بوون، کو
 من پیشکیش کری، بهشی چواری ژێ بریتیه ژ بەرسفدان و پوونکرنین من
 لسه‌ر ئاخفتنی کاک مه‌لا به‌ختیاری.
 بهشی پینجی: به‌رسفا چه‌ند ئاخفتنه‌کان، کو د دیبه‌یتێ دا نه‌گه‌هشتم به‌رسفا
 وان بدهم.

/AliBapir

/Ali Bapir

/MediaArmeerOffice

www.alibapir.net

/Alibapir

/Alibapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

www.alibapir.net

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله، وصلى الله تعالى وسلم وبارك على رسول الله،
محمد وآله المهتدين بهداه

لدهستیپێکی بخێهاتنا هه مییان دکه م، ژ خویشک و برابان، چ ئەوین دناڤ
هولیدا، چ ئەوین ژدەرڤه، و هه می ئەوین گوهی وان ل ئاخفتنیته مه، و مه
دبینن ل هه ریما کوردستانی، و ژدەرڤه ی هه ریما کوردستانی، و گه له ک
سوپاسیا هه ردوو به پێزان: پروفیسور میشیل فیفورکا، و دکتور عادل
باخه وانی دکه م، کو ئەڤ دیبه یته گێرای، و سوپاسیا کاک مه لا به ختیاری ژێ
دکه م، کو ئاماده بوونا خو دیارکری، دا ئە م پێکڤه ئەڤی گه نکه شی و دیبه یته
ئە نجام بدهین.

به پێزان! ژبه ری بهیمه سه ر پێشکیش کرنا بابته ی خو، من دڤیت چوار
تیبینیین کورت بده مه دیارکرن:

١- دی پێکولا که م گه له ک ب بابه تیانه باخقم، ب چ په نگه کی تشتی دوباره
نه ئێخمه دناڤ بابته و ئاخفتنیته خو دا.

٢- نه چارم ژبه ر کورتیا ده می، گه له ک ب گفاشتی و کورت و پوخت بابته ی
پێشکیش بکه م، هوین ژێ هه می خوانده قان و په وشه نبین، ب تشته کی
کیم، گه له ک تیدگه هن، له و ما مه تنی وی دی بیژم، و شپوڤه کرنا وی دی که مه
خه ما هه وه!

٣- دى پيڤولا كه م ب ئەقى لایى و ب وى لایى دا نه چم، بهلكو لسه ر ئه و دوو بابەتین هاتینه دیاركرن: به حسی (سیکولاریزم و "سیکولاریزهیشن" دگه ل دیموکراسی) باخقم، و به رهف ئەقى لایى و ئەوى لايدا ناچم، چونكى به حس و بابەت گه له كن، و ئەگه ر بهیّت و هه ر ته قه ركه ل نهاله كى بدهین، زى خلاص نابین.

٤- ئه رى ئەف دیبه یته یا پیدفى بوو، یان نه؟ وهكى كاك عادلى زى به حس كرى، هاتیه گوتن: "كو مه نوكه قهیرانا ئابوورى ههیه، و شه رى داعشى ههیه، و كومه كا ئاستهنگ و ئاریشه یان هه نه، كو به رسینگى هه رىما مه گرتینه، ئەفجا ئەفه هه مى راسته، به لى له وما ئەف دیبه یته یا پیدفىه؟" ب بوچوونامن "كو ئەو سیکولاریزما د وه لائى مه دا، مه گوته ^(١) جیبه جى دكهین، و بانگه شه یا پیگیربونى ژبوو دكهین، و ئەو دیموکراسییه تا كو ئەم بانگه شه یى ژبو دكهین، ب بوچوونامن: ئەم دگه ل چ ژوان هه ردوویان راست نه بووینه، له وما ئەف واقعى مه هیفی ژبو نه خواستی زى پهیدا بووه.

ئەفجا: دجهی خودایه ئەم لدور وى چه ندی گه نگه شه یى بکهین، دا كو بزانی سیکولاریزم چییه و چه وایه؟ و دیموکراسی چییه و چه وایه؟ و ئەز دى ئەقى بابەتى لسه ر سى به شاندا دابه ش كه م:

د به شى ئىكى دا: د سى ته وه راندا، دى به حسی سیکولاریزمى كه م: ته وه رى ئىكى: پیناسه یا سیکولاریزم و سیکولاریزهیشن.

ته وه رى دووی: سه رهاتیا سه ره لدا نا سیکولاریزمى ل پوژئاڤا.

ته وه رى سیی: كومه لگه هه ك كو ژ ئیسلامى تیگه هشتبیت، چ به هانا یه ك ژبو هه بوونا سیکولاریزمى نینه.

(١) ئانكو: حزبین سیکولاریست وه گوته.

د بەشی دوویی دا: د سێ تەوەراند، دێ بەحسێ دیموکراسیی که م:

تەوهری ئێکی: پێناسە یا دیموکراسیی.

تەوهری دوویی: سەرھاتی و چاروکار دیموکراسیی.

تەوهری سێی: جیاوازی دناقبەرا سیکولاریزم و دیموکراسیی د واقعی
هەرێما کوردستانییدا.

د بەشی سێی دا دێ پام ب دیارکنا ئەنجامان، ئەر: سیکولاریزم و

دیموکراسی د ئەزموونا حوکمرانیا هەرێما کوردستانییدا چەوانە؟!

دێ پیکولی که م ئەو دەمی دەستنیشانکری کو (نیف دەمژمێر) ه، لێسەر

هەر سێ بەشان دابەش بکە م.

/AliBapir

/Bapir

/MediaAmoarOffice

www.alibapir.net

ameer.maktabi@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

www.alibapir.net

ameer.maktab@yahoo.com

/Alibapir

/Alibapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

بہشی نیکی

سیکولاریزم

(Secularism)

www.alibapir.net

www.alibapir.net

تەویری ئیککی:

پێناسە

دی هیڤە لاسەر پێناسەیا سیکولاریزمی، تیگەهی سیکولاریزمی، لدویف وان ژێدەرین کو من دیتین، پتر ژ سەد پێناسەیان من د وی بواریدا دیتینە، بە ئی باشتەین پێناسەیا کو ب دی من، ئەوە یا ئینسکلۆپیدیا بریتانی (دائرة المعارف البريطانية) ئینای، کو دبیژیت:

{(Secularism) سیکولاریزم: قەلقینەکا جفاکیە، دقیت خەلکی ژ کرنکی دانا ب پوژا دوماهیێ لادەت، و پووێ وان بزقینیت بەرەف گرنگیدانا بتنی ژبو ژیاننا دونیایی، ئەقە ژێ ژبەر وی چەندی، کو خەلک د سەدەیی نافەرێاستدا "ئانکو: خەلکی ئەوروپا" قیانەکا دژوار هەبوو ژبو پشت دانا دونیایی، و هزرکنا خودی و پوژا دوماهیێ، ئەقجا ژبو بەرسینگرتنا وی حەز و قیانی، سیکولاریزمی د خیلالی گەشەپێدانا مروقیدا، خو دا دیارکرن، و خەلک د چەرخێ پێنسانسیدا، گریدانا خو یا بهیژب بەرەم و دەستکەفتین مروقیقە، نیشاندا، و قەناعەت پەیدا کر، کو دگونجیت هیقیین خو د ئەقی ژیاننا دونیایی دا بجە بینن، ئیدی پووێ خو دا سیکولاریزمی ب ئەقی جورە، د سەرجهمی دیروکا نوی دا، د گەشەکرنی دا بوو، وەکی بزاقەکا لدری ئایینی و لدری مەسیحییەتی^(١).

(١) دائرة المعارف البريطانية، ج ١٠، ص ٥٩٤.

ب دیتنا من کورتترین پیناسه ژبو سیکولاریزمی ئه قهیه: کو (کلود جفری) ئینایه، دیژیت: (سیکولاریزم: بریتیه ژلادانا هر مه رجه عه کی ئایینی) ههروه سا (جول فیری) (۱۸۳۲-۱۸۹۳) کو وی ژی پیناسه یه کا کورت ئینایه، دیژیت: (سیکولاریزم: بریتیه ژ پیکستنا کومه لگه هی بیی خودی). و دگونجیت بیژین: (سیکولاریزم: بریتیه ژ ب سه نته رگرتنا مروقی، و پشت گو هافیتنا خودی).

ئه ز ژی دیژیم: (سیکولاریزم: ئایینه کی ئه ردیی دهستی مروقیه، ژبو گرتنا جهی ئایینی ئه سماني بیی خودی).^(۱)

ئه فجا پیدایه لدر سیکولاریزمی، ئه فان چوار مه سه لان ژی بزاین:

۱- ئیکه م کهس، کو ژبو ئیکه م جار په یفا سیکولاریزمی بکارئینای (جورج جهیکوب هولایوک) بوو، کول سال (۱۸۵۴) ئی نامیلکه یه ک نفیسی بناقی (سیکولاریزما ئینگلیزی).

^(۱) دگونجیت ژبو پتر به رچاڤ پوونیی لدر تیگه ه و پامانا په یفا (Secularism) ئی، به رتخودان ژبو ئه فان ژیده ران بهیته کرن:

- ۱- معجم اللغة البريطانية (۱۱۳۸/۳۱).
- ۲- معجم أكسفور، ۸۴۹ - ۸۵۰.
- ۳- معجم ویبستر، ۲۰۵۳.
- ۴- دائرة المعارف البريطانية (۱۰/ ۵۹۴).
- ۵- دائرة معارف الدين والأخلاق (۹/ ۵۱۱).
- ۶- الموسوعة الميسرة في الفكر الفلسفي والإجتماعي، ۲۷۳، د کمیل الحاج.
- ۷- الموسوعة العربية (۱۳/ ۴۲۳ - ۴۲۵).
- ۸- قاموس المصطلحات السياسية والدستورية، ۲۴۴، د. أحمد سعيان.
- ۹- موسوعة السياسة (۴/ ۱۷۹ - ۱۸۰)، د. عبدالوهاب الكيالي.

۲- سیکولاریستان هەم کەسێن خودی نیاس دناڤدا هەنە، و هەم کەسێن خودی نەنیاس ژێ، ب دیتنا من ئەم کەلەک ل سەر ئەڤی بابەتی نەچین باشترە، بەلێ سیکولاریستان هەردوو لایەن تیدا هەنە، بو نموونە: (جورج هولایوک) (۱۸۱۷-۱۹۰۶) خودی نیاس بوویە، بەلێ (چارلس برالو) (۱۸۳۳-۱۸۹۴) کەسەکی مۆلحد بوویە، د پەرتوو کە کیدا کول سالا (۱۸۹۶) نفیسیە، دبیژیت: دەرئەنجامی لوژیکی ژبو وەرگرتنا سیکولاریزمی، بریتیە ژ ئیلحادی، و ئەڤ (چارلس برالو) ه، د دەمی خو دا پشتی (جورج هولایوک)ی بەرپرسی (کومەلا سیکولاریستین بریتانیا) بوویە^(۱).

۳- دیارە سیکولاریزم (Secularism) یا هەی، وەک بیروکە، و سیکولاریزەیشن (Secularization) یا هەی، وەکی پراکتیزە کرن و جێبەجێ کرن، ئانکو: (علمانییت) و (عەلمەنە).

۴- سیکولاریزما گشتگیر یا هەی، ئانکو سیکولاریزما سەخت و دژوار، کو دڤیت هەمی تێشتەکی بێختە دبن هەیمەنەت و هەژمونا خوڤە، و سیکولاریزما بەشی (جزئی) یا هەی، یان سیکولاریزما نەرم، کو ب هندی ئیکتیفایی دکەت، کو دەولەت و ئایین ژ ئیک جودا بن، بەلێ نەڤیت بچیتە دناڤ هەمی جومگەیاندا، و نەڤیت بییتە بەدیل ژبو هەمی تێشتەکی.

(۱) هەلبەت (خودی نیاس) و (باوەردار "مؤمن") ژ ئیک جودانە، هەر باوەردارە ک خودی نیاسە، بەلێ مەرج نینە هەر خودی نیاسە ک باوەردار بیت، بو نموونە: ئبلیس خودی دنیا سیت، بەلێ باوەری پێ نینە، چونکی بناغەیی سەرەکی ئیمان و کاکلکا وی، بریتیە ژ حەژێکرن و قەبولیکرن و تەسلیم بوونا دل و دەروونی، هەروەکی د بەرگی ئیککی یی پەرتووکا (ئیمان و عەقیدە ی ئیسلامی ...) مە پوون کرێە.

ب ديتنا من سيڪولاريزم ب گشتي، يان ديڙيت: خودي (سبحانه وتعالى) هه ٻوون ڙيو نينه، و ٽاين پاست نينه، يان ڙي ديڙيت: خودي ٽه گهر هه بيت ڙي، ٽه و ماف نينه دهستي خو بڪه ته دناڻ ڪاروبار و ڙيان و ڙيارا مروقي!! به لي دياره ڪيش خودي (سبحانه وتعالى)، و ڪيش ٽاين؟ ٽه و خودايي، ڪو ٽه پستوي دگوت: خودي بونه وهر وه ڪي ده مڙمڙه ڪي بڪارئيخستيه و پشتا خو دايي، نه ڪو ٽه و خودايي ئيسلام پيڏاسه دڪهت، ڪو هه ردهم يي دگه ل بهنده ييڻ خو و پشتا خو نه دايي، و ٽاينيڻي پر ٽه فسانه ييڻ ڪه نيسي، نه ڪو ٽه و ٽاينيڻي، ڪو هه ردهم دگه ل پڇه يا ڙيان ڊا دچيت، ڪو ئيسلامه، به لڪو ٽه و ٽاينيڻي ڪو ريگر بوو، ڙ پيشڪه فتن و ڙ ٽازاديا عه قلي.

تەوهری دووی :

سەرھاتیا سەرھادانا سیکولاریزمی د روژئاڤا (غرب)ی دا

ههلبهت ئەو سەرھاتی، سەرھاتییه کا گه له ک دویرو درێژه، ئەگەر چه ز
لسەر هه بیت کو حه قی وی بهیته دان، و ب تیرو درێژی لسه ر باخڤین^(۱)،
به لی مه لڤیری ئەو دهم نینه، له و ما ب کورتی و کرمانجی دی بیژین:

خودایی بلند و مه زن (عزوجل) هه ر لدهستیكا جه نشینکرنا باب و دهیکا
مروڤایه تی (ئاده م و حه ووا) لسه ر ئه ردی، گوته وان کو ئەو دی پینمای
(هدایه) ژبو وان هنیریت، داکو ئەو به ر پین خۆ بینن، و بزائن چه و بژین و
بپڤه بچن، هه روه کی خودایی مه زن که ره م دکه ت و دیبژیت:

﴿ قَالَ أَهْطَا مِنْهَا جَمِيعًا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ فَأَمَّا يَا لَيْتَكُمْ مَنِ هَدَى
فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى ﴾ (۱۲۳) طه.

ئانکو: "خودی" که ره م کر و گوت: هوین هه ردوو {ئاده م و حه ووا، ئبلیس}
هه رنه خواری {ژ ئه سمانی یان به هه شتی} هنده ک ژ هه وه دوژمنین هنده ک ژ
هه وه نه، ئەڤا هه ر ده مه کی پینمای ژ ده ف من ژبو هه وه هاتن، هه ر

(۱) د په رتووکا: (چه ند مه سه له یه کی باوی سه رده م) دا من ئەڤ سەرھاتی و چیرۆکه فه گێرایه،
ژ هه ژێ گوتنی یه: ئەو په رتووک ژبو هه ر ئیک ژ زمانین: عه ربی و فارسی و تورکی ژێ
هاتی هه رگێران.

کەسێ دویڤچوونا پێنمایین من بکەت، چ جارێ نە سەردا دچیت و نە ژيانا وی تال دبیت.

ئیدی پێغه مبه‌رین خودی (عليهم السلام) ب خەتیرا پێنمای و به‌پنامەیی خودی ڤه، وه‌کی خەله‌که‌یین زنجیره‌کی ئیک لدویڤ ئیکی هاتن، هه‌روه‌کی خودایی مه‌زن که‌ره‌م دکەت و دبێژیت:

١- ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ..

النحل. ٣٦﴾

ئانکو: و ژ هه‌ر کومه‌لکه‌هه‌کی، مه‌ هه‌نارتیه‌که‌ فرێکریه‌ کو: خودی به‌رێسن و خو ژ طاغوتان دویر بکه‌ن...

٢- هه‌روه‌سا خودایی کار به‌نه‌جه‌ که‌ره‌م دکەت و دبێژیت:

﴿وَإِنْ مِنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ﴾ (٢٤) فاطر.

ئانکو: و چ مله‌ت و کومه‌که‌ نه‌بوویه، کو هه‌شیارکه‌ره‌که‌ «پێغه‌مبه‌ره‌که‌» ژبو وان نه‌هاتیه‌ته‌ فرێکرن.

هه‌تا‌کو د ئەنجامدا عیسا‌یی کو‌پێ مه‌ریه‌می ئه‌وی به‌رنیاس ب مه‌سیح "عليه السلام" بوو دوماهیک خه‌له‌که‌ ژ وی زنجیره‌یا پێغه‌مبه‌ر و هه‌نارتییان (عليهم السلام)، کو خودایی زانا و کارزان بتنی ژبو مله‌ت و کومه‌لکه‌هه‌، و قوینا‌غه‌کا دیارکری، د ژيانا به‌شه‌ری دا هه‌نارتین، ژبه‌ری پێغه‌مبه‌ری دوماهی (النبي الخاتم) موحه‌مه‌دی کو‌پێ عه‌بدوللا‌هی کو‌پێ عه‌بدولموطه‌لێب "عليه الصلاة والسلام" وه‌کی دوماهیک پێغه‌مبه‌ر ژ سه‌رجه‌می هه‌نارتییان خو، ب دوماهیک په‌رتووک (قرآن)، و دوماهیک په‌یام و به‌پنامەیی خو، ژبو هه‌می مروڤایه‌تی فرێکەت، ب به‌رفره‌هیا ئه‌ردی و درێژایا زه‌مانی.

به‌لێ، عیسا‌یی کورێ مەریه‌می ژێ وه‌کی هه‌می پێغه‌مبه‌ری‌ن دی "ژی‌لی مو‌حه‌مه‌د علیه‌ الص‌لاة‌ و‌السلام" ب‌تنی ژبو‌ ملله‌ت و‌ کومه‌لگه‌ه‌کی دیارک‌ری هات‌بوو ه‌نارت‌ن، کو‌ ملله‌تی به‌نی ئیس‌رائیلی بوو، وه‌کی خودی‌ که‌ره‌م دک‌ه‌ت و‌ دب‌یژیت:

﴿وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ بَنِي إِسْرَءِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ

يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي أَسْمُهُ أَحْمَدُ...﴾ (٦) الصف.

ئان‌کو: و‌ بینه‌ ه‌زا خو، ده‌می عیسا‌یی کورێ مەریه‌می گوتیه‌ ملله‌تی خو: ئە‌ی دوینده‌ها ئیس‌رائیل! ئە‌ز ه‌نارتیی خودی‌ مه‌ ژبو‌ هه‌وه‌، ته‌وپا‌تا ژبه‌ری خو ب‌ پاست د‌زانم، و‌ مزگینی‌ ژێ د‌ده‌مه‌ هه‌وه‌ ب‌ پێغه‌مبه‌ره‌کی، کو‌ نا‌فی‌ وی‌ ئە‌حمه‌ده‌، پ‌شتی‌ من‌ دی‌ هی‌ت ..

ئان‌کو: ت‌شته‌کی‌ سروشتی‌ و‌ چا‌قه‌پ‌یک‌ری‌ بوو، ئە‌گه‌ر خو‌ په‌یام‌ و‌ به‌پ‌نامه‌یی‌ عیسا‌ی (علیه‌ السلام) وه‌کی‌ خوژی‌ مابایه‌، و‌ ده‌ستکاری‌ ژێ ت‌یدا‌ نه‌هات‌با ک‌رن، ژیا‌نا مرو‌قا‌یه‌تی‌ ب‌ گ‌شتی‌ پ‌شتی‌ سه‌دان‌ سال‌ان‌ ژ‌هات‌نا عیسا‌ی پی‌ ب‌ر‌پ‌قه‌ نه‌د‌چوو!

ئە‌ف‌جا عیسا‌ و‌ دو‌یکه‌فت‌یی‌ن‌ وی‌ ژێ به‌رده‌وام‌ ژ‌لایی‌ پ‌ومانیا‌ن، ب‌ ه‌اندان‌ و‌ پ‌یلان‌ین‌ جو‌هیا‌ن، ده‌ات‌نه‌ ته‌په‌سه‌رک‌رن و‌ کو‌شت‌ن‌ و‌ ده‌ریه‌ده‌رک‌رن، هه‌تا‌ وی‌ ده‌می، کو‌ (قسطنطین) پ‌اشایی‌ پ‌ومی‌ (٢٨٠ - ٣٣٧ ز) مه‌سیحییه‌تا‌ خو‌ پ‌اگه‌ه‌اند، و‌ د‌کوم‌بو‌ونا نیقیه‌ (مجمع نیقیه‌) ل‌ سال‌ا (٣٣٥ ز) دا‌ ب‌ فه‌رمی‌ پ‌شته‌ق‌انیا‌ سی‌گ‌وشه‌یا‌ (ثالو‌ث) ئان‌کو (الله، الإبن، الروح القدس)، (خودی‌، کور، پ‌وحا‌ پی‌روز) ک‌ر، د‌نا‌ف‌ وان‌ بی‌روکه‌ و‌ ه‌زر و‌ ی‌ری‌ن‌ جو‌دا‌ و‌ نا‌کوکی‌ین‌ د‌نا‌قه‌را نه‌ص‌رائیانا‌دا، کو‌ ئیک‌ ژ‌ دی‌روک‌ناسان‌ لدور‌ وی‌ چه‌ندی‌ جو‌ان‌ گوتیه‌:

(تَرَوَمَتِ النصرانية، ولم تَتَنَصَّرِ الروم)، ئانكو: نه صرانییهت بوو پومانی، و پووم نه بوونه نه صرانی!

ئەجە پشیتی وی دەمی نه صرانییهتی دەست ژ ئیکتاپه رستی بهردای (النصرانية المتنازلة عن التوحید) و دەستی خو ب کورسیا دەسته لاتیقه گرت، و دەست ب دامه زاندا که نیسی (کنیسه) کرو چینا زه لāmین ئایینی (ئه کلیرۆس) سەرهدا، دەسته لاتا پایا و قه شه یان زیده بوو د بیافین سیاسی و ئابوری و جفاکیفه، که نیسه ژ که قلی خو ده رکه فت، و د ئەنجامدا ل هه می وه لاتین ئه وروپا، سیسته می (ثیوکراسی - theocracy) ئانکو حوکمی خودایی، یان حوکمه تا ئایینی^(١) هاته ته به نیکرن و به پنامه یی راست و ساخی مه سیحی (علیه السلام) ب ته مامی په نگی خو یی دروست ژ دەست دا، هه تا ژ بنه رت ژێ هاته گوهورین، و ئایینه کی دی کو (بولس الرسول) دانا بوو، پاشی پایایان و "چینا ئه کلیرۆس" پتر هافیتته لسه ر و دهستکاری تیدا کر، و جهی ئایینی دروست گرت.

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmesrOffice

www.alibapir.net

(١) ب مخابنیفه گه له ک ژ علمانیان، نه شیین حوکمه تا ئیسلامی، و حوکمه تا ئایینی ژ ئیک جودا بکن، د ده می دا دناقه را وان هندی دویراتیا ئه رد و ئاسمانی یه، چونکی حوکمه تا ثیوکراسی، که سی حوکمران ب په رستی (إله)، یان ب نوینه ر و سییه را خودی دزانیت به لی د ئیسلامیدا حوکمران وه کیلین خه لکی نه، هه روه سا د ئیسلامی دا به رپرس پابه نندن ب شه ریعه تی، به لی د سیسته می ثیوکراسیدا ئیراده یا حوکمرانان ژیده ری یاسایی و .. هتد.

سەرنجدانە ک ژبو ئایینی کە نیسی:

نوکه ژى دا سەرنجدانە کا بلە ز ژبو وی ئایینی کە نیسی بکەن، کا چ بوویه و چەوا بوویه؟! دا کو بزانی بوجی خەلکی پوژئاڤا ژ دەستی وی ئایینی پەڤین و هەوارا خو ژبو سیکولاریزمی بر؟! ئەم د شەش خالاندا ب کورتی دی پیکولا دانە نیاسینا وی ئایینی کە نیسی کەن، کو ب نە حەقی ناڤی وی کریوو (ئایینی مەسیحی):

۱- گوهورپین و دەستکاری کرنا پەرتووکا پیروز (الکتاب المقدس):

دیاره مەرەما مە ژ پەرتووکا پیروز (Holy Book) هەر ئێک ژ پەیمانانا کەڤن (العهد القديم) و پەیمانانا نوی (العهد الجديد)، هەر ئێک ژ ئەڤان هەردوو پەرتووکان، گەلەک و گەلەک یێن هاتینە دەستکاری کرن و گوهورپین، و هەر کەسی بخوینیت، چ مەندەهوشی ژبو نامینیت، کا بوجی خەلکی پوژئاڤا، هندی شیاین یێن ژ دەستەهلاتا وی ئایینی پەڤین! ئەڤجا هەلبەت مە لقیڤری ئەو دەلیڤە نینە گەلەک ل سەر ئەڤی چەندی باخڤین^(۱)، و بتنی دی سى نموونەیان ژ وان گوتنن بى سەروەر ئەوین د وی پەرتووکیدا هاتین، ئینین:

ئێک: ئووط و هەردوو کچین وی:

د پەیمانانا کەڤن^(۱)، سیڤرا تەکوینی، ئیصحاخا: ۱۹ ی دا، هاتیە، کو پشستی پیڤەمبەر ئووط (علیه السلام) و هەردوو کچین وی پزگار بوین ژ وی بەلایا

(۱) د مەسوعەیا: (الإسلام كما يتجلي في كتاب الله) د بەرگی سیی دا، کو د چاپا دوویی دا دبیتە (الكتاب الخامس) من هەلسەنگاندنە کا باش ژبو هەردوو پەرتووکین: پەیمانانا کەڤن، و پەیمانانا نوی کریه، و من گەلەک نموونە ل سەر خەلەتیین وان ئیناینە.

لەسەر مللەتێ وانی دا هاتی، هەردوو کچێن وی "ب هیجەتا ئینانا زاروکان"
بابێ خو ب مەشروبیی سەرخوش دکن و پاشی ب سرا زینایی دگەل دکن.

دوو: داوود و ئوریا:

د پەیماننا کە قن^(۱)، سیفرا صەموئیلی دوویی، ئیصحاخا: ۱۱ی دا، هاتیە،
کو دبێژن داوود پیغەمبەر (علیه السلام) د ئیک دەم دا سەد ژن هەبووینە! و
بەری چاڤی وی ل هەقژینا (ئوریا) ی بوو، تەماعیا خو دبهتی، و فریدکەتە
لدویف، و زینایی دگەل دکت، پاشی ئوریایی هەژینی وی فریدکەتە پیئشەهیا
شەری، هەتا د ئەنجامدا دەیتە کوشتن، و داوود هەقژینا وی مارە دکت!

سی: خو لیکدانا یەعقوبی دگەل خودی:

هەروەسا د پەیماننا کە قن^(۲)، د سیفرا تەکوینی، ئیصحاخا: ۳۲ی دا،
هاتیە، کو یەعقوبی شەقەکی ل جەهکی بناقی (فنیئیل) دگەل خودی
دکەڤیتە خو لیکدانی، هەتا بەری سییدی ئیک و دوو ئینان و برن، پاشی
خودی گەها پانی یەعقوبی ژ جە-بر، و کوتی: من بەردە، پوژ دەرهکەفت!
و یەعقوبی ژی کوتی: هەتا تو بەرهکەتی نەدیه من ئەز تە بەرنادەم، د
ئەنجامدا خودی بەرهکەت دایی.

ب دیتنا من ئەف سی نموونە یەسن، ژبو سەلماندنا وی گوتنا، کو
دبێژیت: (پەرتووکا پیروز) ئەوا ل دەف جوھی و نەصرانیان چ گومان د

(۱) التفسیر التطبیقي للکتاب المقدس، العهد القديم، سفر التکوین، الإصحاح: ۱۹، ص ۵۲ و ۵۳.

(۲) التفسیر التطبیقي للکتاب المقدس، العهد القديم، سفر صموئیل الثاني، الإصحاح: ۱۱،
ص ۶۵۹ و ۶۶۰.

(۳) التفسیر التطبیقي للکتاب المقدس، العهد القديم، سفر التکوین، الإصحاح: ۱۱، ص ۸۷، ۸۸.

گوهرپین و دهستکاریکرنا وی دا نینه، و سه دان تشتی هوسا تیدا هه نه، کو ب چ پهنگه کی، چ مروغه کی خودان عه قل و سروشتی وی یی ساخ بیت، وی چه ندی قه بویل ناکه ت و نه شیت بیژیت نه قه گوتنا خودی و وه حی و په یاما خودی یه !

۲- ژ لای عه قیده و هزریقه:

ژ لای عه قیده و هزریقه، ئایینی که نیسی کومه کا لادان (إنحراف) ین مه زن مه زن تیدا هاتنه په یدا کرن، کو نه قه حه فته، ژ خالین سه ره کی بوون:

- ۱- ته به نیکرنا فه لسه فه یا نه پرستوی لدور خودی، کو دگوت: خودی بونه وهر وه کی ده مزیمیر (سه عه ت) ه کی دروست کریه و دایه شولی، و وه سا هیلایه !
- ۲- ته به نیکرنا بیروکه یا: سی په رستی (تثلیث) کو دبیزیت: (باب و کوپ و پوحا پیروز) (الأب والابن والروح القدس) خودی پیک دئین!
- ۳- به شه ک و هه تا بناغی ئایینی وان، ژ قه له مدانا بخاچقه کرنا عیسای، ژبو ژبیرنا گونه هیئ دویکه فتیین وی.

- ۴- پسوله یا لیخوشبوونی (صکوک الغفران) دابه شکر لسه ره خه لکی، کو دگوت پایا و قه شه نوینه ریڼ خودی نه، ژبو لیوورینا گونه هیئ خه لکی.
- ۵- دروستکرنا چینا نه کلیرؤس (طبقة الكهنوت) کو بتنی ژبو وان دروسته به حسی ئایینی بکه ن، و په رتووکا پیروز شروقه بکه ن.

- ۶- پایا ب سیبه ر و نوینه راتیا خودی دهیته دانان، پاشان هوکمران.
- ۷- ژ قه له مدانا هزرین: ئیقلیدس و به تلیموس و جالینوس، وه ک به شه ک ژ ئایینی، کو هه لبه ت پشته ئیسباتبوونا خه له تی و نه دروستیا وان، ئایینی وان که نیسان ژی ب گشتی که فته دین نیشانا پرسپاری!

بو نموونه: دەمی کو پەرنیکوسی (١٤٧٣-١٥٤٣) سەلماند، کو ئەردیی بازنەیی یە و دزقریت، پرسی کەنیسی و پاپا و کەهەنووتان دوبارە بوو خوری!

٣- دانانا دادگەهین پشکنینا عەقیدی (محاکم التفتیش عن العقيدة):

هەر ژ سالاً (١١٨٣ ز) کەنیسە و زەلامین خو، پاپوون ب دانانا دادگەهین پشکنین و سانسورکرنا هزری و عەقیدی، و دوی ماوهی دا کو کەنیسی دەستەلات هەبوو، دەوروپەرین سی سەد هزار (٣٠٠,٠٠٠) کەس هاتنە دادگەهکر و سزادان، و دەوروپەرین سیه و دوو هزار (٣٢,٠٠٠) کەس بتنی ب سوتاندنی هاتنە سزادان، کو دناڤ وان دا هەر ئیک ژ:

١- جیوردانو برنو: ١٥٤٨ - ١٦٠٠ .

٢- جیو فری فالیه: ١٥٧٤ .

٣- بومبونیو راستنیکو: ١٥٨٧ .

٤- ئیدوارد وایتمان: ١٦١٢ هەبوون.

(گالیلو) ژی ل سالاً (١٦٤٢) توبە پی دا کرن، ئەگەر نه دا ئەو ژی ب دەردی ئەوین دیتەر چیت!

و (دی روزا) د پەرتووکا (دیروکا پەشا کەنیسی) دا، کوتیه: بتنی ل ئیسپانیا، سیه هزار (٣٠,٠٠٠) کەس هاتنە سوتن!

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeeerOffice

www.alibapir.net

٤- تەبەنیکرنا سیستمی ئیوکراسی (theocracy):

ژلایی کەنیزی و چینا ئەکلیرۆس قە، ل هەمی ئەوروپا سیستمی
 حوکمەتا خودایی یان حوکمەتا ئایینی (ئیوکراسی) هاتە تەبەنیکرن و د
 ئەجامدا:

سیگۆشەیا شووم (ثالوث مشنوم) ژ:
 پاپا، پاشا، دەرەبەگ (البابا، الملك، الإقطاعي) چیبوو، کو دەستەکا
 خوین میژ و کابوسەکا بیزاربوون، ژبو گیانی خەلکی و جەماوەری.

٥- قورخکاریه‌کا دژوار ژبو مولک و سامانی:

کەنیزی و زەلامین خو، بەروفاژی ئەوا بانگەشە ژبو دکر، کو بریتی بوو ژ
 ژیا نا پەبەنایەتی (الرهبانية) و پشتدانا دونیایی، هەمبیزا دونیایی و پاره و
 سامانی کربوو، و باجەکا زور بناقی خودی و مەسیح و کەنیزی، ژ خەلکی
 وەردگرت.

٦- تیکچوونا ئاشتیا جفاکی:

پشتی کو هەر ئیک ژ قەلقینا: ١- مارتن لوثر ١٥٤٦ - ١٤٨٣ز - ١٥٤٦ ل
 ئەلمانیا، ٢- قەلقینا کالفن: ١٥٠٩ - ١٥٤٤ ل فڕەنس، سەرهلداين، وەک
 کارقەدانەک ژبو کەنیزی و دار و دەستین وی، شەر و کوشتنەکا بی سنوور،
 چەنگی خویی پەش دانا ل سەر ئەوروپا، دناقبەرا هەرسێ پەوتین:
 أ- کاتولیک .

ب- پروتستانت .

ج- ئەرتۆدوکس .

و د وان شەڕ و کوشتنان دا، کو هەبوون سەد (١٠٠) سالان، و هەبوون سیه (٣٠) سالان د بەردهوام بوون، ملیونان خەلک هاتینه کوشتن!
ئیدی د ئەجامدا:

١- که نیسی عەقل و هشین هزرغانان زنجیر کر، داکو د ئەجامی هزرکرنا ئازاد، بیروکه یین فەلسەفی یین که نیسی ئاشکەرا نەین!

٢- هەروەسا که نیسی دل و دەروونی خەلکی و جەماوەری ب ناخی چینا که هەنووتان، گرتبوون و بن ئاخ کریوون!

٣- پاپا و قەشە و چینا ئەکلیروس خو ژ خەلکی کریوو سیبەر و وەکیلین دروستین خودی!

٤- ژیان توشی پراوەستیانی ببوو، و دژایەتیا هەر جورە داهینان و نوێکاریەکی دەاته کرن.

٥- که نیسی هاندانا خەلکی دکر ژبو گوشەگیری و پشت دانا دونیایی، و ژيانا پەبەنایه تیی، هەروەکی خودایی مەزن که رەم دکەت و دیژیت:

﴿... وَرَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ...﴾ (٢٧) الحديد...
 ئانکو: وان لدهف خو پەبەنایه تیه ک دروست کر بوو، کو مە لسه ر وان پیدقی نە کریوو ..

٦- و که نیسه ببوو بەشەک ژ سیگوشەیا سیستەمی ستەمکاری و شیوکراسیی (پاپا، پاشا، دەرەبەگ).

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeeOffice

www.alibapir.net

رپه‌پرینا هزرمه‌ند و پاشی خه‌لکی و جه‌ماوه‌ری ژ که‌نیسی و ئاینی وئ

ئەفجا د ئەنجامدا ل به‌رامبه‌ری وان هه‌می خه‌له‌تی و لادان و تاوانین
که‌نیسی، هزرمه‌ند و خه‌لک و جه‌ماوه‌ری ب گشتی، ب ته‌مامی بیزار و
خه‌مگین بوون، ده‌ست هاشیته‌ قه‌لقین و کارقه‌دانین جوراوجور:

ئیک: مارتن لوته‌ر ١٤٨٣ – ١٥٤٦:

ده‌ستیکی ل ئەلمانیا (مارتن لوته‌ر) قه‌لقینا (پروتستانت)ی راگه‌هاند، کو
پتر وه‌کی ره‌خنه‌گرتنی ژ که‌نیسی و پشته‌قانیگرتنی ژ ئاینی پاسته‌قینه‌یی
مه‌سیحی، خو دا دیارکرن.
دشیین ناغه‌پوکا قه‌لقینا (پروتستانت)ی د ئەفان پینچ بنه‌مایان دا کورت
و پوخت بکه‌ین:

- ١- تاک یی ئازاده، په‌رتووکا پیروز بخوینیت.
- ٢- کاهن نینه، و نه‌ینیا پیروز، کو بتنی چینا ئەکلیروس بزانن، هه‌بوون
ژبو نینه.
- ٣- ژبو تاکی هه‌یه‌ پاسته‌وخو خودی بیه‌رستیت.
- ٤- ژده‌رقه‌ی بازنه‌یی که‌نیسی ژێ ریکا ده‌ریازبوونی ژ دوزه‌خی و پازی
کرنا خودی هه‌یه‌.
- ٥- تیگه‌هشتنا عه‌قلانه ژ په‌رتووکا پیروز، دروسته و گونه‌ه نینه.

/AliBapir

/Ali Bapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

www.alibapir.net

دوو: کالفن ١٥٠٩ - ١٥٤٤:

ئەفی ژێ ل فرەنسا ل دژی کەنیسی و ئەفسانەیین وی و تاوان و لادانیین وی پاپەپین کر، کو دیتنا ئەفی ژێ گەلەک ژ یا (مارتن لوثر) ی یا نێزیک بوو.

سی: شوپەشا فرەنسا (١٧٨٩ ز):

و د ئەنجامدا شوپەشا فرەنسا، ل سالاً (١٧٨٩) هاتە پوویدان، کو ئێک ژ دروشمیین وی ئەقە بوو:

"دوماهیک پاشا ب پریقین دوماهیک قەشە ئیعدام بکەن"

ئەقجا ژ قییری پیتقە، کو ژبەری هینگی سیکولاریزم (Sesularism) وەکی تیور و بیروکە هەبوو، قیجاری حالەتی جیبە جیکرن و پراکتیزە کرنی (تطبیق) بخوقە دیت، و هاتە گوهورین ژبو سیکولاریزەیشن (Secularization) ئانکو: ب علمانیکن (العلمنة) .

و بیروکە یا سیکولاریزم و حالەتی سیکولاریزەیشن ژێ، هەروەکی چەوا ئاگر بەردیته پویشی، هوسا بلەز هەمی وەلاتین ئەوروپی قەگرت.

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

تەوهری سییی:

کومه لگه ههك گو ژ ئیسلامی تیگه هشتبیت،
چ به هانهیهك ژبو هه بوونا سیکولاریزمی نینه

به پێزان!

ئەم د دوو خالان دا ب کورتی، دی پاستیا وی گوتنا لسه ری سه لمینین،
کو مه کریه ناڤ و نیشانی ئەفی تەوهری:

خالا ئێکی: دیروکا ئیسلامی و موسلمانان، بهروفاژی دیروکا که نیسی و
نه صهرانیانه:

١- عیسا (علیه السلام) ژبو ملله تهکی تایبته (بنو اسرائیل) و قویناغه کا
دیارکری، هاتبوو، "ههروهکی ژبه ری نوکه مه گوتی" به لی ئیسلام ژبو هه می
مروفایه تی یا هاتی، ههروهکی خودایی مه زن که ره م دکه ت و دبیزیت:
﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا
يَعْلَمُونَ﴾ ٢٨ سبأ.

ئانکو: مه تو نه فریکری، ئەگەر ژبو هه می خه لکی، نه بیه ئەو که س یی
مزگینی دده یه وان، و وان دترسینی ژ عه زابا خودی.

ئەفجا: ئەگەر ئایین و بەرنامەیی عیساى (عليه السلام) کو ژبو کومەلگەهەکا تایبەت، دەورووبەرین دوو هزار سالان ژبەری نوکە هاتیبته فریکرن، نه‌شیت "ب ساخی و سه‌لامه‌تی ژى، پا چه‌وا پشتی گوهورپین و ده‌ستکاریکرن" ئاریشه و ئاسته‌نگین کومەلگەهین لدویف خو چاره‌سه‌ر بکەت، نه‌ یا مه‌عقوله ئیسلامه‌کا نه‌ ده‌ستکاریکری و ئەوا ژبو هەمی مروفایه‌تی هاتیه فریکرن، لسه‌روی ئایینی به‌یتە قیاس کرن.

٢- پەرتووکا عیساى (عليه السلام) گەلەك هاتیه ده‌ستکاریکرن و گوهورپین، چونکی خودی ئیک ئینجیل ژبو مه‌سیحی (عليه السلام) یا فریکری، به‌لی نوکە چوار ئینجیل یین لیه‌ر ده‌ستی نه‌صرانیان (مئی، یوحنا، لوقا، مرقس)، کو ئەفه ژى دناڤ ده‌هان ئینجیلاندا یین هەلبژارتین.

به‌لی قورئان نه‌کو په‌یقه‌ك، به‌لکو پیتەك ژى نه‌هاتیه گوهورپین، و ب فه‌رمانا خودی یا پاراستیه، هه‌روه‌کی خودایی مه‌زن که‌ره‌م دکەت و دبیزیت:

﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾ (١) الحجر.

ئانکو: مه‌ بخو زکری فریکریه خواری، و ئەم بخو ژى پارێزه‌رین وینە.

لدور گوهورپین و ده‌ستکاریکرن ئایینی عیساى، لسه‌ر ده‌ستی که‌نیسی، (جرین برنتن) د پەرتووکا (أفکار ورجال)^(١) د لاپه‌ری (٢٠٧)ی دا، دبیزیت: (بیگومان ئەو مه‌سیحیه‌تا زال د کومبوونا (نیقیه‌)دا "٣٣٥" کو کره ئایینی مه‌زنترین ئیمپراتوریه‌تا دنیایی، ب ته‌مامی جودا بوو ژ مه‌سیحیه‌ته‌کی، کو مه‌سیحیین جه‌لیل "ب‌یقه‌ دبر".

٣- نه‌صرانی هه‌تا ده‌ستگرتی بوون ب ئایینی خو ئەوی هاتیه تیكدان و ده‌ستکاریکرن، پاشکه‌فتی بوون، ده‌می ده‌ست ژى به‌رداین، پێشکه‌فتن،

(١) هەلبەت ئەو پەرتوووک یا هاتیه وه‌رگێران ژبو زمانی عه‌ره‌بی.

بەلێ موسڵمان، بەروفاژی ئەقی چەندی: هەتا دەستگرتی بوون ب ئایینی خو
قه، ل پێشەهیی بوون، بەلێ ل وی دەمی دەستی خو ژ ئیسلامی سست
کری، کەفتنه دوماهییی.

٤- د دیروکا موسڵماناندا خەلەتی و لادان هەبووینە، بەلێ ژ ئەگەری لادانا
حوکمپرانان بووێ ژ ئیسلام و قورئانی، بەلێ لادانا نەصرانیان، ژ ئاین و
پەرتووکا وان بخوو بوو، ئەوین هاتینە تیکدان و گوهرپین.

خالا دووی: چ ژ وان ئەگەرین کو خەلکی روژئاڤا ژ کەنیسی
قەرەقاند، د ئیسلامیدا هەبوون ژ بو نینه:

١- ژلایی عەقیدی و هزری و زانستییه:

١- ژ ئەگەری وی چەندی کو قورئان یا هاتیە پاراستن ژ هەر گوهرپینەکی ژ
لایی خودایی مەزن و خودان شیانڤه، ریک یا ل لادانا عەقیدی و هزری هاتیە
گرتن:

﴿ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴿١﴾ ﴾ الحجر.

٢- ئیکە مین ئایەتا قورئانی هاتیە خواری ب: بخوینە (اقرا) دەستییکر:

﴿ أَقْرَأْ بِأَسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ﴿١﴾ ﴾ العلق.

و موعجیزەیا پیڤەمبەری خاتەم سەلات و سلاقین خودی ل سەربن،
موعجیزەیا هەزری و زانستی یە، کو قورئانە.

٣- د ئیسلامی دا: دین و ژین، حوکم و حکمەت، سیاسەت و عیبادهت،
دونیایا و پوژا دوماهی، بین دناڤ ئیک دا تیکەل کرین و ئیک ئیکی تەمام
دکەت.

٤- ئیسلامی ژ لایى هه بونناسیى (ontology) و عه قیدیقه، موسلمان یین بى منته و دهوله مهنه کرىن، و ژلایى دونیادارییقه ژى: دهستى وان شه کریه، به لکولسهر وان پیدفى کریه، عه قل و هشین خوب ئازایانه و ئازادانه بکاریین، ههر حکمهت و پیزانینه کا ب مفا ژ لایى هه ره که سه کی شه هه بیت، وه ریگرن:

﴿فَبَشِّرْ عِبَادَ (١٧) الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَاهُمُ اللَّهُ وَأُولَئِكَ هُمْ أُولُوا الْأَلْبَابِ (١٨)﴾ الزمر.

ئانکو: قیجا تو ئه ی پیغه مبهه مرگینیى بده بهنده یین من، ئه وین گوهمی خو دده نه هه می گوتنان، پاشان دویکه فتنه گوتنا ژ هه میا باشتر و دروسته ر دکه ن، و ئه و ئه ون یین خودی رینمایى کرین، و هه ر ئه ون یین خودان عه قل. ٥- قورئانی فه رمان ل مروفی کریه، سه رنجدان و به ریخودانی ژبو دیارده و دیمه نین سروشتی بکه ت، و هه ر خو د نه ییناندا بکه ت:

- ﴿فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ (٥)﴾ الطارق.

ئانکو: قیجا بلا مروف سه رنج و به ریخودانی بکه ت، کا ژ چ هاتیه دروستکرن!

- ﴿فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَى طَعَامِهِ (٢٤)﴾ عبس.

ئانکو: قیجا بلا مروف سه رنج و به ریخودانی ژبو خوارنا خو بکه ت!

- ﴿أَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ (١٨٥)﴾ الأعراف.

ئانکو: ئه ری ما وان به ریخودان ژبو ملکى به رفه ره ی ئه سمان و ئه ردی، و هه ر چیکریه کی دیتر یى خودی نه کریه ؟!

- ﴿قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ ..﴾ (٢٠) العنكبوت.
ئانكو: بیژە: هوین د ئەردی دا هەرن، و بەری خو بدەنی کا (خودی) چەوا
چیکرنا چیکرینن خو دەست پی کره!
٦- زانا و شارەزایان ب گشتی، پله و پێژەکا تایبەت هەیه، بەلی چ ماف
وئیمتیازەک ل سەر خەلکی و جەماوەری نینە، ژ لایی برێقەبرن و سەرپەرشتیا
کومەلگەهی:

- ﴿.. قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ..﴾ (١) الزمر.
ئانكو: بیژە: ئەری ئەوین دزانن و ئەوین نەزانن، یە کسانن؟!
- ﴿.. يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ ..﴾ (١١) المجادلة.
ئانكو: خودی مەپتەبا وان ئەوین باوەردار ژ هەوە دی بلند کەت، و ئەوین
خودی زانین دایی ژ هەوە، ب چەندین مەپتەبا دی وان بلندکەت.

- ﴿.. إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ ..﴾ (٢٨) فاطر.
ئانكو: بیکومان هەما بەندەیین زانا "وەک پیدقی" ب چافەکی مەزن ژ
خودی دترسن.

٢ ژلای ژین و ژیارپه:

١- خودایی بلند و مەزن، د چەندین ئایەتین قورئانیدا، پاگە هاندیه، کو هەر
تشتەکی د هەبوونیدا هەی، ژبو مروفی بن دەست کرینه:

أ- ﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ..﴾ (٢٩) البقرة.
ب- ﴿وَالْأَرْضَ وَضَعَهَا لِلْأَنَامِ﴾ (١٠) الرحمن.

ج- ﴿وَسَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِّنْهُ﴾ (١٣) الجاثية.

۲- ههروهسا خودایی مه زن راگه هاندیه، کو مروڤ ب مه ره ما ئافه دانکرنا دونیایی لسه ر ئه ردی هاتیه دانان:

﴿هُوَ أَنشَأَكُم مِّنَ الْأَرْضِ وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا فَاسْتَغْفِرُوا لَهُ ثُمَّ تَوْبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي قَرِيبٌ مُّجِيبٌ﴾ (٦١) هود.

۳- و خودی په سنا وان کریه، کو ژبه ری چاکیین پوژا دوماهی، چاکیین دونیایی، ژ خودی دخوازن:

﴿وَمِنْهُمْ مَّنْ يَقُولُ رَبَّنَا إِنَّا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةٌ وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ﴾ (٢٠١) أُولَئِكَ لَهُمْ نَصِيبٌ مِّمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ (٢٠٢) البقرة.

هه ژی گوئنێ یه ژی: هه می ئه و ئایه تین کو زه مکرنا ژيانا دونیایی تیندایه، ئه گه ر سه رنجدان ژبو سیاقا وان بهیته کرن، دی هیته زانین کو مه ره م ژوی ژيانا دونیایی یه، ئه و خودانی وی ب ئه گه ری وی، پوژا دوماهی ژیر دکهت، بو نمونه:

﴿وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَعِبٌ وَلَهُمْ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يَتَّقُونَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾ (٣٢) الأنعام.

ئانکو: و ژيانا دونیایی بتنی یاری و مژویلاهی نه، جه- و واری پوژا دوماهی باشتره، ژبو وان بین خو دیارین، ئه ری ما تیناگه من؟!

ئه گه رنه، بیگومان خودی ئه و هه می پیغه مبه رین خو فیکرین، و ئه و هه می په رتووکیین خو بین ئیناينه خواری، ژبو باشکرن و پڤک و پیکرنا ژيانا

دونیایی یه، ههروهکی دیاره د نێرینا ئیسلامیدا، گه له ک گرنگی و پوخته دان پێ هاتیه دان.

۳- ژلایی سیاسیه:

۱- خهك و كومه لگه ه ب گشتی، خودانی ئه صلی حوكمی و دهسته لاتا سیاسی و حوكمپانیی نه، به لگه ه ژێ لسه ر ئه قی چه ندی ئه وه، كو هه می په یقین (خطابات) ین قورئانی، به ری وان یی ل خه لکی و كومه لگه می ب گشتی، نه كو ته خ و چینه كا تایبه ت:

أ- ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ﴾ ۱ ﴿النساء .

ب- ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا﴾ ۱ ﴿الحجرات.

و هه تا ژبو ئێك جار ژێ خودایی بلند و مه زن، به ری ئاخفتن و په یقینن خو نه داینه، زانا یان (علماء) یان به رپرسان (مسؤولین) یان بناق سالفه چوو یان (شیوخ) .. هتد!

۲- مشیوره ت (شوری) بناغی حوكمپانیی و برێقه برنا کاروبارایه، ههروهکی خودایی عزوجل که ره م دکه ت و دبیزیت:

﴿...وَأْمُرْهُمْ شُورَىٰ يَنْهَم...﴾ ۳۸ ﴿الشوري.

ئانکو: و برێقه برنا کاروبارین وان (بین موسلمانان) ب مشیوره تی یه.

۳- حوكمپان و به رپرس وه کیلین خه لکی و كومه لگه می نه، نه كو وه کیلین خودی، و په وایه تی و شه رعییه تی ژ خه لکی وه ردگرن، نه كو ژ خودی، پاشی ل ده می به راورد کرنا سیسته می حوكمپانیی د ئیسلامی، و دیموکراسیی دا، دی به حس که ین.

٤- زانا و شههه زایان پله و پیزین تاییهت هه نه، بهلی نه چینهکا تاییهت و خودان ماف و ئیمتیا زاتین سیاسی نه، وهك چينا ئهكلروس!
و بیگومان د ئیسلامیدا، سه په رشتاریه تا مشیوره تی (ولایه الشوری) ههیه، نهکو سه په رشتاریه تا شههه زانان (ولایه الفقیه)، و ئهه جوره ژ حوکمرانی، د سروشتی ئیسلامیدا یا غه ریه، و دووباره کرنا ئەزموونا ئایینی که نیسی، و حوکمی پاپایین پوژ ئافایه ل سه ده یین نافه راستدا، و نابیت ئهه جوره حوکمرانیه، کو گه لهک یا نیزیکه ژ حوکمه تا ئایینی و خودایی (ثیوکراسی) لسه ر ئیسلامی بهیته هه ژمارتن، ئه و ئیسلاما پیکهاتی ژ قورئان و سوننه تی، چونکی هه روه کی ژ بهری نوکه مه گوتی:

د ئیسلامیدا خودانین ئه صلی ده سته لاتی (صاحب السلطة الأصلي) خهک و جه ماوه ره ب گشتی، هه ر له وانێ ژێ خودی فه رمانی ل کومه لگه هی دکهت کو کاروبارین حوکمرانی و به رپرسایه تی ب که سین ژهه ژێ بسپیرن، هه روه کی که ره م دکهت و دبیزیت:

﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا...﴾ (٥٨) النساء.

هه روه سا بناغی حوکمرانی و کاروبارین خه لکی و پریقه برنا وه لاتی مشیوره ته:

أ- ﴿...وَأْمُرْهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ...﴾ (٣٨) الشوري.

ب- ﴿وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ﴾ (١٥٩) آل عمران.

/AliBapir

/AliBapir

/MadaAmeerOffice

www.alibapir.net

۴- ژلایی نابوریه:

دوماهیک پەرتووکا خودی یا بهیز کو قورئانا پیروزه، گەلەك ب ئاشکەرایى
 ڕاگەهاندیه، کو خودایی کار بنه جه. ئەو ناز و نیعمەت و خێر و بێرین لسه
 ئەردی، بى جوداهى ژبو هەمی مروشان به رهه ژ و دروست کرینه:

أ- ﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ۖ ۝﴾ البقرة.

ئانکو: هەر چ تشته کی د ئەردی دا، خودی ژبو ههوه هەمیان دروست کرینه.

ب- ﴿وَالْأَرْضَ وَضَعَهَا لِلْأَنَامِ ۝﴾ الرحمن.

ئانکو: و "خودی" ئەرد ژبو مروشان دانایه.

ئەفجا: ژبو چ کەسەکی نینه، قورخکاری د خێر و بێرین لسه ئەردی دا
 بکەت، و چ کەس و بنه ماله و ئیجاخ و عەشیرەت و مللەتەك، ژ چ کەس و
 بنه ماله و ئیجاخ و عەشیرەت و مللەتەکی دیتەر، پتر پشك و بهر د خێر و
 بێرین لسه ئەردی دا نینه.

و ب پاستی ئیسلامی: لایەنێن ئەرینی یێن هەر ئیک ژ (سوسیالیزم) و
 (کاپیتالیزم) تیدا هەنە و ژ لایەنێن نەرینی (سلبی) یێن وان یا به ربێه.

۵- ژلایی جفاکیه:

۱- ئیسلام ئایین و بهرنامهیه که دگەل سروشتی و فیتره تیدا دگونجیت، هەر
 چ سروشتی ساخ بى مروف داخواز دکەت، بخوشه گرتیه، ههروهکی خودایی
 زانا که رهه دکەت و دبیژیت:

﴿فَأَقْمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا بُدَّ لَهُ لِيَخْلُقَ
 اللَّهُ ذَٰلِكَ ۖ إِلَٰهٌ إِلَٰهٌ ۚ وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ۝﴾ الروم.

۲- د ئیسلامیدا مروق: ب نیر و می و ب هه می پەنگ و دەنگ و عەشیرەت و نەتە وەیانقە، یە کسانن، و باشترینی وان ئەوە یی ژ هە میان بته قواتر، هەروەکی خودایی مەزن کەرەم دکەت و دبیزیت:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ١٣﴾ الحجرات.

۶- ژلایی ئیمناهی و پیکفه ژیانیقە:

هەردەمی موسلمان ب شیوەیەکی پاست و دروست، ژ بەرنامەیی خو تیکەهشتین، و ب باشی پیقە پیگیر بووین، یین جوان بوین ب سالوخەتی بلندی تەبایی و پیکفه ژیانی (التسامح والتعايش) دبیاقی سەرەدەریکرنی دگەل ئەوین دی "نە موسلمان" دا، و هەردەم ل دەمارگیریی و کرتیاتی (التعصب والإغلاق) یین دویر بووین، چونکی ئایینی وان باوهری یا ب گوپییکا ئازادی هەی، د بیاقی بیر و باوهر و دەرپرینیدا^(۱).

www.alibapir.net

/AliBapir

/AliBapir

/MedaAmeerOffice

www.alibapir.net

(۱) د پەرتووکا (چەند مەسەلە یەکی باوی سەر دەم) دا، د چاپا شەشی، و بەرگی دوویی یی مەسەووعیا: (ئیسلاام و دەولەتداریی)، مە ب درێژاهی بەحسی وی مەسەلی کریه.

www.alibapir.net

به‌شیّ دووییّ

دیموکراسی

(Democracy)

www.alibapir.net

www.alibapir.net

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

www.alibapir.net

تەویری ئیککی:

پێناسە

دیموکراسی (Democracy) ئانکو: دەستەهلاتا مللەتی، ژەهردوو پەیفین یونانی: دەستەهلات (Kratos) و مللەت (Demos) پیکهاتیە، ھەروەکی د (موسوعة السياسة) دا ھاتیە: (الحكم الذي تكون فيه السلطة للشعب) ج ٢، ص ٧٥١ .

ئانکو: ئەو سیستەمە یە، کو تیدا دەستەهلات یا خەلکی یە .

ھەلبەت (دیموکراسی) ب گەلەك شیوەیان یا ھاتیە پێناسە کرن، بەلێ ئەم دی حەفت ژوان ب نموونە ژێ وەرگرن:

١- (جون ستراوت میل) دیبژیت: (باشترین جوړی دەستەهلاتی ئەو، کو زورترین دەلیفە یا پشکداریا سیاسی بینتە د ھەبوونیدا، و ھەژیتین پەیکەری دەستەهلاتی ژبو کومەلگەھا سەردەم، ئەو کو نوینەراتیا وی بکەت). بەری خو بدە: (حکومەتی نوینەرایەتی / ١٨٦١ لاپەری ٣١٤) .

٢- (جوزیف شەمپیتر) دیبژیت: (سیستەمەکی سیاسی یە، کو تیدا کاریدەست بەریکانی دکن ژبو گەشتنا دەستەهلاتی، بریککا بدەستفەئینانا دەنگین خەلکی، و کاریدەستین سیاسی، بریککا ھەلبژاردنان دەینە دیارکرن). بەری خو بدە: (سەرمايەداری، سۆشیالیزم، دیموکراسی / ١٩٤٣ لاپەری ٢٦٩).

۳- (پوبیرت دال) دبیزیت: (سیسته می دیموکراتیک، سیسته مه که په وایه تی ژ خه لکی وهر دگريت، و مانا وی ژی گریدایه ب به رده وامیا رازیوونا خه لکی). به ری خو بده: (له باره ی دیموکراسی یه وه / ۱۹۹۶ لاپه ری ۸۲).

۴- (کارل پوپه ر) دبیزیت: (دیموکراسی سیسته مه که، کو هاوولاتی تیدا دشین بی خوین پیتن کاریده ستین خو بگوهورن) (۱۹۶۲ / لاپه ری ۱۲۴).
۵- (نیان شاپیرو) دبیزیت: (دیموکراسی دهیته خواستن ژبو کومه کا داموده زگه هان، کو ده لیقه یی دروست دکه ت، خه لک کاریده ستین خو دابنن و لایده ن ژی). (پینگه ی دیموکراسی ۱۹۹۸، لاپه ری ۳۵).

۶- (فرانسیس فوکویاما) دبیزیت: (دیموکراسی سی تشتین پیدهی نه: داموده زگه ه، سه روه ریا یاسایی، لیپرسین). (سیسته می سیاسی و ئاژاوه ی سیاسی ۲۰۰۵).

۷- (ئیریک فروم) دبیزیت: (ل دویف سیسته می دیموکراسی: هه می هاوولاتی ژ به رپرسایه تیا دروستکرنا پرپارا سیاسی، یه کسانن). (۲۰۰۲، لاپه ری ۱۷۹).

ئه ز ژی دبیزم:

دشین بیژن: دیموکراسی ئه و سیسته مه یه، کو خه لکی ماف هه بیت د دانانا هوکمپرانان، و په خه گرتن ژوان، و لادانا وان.

/Alibapir

/Alibapir

/MediaAmorOffice

www.alibapir.net

تەوهری دووی:

سەرھاتیا دیموکراسیی

ئەری پاستە "هەروەکی ب لیۆرینقە ل دەف پتریا خەلکی دۆنیایی بوویە قەناعەت" کو دیموکراسی "ئانکو: خەلکی شیان یێن هەین د دانان، و چاقدیری کرن، و لیپرسین و لادانا حوکمراناندا "سیستەمە که ژ یونانی هاتیە، و ژبو جارا ئیکێ ل ویری هاتیە جییه جیکرن، و کالایەکی پوژئاڤا یی پویتیە؟!

د بەرسفی دا دیژین:

بیگومان ئەو بیروکه نه یا پاستە، بەلێ چونکی پوژئاڤا خوب سەنتەر دزانیت، و سەلماندا ئەفی دەعوایی ژێ، ژلایی گەلەك مللەتانقە، ئەو وەهمە یا کریه: پاستییە کا حاشا هەلنەگر ل دەف گەلەك خەلکی!

من سەحکریه گەلەك پەرتووکیڤ دیروکی، دیار دکەن کو دیموکراسی، (نەکو وەك نافیی وی، بەلکو وەکی نافەپوکا وی، ئەو کو خەلک بەپرسیڤ خو دابنڤن، و مافی چاقدیریکنا وان هەبیت، و لیپرسیڤ دگەلدا بکەن، کو ئەفە نافەپوکا دیموکراسیی یە)، ئەفە نافەپوکە تشتەکی گەلەك کەفنه، ب ئەفان بەلگەهڤن ل خواری:

۱- ئەگەر بەری خو بدەینه قورئانا پیروز، ل وی دەمی خودایی مەزن بەحسی شاه ژنا (سبأ) دکەت، کەرەم دکەت و دیژیت:

﴿قَالَ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُوْا إِنِّي أُلْقِيَ إِلَيْكُمُ كِتَابٌ كَرِيمٌ ﴿٢٩﴾ إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمَانَ وَإِنَّهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿٣٠﴾ أَلَا تَعْلَمُوْنَ عَلَىٰ وَأَتُونِيْ مُسْلِمِينَ ﴿٣١﴾ قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُوْا أَفْتُونِيْ فِيْ أَمْرِيْ مَا كُنْتُ قَاطِعَةً أَمْرًا حَتَّىٰ تَشْهَدُوْنَ ﴿٣٢﴾﴾ النمل.

شاه ژنی گوت: ئەی پرسیی و ماقویل و کەسێن کاربەست! نامەیه کە ب قەدر ژ مروفەکی مەزن ژبو من هاتیە، نافەپوکا وی هوسایە: ئەقە ژ سولهیمانی یە، و بناقی خودایی پر دلوقانی دلوقانکار، هوین ژ ئاستی من خو مەزن نەکەن، و ب ملکه چی و بیی هیقە و ویقە ب موسلمانێ وەر نە دەف من! وی شاه ژنی گوت: ئەی کاربەست و پرسیی و مروقین ماقویل! بوجوونا هەوێ چیه؟ هەتا هوین بپاری نە دەن، ئەز چ بپاران نادەم...

هەروەکی ئەم دبیین، زقڕین ژبو بوجوونا خەلکی، زقڕین ژبو نوینەڕین خەلکی، د قورئانی دا هاتیە، ئەقجا نە ژلایی بەرپرسەکی زەلامقە، بەلکو ژلایی بەرپرسەکا ئافرهتقە، کو شاه ژنەکە.

٢- (پاوول مانغلابوس) د پەرتووکه کێدا، کو ژبو عەرەبیی هاتیە وەرگیران ب ناف و نیشانی (إرادة الشعوب)، دبێژیت: {دیموکراسیی ژبەری دەستەه لاتا پومانیان، ل باکورێ ئەوروپا حوکم دکر، ل نەرویج و دانیمارک و ئایسلەندا} (١).

٣- هەروەسا هەر (مانغلابوس) د هەمان پەرتووکه دا، د لاپه پێ (١٣٣) دا، دبێژیت: {دناف هندیین سوڕ یێن ئەمریکا دا ژێ، دیموکراسی وەک نافەپوک هەبوویه، و ب هەلبژاردن خەلکی بەرپرسێن خو داناینە، و ب زمانی خو گوتیی (ساخیم)}.

(١) إرادة الشعوب، قبرص / ١٩٩١م، ص ١٨.

٤- ھەرھەسا ھەر (مانغلابوس) د ھەمان پەرتووكد، د لاپەڕی (٤٠ - ٢) دا دبیژیت: ل وەلاتی میزوپوتامیا (ما بین النهرین)، ژبەری (٤٥٠٠) سالان ژبەری نوکە، ئەو سیستەمە یی بەربە لاف بوویە، ب تایبەتی ل باژیری (ئیبلا) کو ئاکنجیین وی سیھ ھزار (٣٠٠٠) کەس بوون، و دوازدە ھزار (١٢٠٠) کارمەند ھەبوون، و وەلاتەکی دوو سەد و پینجی ھزار (٢٥٠٠٠) کەسی بوویە.

٥- ھەرھەسا (ئیف شمیل) د پەرتووکا: (السیاسە فی الشرق القديم) د لاپەڕی (٤٢ و ٤٣) دا، و (صاموئیل نوح کریم) د پەرتووکا: (تاریخ سومر) د لاپەڕی (٦١) دا دبیژن: {سێ ھزار (٣٠٠) سالان ژبەری زایینی، ل وان دەقەرین (دناقبەرا دوو پووپیاران) دا، کومە لگەھین وان ژلایی دوو مەجسانقە دەاتنە پریقە برن، مەجسەک ژبو خەلکی ب تەمەن بوو، و مەجسەک ژبو کەسین شەرقان بوو}.

٦- ھەرھەسا ھەر (مانغلابوس) د ھەمان پەرتووكد، د لاپەڕی (٤٣-٤٧) دا دبیژیت: (ل ھیندی ژی شەش سەد سالان ژبەری زایینی، (١٢) کومار (جمهورية) ھەبوون، کو سەروکی ئیک ژ وان بابی (بوزا) ی بوویە، کو دگوتنە ھەر ئیک ژ وان سەروکان (راجا) و ب ھەلیژاردن ھاتبوونە دانان}.

٧- ھەرھەسا ل مەککەھی ژی ژبەری ئیسلامی، قورەیشیان (دار الندوة) ھەبوو، ھەرھەکی (ابن هشام) د (السيرة النبوية) دا ئینایە.

ئەفجا ئەرێ خویشک و براپین بەرێز!

ئەگەرێ ئەفێ چەندی چیه؟

ھەر ب کورتی دی بیژم: سروشت و فیتەرەتا ساخ یا مروقی، ھەردەم عەقدالی تشتین باش و ب مفایە، ئەفجا حالەتی ئاسایی و سروشتیی مروقی ھوسایە، کو چ کەسەکی پیخوش نینە بەیتە تەبەسەرکرن، و چ کەسەکی

پێخۆش نینه حسیب ژبو نه هیته کرن، ئە فجا ئە ف نافه پروکه (ئە ز نابێژم: پە یفا دیموکراسی، بە لکو دیبێژم: ئە ف نافه پروکه)، کو خە لک هە می پشکدارین د دەستە لآت و حوکمپرانیدا، تشته کی که فنه د ژیا نا بە شە ری دا، دنا ف پتیا کومه لگه هاندا هە بوویه، و تشته ک نینه ل ئە وروپا دەرکه فتبیت، و ژبە ری کو ل یونانی هە بیت، ل هە ردوو با ژبێ پێ ئە سپارته و ئە سینا، ژبە ری هینگی د دیروکا بە شە ری دا هە بوویه، چ ل ئە وروپا، و چ ل ئاسیا، و چ ل ئە فریقا، و چ ل وان هە می جهین، کو بە شە ر تیدا ژیا نە .

ئە فی کورته سەر هاتیا دیموکراسی ژی، دی ب سی سەر نجان بدوما می ئینم:

ئیکە م: دیموکراسی ل یونانی:

- ١- ل یونانی دیموکراسیا راستە وخو هە بوویه و نوینە رایە تی نه بوویه، خە لک راستە وخو ل مە یدانە کی کوم بوویه، و بوچوونا خو دا یە .
- ٢- ئە ف چە ندە بتنی ژبو زە لامان بوویه .
- ٣- و بتنی ژبو زە لامین ئازاد بوویه .
- ٤- و بتنی ژبو یونانیان بوویه .

دووە م: دیموکراسیا پوژ ئا فا:

پشتی کو خە لک ل پوژ ئا فا ژ که نیسی پە فین، لدویف سیستە مە کی حوکمپرانیا وە سا گە ریان، کو خە لک بشین ب تە بابی بژین، ئە فجا دە می وان دیروکا خو فە کولی، دیموکراسی دوبارە ژی دەر ئیخست، ب پە نگی وی یی یونانی، بە لی هە ر ل دە ستی پکی ب شیوە یە کی نوینە راتیە تی (نیابی) بوو، نە کو راستە وخو (مباشەر)، و خو ئە و ژی هە ردیسان ل دە ستی پکی ب ئە فی

پهنگی نوکه هە، نەبوو، بەلکو بتنی کەسین دەوله مەند ماف هەبوو دەنگی
خو بدەن، پاشی ئەو مەرجه پاکر، بتنی زەلامان مافی دەنگدانێ هەبوو، پاشی
هیدی هیدی پشکداری ب ئافرهتان ژێ هاتە کرن، ئەڤا گەلەك قویناغ
دەرباز کرن، هەتا گەهشتیه پهنگ و شیوهیی نوکه.

سییه م:

نوکه ژێ بەردهوام پهخنە ل دیموکراسیی دهیته گرتن، دهیته چاککرن، و
دەستکاری تیدا دهیته کرن، هەروەسا دیموکراسییا هەروەلاته کی ژیا
وەلاته کی دیتەر جودایه، و هەر ئێك ژوان نیشانین خویین تایبەت هەنە.

www.alibapir.net

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

تەوهری سیی:

بەروردیهك دناقبهرا دیموکراسیی و سیسته می حوکمرانیی د ئیسلامیدا

دشین ژبو بەراوردکرنا دیموکراسیی و سیسته می حوکمرانیی د ئیسلامی دا بیژن: سیسته می حوکمرانیی د ئیسلامیدا، هفت بنه ما و نیشانه یین ههین^(١):

- ١- خهك و جه ماوهر ب گشتی ژیده ری دهسته لاتێ نه .
- ٢- مشیورهت (شوری) بناغی حوکمرانیی یه .
- ٣- حوکمهت د ئیسلامی دا مه دهنی یه، نه کو ئایینی، و حوکمران وه کیلین خه لکی نه، نه کو یین خودی.
- ٤- کار و چالاکیین سیاسی، نه کو بتنی مافه، به لکو ئه رکی هه رهاولاتییه کی یه، ب موسلمان و نه موسلمانقه، بی جیاوازی.
- ٥- دهوله تا ئیسلامی دهستی وی بی فه کریه، ژبو وه رگرتنا هه ر بیروکه و ئامراز و ئه گه ره کی، کو به رژه وهندی (تحقیق مصلحه) یه ك ژێ بدهسته دهیت.

(١) د بهرگی دووی یی مه وسووعه یا: (ئیسلام و دهوله تداریی) دا، ب ناڤ و نیشانی (بنه ماکانی سیسته می حوکمرانیی ئیسلامی) مه دهه (١٠) بنه مایین مه زن و گرنگ یین ئینان، و نه م ب درێژاهی یین لسه ر ناخفتین.

- ٦- ھوکمران د ئیسلامیدا، د بنیاتدا پیروز (مقدس) نین، ھەتا کو بهینە پیروزکرن.
- ٧- پەخنە لی گرتن و بەرسینگگرتنا ھوکمرانی سەمکار، مەزنترین جوړی جیھادی یە.

نوکه ژى ب کوډتى، دى تیروژکه کى دینه لسه ر ھر ئیک ژوان:

- ١- خەلک و جەماوەر ب گشتی ژێدەری دەستەلاتی نه:
- ئەقە ئیکە ژ بنەمایین مەزن و گرنگین ھوکمرانیی د ئیسلامیدا، ئەقجا ھەروەکی ژبەری نوکه مە کوډتى، دشیین گەلەک بەلگەھان لسه ر ئەقئ چەندی بینین:
- ئیک: ھەمی پەیقین (خطابات) ین قورئانی ژبو کومەلگەھا ئیسلامی، ھەمی ب: (يَا أَيُّهَا النَّاسُ) و (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) دەست پیدکەن.
- دوو: خودایی زانا و شارەزا فەرمان یا ل ھەمی خەلکی و کومەلگەھا موسلمانان کری، کو کاروبارین بەرپرسیارەتی و ھوکمرانیی، پادەستی کەسین ژھەژی بکن:

﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا...﴾ النساء.

- ئەقجا: د بنیاتدا بەرپرسیارەتی و ھوکمرانی، یا خەلکی و کومەلگەھی یە.
- سی: ئیکەمین قەوارەیا سیاسی د ئیسلامیدا، کو لسه ر دەستی پیغەمبەری خاتم (صلی الله علیه وسلم) ھاتە دەمەزاندن، پشتی پەیمانانا ئیکى و دووی یا عەقەبى (بیعتی العقبة الأولى والثانية) بوو: ھەروەکی د (السيرة النبوية لابن هشام) دا ھاتیە.

٢- مشیورهت (شوری) بناغی حوکمرانیی یه:

ههروهکی خودایی دادگر که ره م دکهت و دبیزیت:

﴿...وَأَمْرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ...﴾ (٣٨) الشوری.

ئانکو: و کاروبارین باوهرداران د ناڅبه را وان دا ب مشیورهتی یه.

په یفا (أمر) ژی هه چهند تیگه می وی یی گشتی و به رفره هه، و هه می جورین کاروباران بخوځه دگريت، به لی پتر کاروبارین: شه پی، ئاشتی، سیاسی و جفاکی بخوځه دگريت.

٣- حوکمهت د ئیسلامی دا مه ده نی یه، نه کو ئایینی، و حوکمران

وه کیلین خه لکی نه، نه کو یین خودی:

جیاوازیا بنه رهی دناڅبه را حوکمهتا مه ده نی و حوکمهتا ئایینی، ئه وه کو حوکمهتا مه ده نی لسه ر بناغی په وایه تی (شرعیة) وه رگرتنی ژ خه لکی ده یتته دامه زراندن، به لی حوکمهتا ئایینی خه یالا وی ئه وه، کو شه رعیهت یا ژ خودی وه رگرتی! هه ژی گوتنی یه ژبه ری نوکه ب ئه فی جورئ حوکمرانیی هاتیه گوتن (شیوکراسی Theocracy) ئانکو: حوکمی خودایی، یان حوکمی ئایینی، و ئه و جورئ حوکمرانیی، چه ندین سه ده یان ل وه لاتیڼ پروژئاڅا یا به ربه لاق بوو، هه تا سه ره لدانا شو په شا فره نسا، ل سالا: ١٧٨٩ز.

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

دشپین گه له ک به لکه هان لسه ر ئه قی چه ندی بینین، کو حوکمرانی د
ئیسلامیدا، مه دهنی یه، نه کو ئایینی:

نیک: خه لک و جه ماوهر ب گشتی خودان و ژیده ری ده سته لات ی نه:

أ- هه روه کی د بنه مایی ئیکیدا مه کوتی، خه لک و جه ماوهر ب گشتی ژیده رو
خودانین ده سته لاتا سیاسی نه، هه ر ژیه ر ئه قی چه ندی پیغه مبه ری خودی
(صلی الله علیه وسلم) هه تا کو ل په یمانا ئیکی یا عه قه بی و په یمانا دووی
یا عه قه بی، شه رعییه ت ژ خه لکی باژیری (یثرب) وهر نه گرت، مشه خت نه بوو و
قه واره یا خو یا سیاسی رانه گه هاند، هه ر چه نده بیگومان هه ر ژ روژا ئیکی
شه رعیه تا ئاسمانی و خودایی هه بوو، به لی هه تا کو شه رعیه تا ئه ردی و
خه لکی بده سته نه ئینای، قه واره یا خو یا سیاسی ئاشکهره نه کر!

ب- ئه بویه کری راستگو (خودی ژی پازی بیست)، ئیکه مین خه لیفه یی
پیغه مبه ری خودی (صلی الله علیه وسلم)، ده می موسلمانان هه لبرارد و
به یعت دایی، د ئیکه مین کوتارا خو دا کوت: (يَا أَيُّهَا النَّاسُ! إِنِّي قَدْ وُلِّيتُ
عَلَيْكُمْ وَلَسْتُ بِخَيْرِكُمْ، فَإِنْ أَحْسَنْتُمْ، فَأَعِينُونِي، وَإِنْ أَسَأْتُ فَقَوْمُونِي)^٥.
ئانکو: ئه ی گه لی خه لکی! ئه ز لسه ره وه کرمه سه ره رشتیار، به لی ئه ز نه
باشترینی هه وه مه، ئه قجا ئه گه ر من باشی کر، هاریکاریا من بکه ن، و ئه گه ر
من خرابی کر، من راست قه کهن.

(١) الكامل في التاريخ، لأبن الأثير ج ص ٢٢٥.

دوو : حوکمران پیگیرن ب دهستور و یاسایی:

ههروهکی خودایی بلند و مهزن که رهم دکهت و دبیزیت:

﴿ ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَىٰ شَرِيعَةٍ مِّنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴾ (٨)
الجاشية.

سی: حوکمران ژ تهخ و بنه ماله و نه ته وهیه کی ديارکری نينه:

هه ر ئیک ژ چوار خه لیفه یین راشد (ئه بوبه کر، عومه پ، عوسمان، عهلی

(خودی ژ وان رازی بیت) ژ ئیجاخ و عه شیره تین جودا جودا بوون:

١- ئه بوبه کر (بنو تمیم).

٢- عومه ر (بنو عدي).

٣- عوسمان (بنو أمية).

٤- عهلی (بنو هاشم).

هه لبهت ئیجاخ و عه شیره تین وی ده می، ل جهی حزین سیاسیین ئه قرو

بوون، ئانکو، دناقبه را وان چوار لایه نین سیاسی دا، راده سترنا ئاشتیانه یا

دهسته لاتی هه بوویه !

ئه قجا ئه وا (معاوية بن أبي سفيان) کری، ب ده قی فه رموده یا پیغه مبه ری

خودی (صلى الله عليه وسلم)، لادان بوو ژ ریبار و پیکا وی، ههروهکی که رهم

دکهت و دبیزیت: {أَوَّلُ مَنْ يَغْيَرُ سُنَّتِي رَجُلٌ مِّنْ بَنِي أُمَيَّةَ} (أَخْرَجَهُ ابْنُ أَبِي

عَاصِمٍ فِي (الْأَوَائِلِ) (ج ٧، ص ٢)، قَالَ الْأَلْبَانِي: وَهَذَا إِسْنَادٌ حَسَنٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ

رِجَالُ الشَّيْخَيْنِ غَيْرِ الْمُهَاجِرِ وَهُوَ ابْنُ مُخَلَّدٍ)، ئانکو: ئیکه مین که س کو ریبارا

من د گوهوریت، زه لاهه که ژ ئیجاخا به نی ئومه یه، (أَلْبَانِي) ژ ی دبیزیت:

(وَلَعَلَّ الْمُرَادَ بِالْحَدِيثِ تَغْيِيرُ نِظَامِ اخْتِيَارِ الْخَلِيفَةِ وَجَعْلُهُ وَرَاثَةً وَهُوَ الظَّاهِرُ)،

ئانکو: دبیت مەرهم ژ ئه قی فەرموودهیی، گوهورپنا سیسته می هه لبرژاردنا خه لیفه ی بیت و گوهورپنا وی بیت ژبو میراتگرییی، هه ر هوسا ژی دیاره .

٤- کار و چالاکیین سیاسی نه کو هه ر مافه، به لکو ئه رکی هه ر هاو لاتییه کی یه، ب موسلمان و نه موسلمانانغه، بی جیاوازی:

لدور ئه قی چه ندی ژی د گونجیت گه له ک به لکه هان بینین: بو نمونه:

١- ﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ...﴾ (٧١) التوبة.

ئانکو: زه لامین باوهردار و ئافرهتین باوهردار، هنده ک ژوان دوست و پشته قانین هنده کانه، فەرمانی ب چاکی، و پیکری ل خرابیی دکهن.

دیاره فەرمان کرن ب هه ر کاره کی باش، و پیکری ل هه ر کاره کی خراپ، تیگه می وی گه له کی به رفهره و گشتی یه، و هه می بوار و لایه نین ژیان و ژیار و دینداری و دونیادارییی بخوفه دگریت: هزری، عه قیدهیی، سیاسی، ئابوری، جفاکی.

ئه قه ب نسه تهی موسلمانان ب گشتی.

٢- ب نسه تهی نه موسلمانان ژی، دا به ریخودانی ژبو دوو دهقان (نص) بکهین، د دوو پهیمان و پیککه فتننامه یین دناقبه را پیغه مبه ری خودی (صلی الله علیه وسلم) و موسلمانان ژ لایه کی، و جوهری و نه صیرانی ژ لایه کی دیتر:

أ- د وی (وثيقة) یا کو پیغه مبه ری خودی، دناقبه را پیکهاته یین باژیری مه دینی دا نفیسی، وه کی ده ستوری نوکه بوو، دبرگه یا (٢٥) ی دا هاتیه:

(وَأَنَّ يَهُودَ بَنِي عَوْفٍ أُمَّةٌ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ، لِلْيَهُودِ دِينُهُمُ وَلِلْمُؤْمِنِينَ دِينُهُمْ...) (١).
ئانكو: و جوهییڤ بهنی عهوف کومهکن، قهوارهیهکن دگهل باوهپرداران،
جوهییان ئایینی خو ههیه، باوهپرداران ژێ ئایینی خو ههیه.

ب- د وی (وثیقة) یسا کو پیغه مبهری خودی (صلی الله علیه وسلم) ژبو
نه صرانیڤ نه چرانی نفیسی، هاتیه:

(.. لِأَنِّي أُعْطِيتُهُمْ عَهْدَ اللَّهِ أَنْ لَهُمْ مَا لِلْمُسْلِمِينَ وَعَلَيْهِمْ مَا عَلَى الْمُسْلِمِينَ، وَعَلَى الْمُسْلِمِينَ مَا عَلَى الْمُسْلِمِينَ.. بِالْعَهْدِ الَّذِي اسْتَوْجَبُوا حَقَّ الذِّمَّامِ وَالذَّبَّ عَنِ الْحُرْمَةِ، وَاسْتَوْجَبُوا أَنْ يُذَبَّ عَنْهُمْ كُلُّ مَكْرُوهِ، حَتَّى يَكُونُوا لِلْمُسْلِمِينَ شُرَكَاءَ، فِيمَا لَهُمْ وَفِيمَا عَلَيْهِمْ...) (٢).

ئانكو: .. و چونکی من په یمانا خودی دایه ههوه، کو هه مان ئه و مافیڤ
موسلمانان ههین، ئه وان ژێ ههبن، و هه مان ئه و ئه رکێڤ لسه ر موسلمانان
ههین، لسه ر وان ژێ ههبن، و هه مان ئه و ئه رکێڤ لسه ر وان لسه ر موسلمانان
ژێ ههبن، ل دویف وی په یمانی کو ب ئه گه ری وی، لسه ر موسلمانان پیددشی
بوویه، که رامهت و حورمهتا وان بیاریژن، و لسه ر موسلمانان پیددشی بوویه،
کو هه ر خرابیه کی ژ وان دویر بکهن، ههتا کو د ئه نجامدا: د هه مان ماف و
ئهرکاندا، بینه هه قبهش و هه قیشکێڤ موسلمانان.

بیگومان ئه و پرسته یا: (حَتَّى يَكُونُوا لِلْمُسْلِمِينَ شُرَكَاءَ، فِيمَا لَهُمْ وَفِيمَا
عَلَيْهِمْ)، هه می وان ئه رک و مافان بخوڤه دگرت، کو بی دسه ته به رکنا وان،
هاوولاتی بوون (مواطنة)، یان ب ته عیبر پيغه مبهری خاته م (صلی الله علیه

(١) بهری خو بده: مجموعة الوثائق السياسية للعهد النبوي والخلافة الراشدة، محمد حميد الله،
ص ٥٧ - ٦٢، (کتابه صلی الله علیه وسلم بين المهاجرين والأنصار، واليهود، وهو دستور
الدولة البلدية بالمدنية).

(٢) ژێده ری بوری، ص ١٨٨، ١٨٩ (نسختان: المکتوب النبوي صلی الله علیه وسلم إلى نجران).

وسلم): هه‌فیشکی (شراکە) هه‌فیشک (شرکاء)، ناهیتە هه‌بوونی، ب تایبەت مافین سیاسی.

ئەجە پیددشی یە د فیری دا ئەو پاستی یە ژێ بهیتە زانین، کو د سەردەمی پیغەمبەری خودی (صلی الله علیه وسلم) دا، ئەو جوهری و نه‌صپانیین ل‌بن سبەرا دەوله‌تا ئیسلامی، و دەستەه‌لاتا وی دا دژیان، له‌وانی نه‌هاتیوونه دناڤ پیکهاته‌یا قه‌واره‌یا سیاسیا پیغەمبەری (صلی الله علیه وسلم)، چونکی ئەوان بخو قه‌واره‌یین سیاسی یین خو هه‌بوینه، و ب زارانی نوکه: د حاله‌تی فیدرالی و کونفیدرالیی دا بوون، دگەل دەوله‌تا ئیسلامی.

ه- دەوله‌تا ئیسلامی دەستی وی یی فەکره‌، ژبو وەرگرتنا هەر بیروکه و ئامراز و ئەگەرەکی، کو به‌رژه‌وه‌ندی (تحقیق مصلحة) یە ک ژێ بدەستفە ده‌یت:

د گونجیت لدور ئەقی چه‌ندی گەلە ک به‌لگه‌هان بینن، کو ئیسلامی نه‌کو هەر دەستی موسلمانان ب گشتی، و قه‌واره‌یین سیاسی ب تایبەتی، فەکره‌ ژبو وەرگرتنا بیروکه و ئەزموون و ئامراز و ئەگەرین مفایی دگه‌هینن، به‌لکو ل‌سەر وان پیددشی ژێ کره‌، بو نموونه:

أ- ﴿فَبَشِّرْ عِبَادَ ۝١٧ الَّذِيْنَ يَسْمَعُوْنَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُوْنَ أَحْسَنَهُ ۚ أُولَٰئِكَ الَّذِيْنَ هَدَيْنَاهُمْ لِلَّهِ وَآوَلَيْنَاهُمْ هُمْ أَوَّلُوا ۖ أَلَّا يَلْبَسَ ۝١٨﴾ الزمر.

هه‌روه‌کی ژیه‌ری نوکه ژێ، مه‌ ئە ف‌ئایه‌ته‌ ئینا، و پامانا وی ژێ مه‌ گوت.

ب- {أَنْتُمْ أَعْلَمُ بِأَمْرِ دُنْيَاكُمْ} (أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ بِرَقْم: ٢٣٦٣، وَغَيْرُهُ).

ئانکو: ه‌وین دکاروبارین خو یین دونیایی دا شارەزا و زاناترن.

بێگومان مەرەم ژێ ئەو کاروبارن، کو ئەزموون و شارەزایی و بسپوری ژبو دقئیت، هەرەکی د ئەگەری هاتنا وی (سبب الورد) دا دیارە، کو بریتیە ژ سەرھاتیا متوربە کرنا (تلقیح) دارین خورمی، کو پیغەمبەری خودی (صلی اللہ علیہ وسلم)، ب دیتنا وی وەسا بوو کو پیدفی ناکەت، و ئەوان ژێ "ئەوین متوربە کرنی دکەن" وەسا زانی وەك ئایین و وەحی خودی ئەف چەندە ژبو وان یا پوون کری، و کاری خوی متوربە کرنی نەکو و دارین خورمی بەرەم نەدا، یان بەرەمەکی خراب دا، ئەفجا پشتی کو پیغەمبەری خودی ئەف مەسەلە یە زانی، ژبو وان پوون کر، کو بتنی وەك بوچوونا خو یا تاییەت، ئەو چەندە کوتیە، و گوته وان بلا ژبو کاروبارین خو بین دونیایی، کو پیدفی ب شارەزایی و ئەزموون و بسپوری هەیه، پشت بەستنی لێسەر خو بکەن.

٦- حوکمران د ئیسلامیدا، د بنیاتدا پیروز (مقدس) نین، هەتا کو بهینە پیروزکرن:

د نیرینا ئیسلامیدا هەمی مروف "بی جیاوازی" بەرین: ﴿وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ﴾ (٧٠) الإسراء، بەلی چ کەس: حوکمران و غەیری حوکمران، ب پاقر و بی خەلەتی و پیروز (مقدس) ناهینە دانان.

و خودایی کاربنە جە د قورئانیدا، ئامارە ب گەلەك خالین لاواز (نقاط ضعف) و سالوخەتین خراب بین مروفان کریە، کو ئەگەر ئیمان ب خودی، و دەستگرتن ب ئایینی و پەياما خودی نەبیت، کەسەك ژ وان خالان دەر باز نابییت:

١- ﴿وَمَلَأَ الْإِنسَانَ نِفًا، كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا﴾ (٧٢) الأحزاب.

٢- ﴿خُلِقَ الْإِنسَانُ مِنْ عَجَلٍ سَأُورِيكُمْ آيَاتِي فَلَا تَسْتَعْجِلُونِ﴾ (٣٧) الانبياء.

- ۳- ﴿يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ وَخُلِقَ الْإِنْسَانُ ضَعِيفًا﴾ (٢٨) النساء.
- ۴- ﴿وَكَانَ الْإِنْسَانُ أَكْثَرُ شَيْءٍ جَدَلًا﴾ (٥٤) الكهف.
- ۵- ﴿إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ﴾ (٦٦) الحج.
- ۶ و ۷- ﴿إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ﴾ (٦) وَإِنَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ ﴿٧﴾ وَإِنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ ﴿٨﴾ العاديات.

پێغه مبه‌ری خودی ژێ (صلی الله علیه وسلم) ل‌دور کرنا گوننه‌ه و خه‌له‌تیی هه‌می مروشان گوته‌یه: { "کُلُّ بَنِي آدَمَ خَطَّاءٌ، خَيْرُ الْخَطَّائِينَ التَّوَّابُونَ" }^١. ئانکو: هه‌می دوینده‌ها ئاده‌می خه‌له‌تیان دکهن، و باشت‌رینی ئه‌وین خه‌له‌تیان ژێ دکهن، ئه‌وین یێن گه‌له‌ک ژبو لای خودی دزفین.

۷- په‌خنه‌ لی گرتن و به‌رسینگ‌گرتنا حوکمرانی سته‌مکار، مه‌زنت‌رین جیهاده.

ل ده‌ستپێکی دبێژین:

خودایی دادگه‌ر نفرین ل سته‌مکاران کره‌یه:

أ- ﴿أَنْ لَّعَنَهُ اللَّهُ عَلَى الظَّالِمِينَ﴾ (٤٤) الأعراف.

ب- ﴿أَلَا لَعَنَهُ اللَّهُ عَلَى الظَّالِمِينَ﴾ (١٨) هود.

ئه‌فجا بێگومان حوکمرانی سته‌مکار، ژبه‌ری هه‌ر سته‌مه‌کی، دی که‌فیه‌ لبن نفرینا (لعنة) خودایی دادگه‌ر، و هه‌ر که‌سه‌کی خودایی مه‌زن نفرینا لی

(١) رواه أحمد برقم: (١٣٠٧٢)، والترمذي برقم: (٢٤٩٩)، وابن ماجه برقم: (٤٢٥١)، والدارمي برقم: (٢٧٢٧)، والحاكم برقم: (٧٦١٧) وقال: صحيح الإسناد، وحسنه الألباني في "المشكاة" برقم: (٢٣٤١) عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ.

بکەت، پیددشی یە پەخە لێ بهیته گرتن، و هەتا بەرسینگین وی ژێ بهیته گرتن، و دەستی وی ژێ بهیته گرتن!

له و ما ژێ پیغه مبه ری خودی (صلی الله علیه وسلم) که ره م کریه و گوته:
 ١- {إِنَّ مِنْ أَعْظَمِ الْجِهَادِ كَلِمَةً عَدْلٍ عِنْدَ سُلْطَانٍ جَائِرٍ} (أَخْرَجَهُ التِّرْمِذِيُّ بِرَقْم: ٢١٧٤)، وَصَحَّحَهُ كُلٌّ مِنَ الْأَلْبَانِيِّ وَشُعَيْبِ الْأَرْنَؤُوطِ).

ئانکو: بیکومان گوته کا دادگه رانه لده ف حوکمرانه کی سته مکار، مه زنترين جیهاده.

ب- {إِذَا رَأَيْتَ أُمَّتِي تَهَابُ الظَّالِمَ، أَنْ تَقُولَ لَهُ: أَنْتَ ظَالِمٌ، فَقَدْ تُودِعَ مِنْهُمْ} (أَخْرَجَهُ أَحْمَدُ بِرَقْم: ٦٧٨٤)، وَصَحَّحَهُ أَحْمَدُ شَاكِرٌ، وَأَخْرَجَهُ الْبَزَّازُ بِرَقْم: ٢٣٧٥)، وَالْحَاكِمُ بِرَقْم: (٧٠٣٦)، وَقَالَ: صَحِيحُ الْإِسْنَادِ وَوَافِقُهُ الذَّهَبِيُّ، وَالْبَيْهَقِيُّ فِي "شُعَبِ الْإِيمَانِ" بِرَقْم: (٧٥٤٦)).

ئانکو: هه ره ده می ته ئوممه تا من دیت ژ سته مکاری دتپسیا، کو بیژیتی: تو سته مکاری! بزانه خاترا خو یا ژێ هاتیه خواستن و حسیبا وان یا بدوماهی هاتی.

کورتیا بوچوونا به نده ی لدور دیموکراسیی:

دپینچ خالان دا کورتیا بیر و بوچوونا خو لدور دیموکراسیی، دی ده مه دیارکن:

ئیک: هه ره چه نده دیموکراسی وه ک هه ره بیروکه یه کا دیتر یا به ره می بیر و هزرین مروفی، بی کیم و کاسی نینه، به لی "هه ره کی ژیه ری چه ند سالان من گوته و نوکه ژێ دیبژم: "دیموکراسی دنا ف سیسته م و شیواژین دی یین به ره لا فین حوکمرانی، یاشترین شیوازه، کو مروفی ژبو بریقه برنا کاروبارین کومه لگه می و ده وله تی، به ره م ئینایه، و دیموکراسی (چاکێ دنا ف خرابان

دایه)، و (ل هه مبهه تشتین شل، تشته کی په یته) ! و ب بوچوونا من: دگهل هه بوونا هنده ک تیبینیښ هویر لسه هنده ک لایه نین دیموکراسیی، به لی ب گشتی وه ک میکانزمی حوکمرانیی، هه تا نوکه سه رکه فتیرین شیوازی حوکمرانیی یه، و خرابییښ وی ژ هه میښ دیتر کی مته.

دوو: چ ژ بنه ماییښ:

١- خه ک ژیده ری دهسته لاتی.

٢- هه لیزاردن.

٣- ژیک جودا کرنا هه رسی دهسته لاتان.

٤- سه روه ریا یاسایی.

٥- دایین کرنا ماف و ئازادیان بو هاوولاتیان، بی جیاوازی.

٦- پاده سترکنا دهسته لاتی، ب په نگه کی ناشتیانه.

٧- حوکوم کرنا زورینه یان، و پاراستنا مافیښ که مینه یان.

نه کو هه ر ناکوکی دگهل ئیسلامی نینه، به لکو پیدفینه ژی، چ ب حوکمی وان دهقیښ راسته وخو یښ شه ریعه تی، و چ ب حوکمی چه ندین بنه ماییښ شه رمی، بو نمونه:

١- (أَيْنَمَا وَجَدَ الْعَدْلُ قَتْمٌ شَرُّهُ اللَّهَ، وَأَيْنَمَا وَجَدَتِ الْمَصْلَحَةُ قَتْمٌ شَرُّهُ اللَّهَ).

ئانکو: دادگه ری لکیفه بیت، شه ریعه تی خودی ژی ل ویږی یه، و به رژه وه ندی ل کیفه بیت شه ریعه تی خودی ژی ل ویږی یه.

٢- (لِلْوَسَائِلِ حُكْمُ الْمَقَاصِدِ).

ئانکو: ئامراز و ئه گهران، هه مان حوکمی ئارمانجان هه یه.

٣- (مَا لَا يَتِمُّ الْوَاجِبُ إِلَّا بِهِ فَهُوَ وَاجِبٌ).

ئانکو: هه ر فه پژه ک بیی هه بوونا تشته کی نه هیته کرن، ئه و تشت ژی فه پژه.

٤- (الْأَمْرُ بِالْشَيْءِ، أَمْرٌ بِهِ وَيَمَّا لَا يَتِمُّ إِلَّا بِهِ، وَالنَّهْيُ عَنِ الشَّيْءِ، نَهْيٌ عَنْهُ وَعَمَّا يُؤَدِّي إِلَيْهِ).

ئانکو: فەرمان کرن ب تشتهکی، فەرمانکرنه ب وی تشتی بخو، و ب وی تشتی ژی، کو بیی ئەو ناھیتە کرن، و پیکری ژ تشتهکی، پیکری یه ل وی تشتی بخو، و ل وی تشتی ژی، کو ژی پەیدا دبیت.

٥- (الْأَصْلُ فِي الْمَعَامَلَاتِ الْعَفْوُ، إِلَّا مَا دَلَّ الشَّرْعُ عَلَى مَنَعِهِ).

ئانکو: بناغە د کاروکاریار و پابین و پوینشتاندا، پێیدانە، ژیلی ئەوا شەریعت پێک لی گرتنی ژی ددەتە دیارکرن.

سی: ئارێشە و ئیشکالا بنەرەتی، کو د دیموکراسییدا هەیه، ئەوە کو پەهاییا مافی یاسادانان (تشریع) و پیراردانی ددەتە دەستی خەلکی، بەلی د ئیسلامیدا سەرورەیا پەها و بلندایاسادانانی (حاکمیتە التشریع المطلقە والعليا) بتنی یا خودی یه، و هەتا یا پیغەمبەری ژی نینە، هەرورەکی خودی ل سەرزاری (یوسف) علیە السلام کەرەم کرێه و گوێه:

أ- ﴿ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا أَسْمَاءُ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَءَابَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ذَلِكَ الَّذِينَ الْقِيمُ وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٠﴾ ۞ یوسف.

ب- ﴿ أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنْ بِهِ اللَّهُ ﴿٤١﴾ ۞ الشوری.

کو بیگومان مەرەم ژ پەیقا (الحکم) د ئایەتا ئیکی دا، و پەیقا (شرعوا) د ئایەتا دووی دا، یاسادانان و دیارکرن چاکی و خرابیی، و حەلالی و حەرامیی یه، ئەو چەندە ژی تاییبەتە ب خودایی دلوفانقە.

چوار: بەلێ دەمێ ئەم بەحسێ تایبەتییونا: سەرورەریا بلند و پەهايا یاسادانانی، ب خودیڤه گرێدەهین، نابیت ژ دوو راستییێ دیتر یێن گرنک بێ ئاگەه یین:

١- سەرورەریا بلندا سیاسی، کو دبێژنێ: دەستەلات (سلطە) یا خەلکی و کومەلگەهێ یە، و هەر ئەو بخونە کو بەپرستین خودەمی بواراندا هەلدبێژن و لیپرسینی دگەلدا دکن، و ئەگەر وان ب پیدقی ژێ زانی، دی وان لادەن.

٢- هەرەسا خەلک و کومەلگەها موسلمان، سەرورەریا بەشی یاسادانانی (السيادة الجزئية التشريعية) هەیه، لێر پوناها شەرعیەتی، پیکول (اجتهاد)ی دکن و یاسایان داندین.

پێنج: جیاوازی سەرەکی دناقبەرا مشیۆرەت (شوری) یا ئیسلامی و دیموکراسیی، ئەقەیه، کو دیموکراسیی چ چوارچۆفە و پەرژانەک نینە، کو وی ژ لادانی بیاریزیت، بەلێ مشیۆرەت (شوری) یا ئیسلامی، ب شریعەتی هاتیە دورپێچ کرن و ژ خەلەتی و لادانی یا پاراستی یە، خودایی زانا وشارەزا ژێ کەرەم دکەت و دبێژیت:

﴿وَلَوْ اتَّبَعَ الْحَقُّ أَهْوَاءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ﴾ (٧١)

المؤمنون.

ئانکو: و ئەگەر حەقی لدویڤ دل و ئارەزوویی وان کەفتبا، ئەسمان و ئەرد و هەر کەس، کو تێدانه، دا تیکچن.

بەلێ، ئەو سنورین چاکی و خرابی و حەلالی و حەپامی، کو شریعەتی دیار کرین، چ کەس و چ پەرلەمان و ئەنجوومەنەکی ماف نینە بیهزینیت، و یاسا و بپارەکی دەریکەت، کو دگەل شریعەت و یاسایی وی یێن ئاشکەرا، هەقدژ بیت.

به‌لێ، دقێت دانپێدانێ ب وی پاستیا ته‌هل ژێ بکه‌ین، کو ب لیئورینقه، هه‌ر ل ده‌مه‌کی زوی ژلایێ موعاویه‌یی کورێ ئەبو سوفیانی و ئەمه‌وویانقه، د بواری حوکمرانییدا، و ب تایه‌ت ژبو دانانا به‌پرسان "مشیوره‌ت (شوری) هاته‌ ژ کار ئێخستن"، و نه‌هیلا گه‌شه‌یی بکه‌ت، و ل چه‌ند دام و ده‌زگه‌ه و میکانزم، (مؤسسات و آلیات) ه‌کی دا، ده‌سته‌به‌ر ببیت، و پتر وه‌کی بها (قیمه‌)یه‌کی په‌وه‌شتی و مه‌عه‌وی و تیوری ما.

له‌وما نوکه، ئەگه‌ر مه‌ بقێت مشیوره‌تی کارا و پراکتیزه‌ بکه‌ین، پیدفیه‌ مفایی ژ میکانزمین دیموکراسیی وه‌رگیرن، کو ب پشت راستی، ئەها ئەقه "مفاداریون ژ ئەزموون و ئامرازین خه‌لکی دیتر" پێباز و شیوازی حوکمرانیی و ئیداره‌یا پیغه‌مه‌ری خودی (صلی الله علیه وسلم) و خه‌لیفه‌یین پاشد بوویه و ل ده‌می خو دا ئەوان ژ ئەزموون و ئامرازین فارس و رومییان، مفایین باش وه‌رگرتینه، دگه‌ل ده‌ستگرتن و پیکیریا وان ب یاسا و به‌ایین شه‌ریعه‌تی.

/AliBapir

/AliBapir

/MedoAmeerOffice

www.alibapir.net

ameer.maktabe@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

به‌شی سییی

ئه‌نجامین:

سیکولاریزم و دیموکراسیی

د ئه‌زموونا هه‌ریما کوردستانیدا

www.alibapir.net

خویشک و برابین بەڕێژ!

هەر ئایین و بەرنامەیەک، دقیت ئارمانجا وی ئەو بیت، کو د واقعیدا دەستەبەر ببیت، و ئەگەر پێشقه‌برنا ژيانا خەلکی و بەختە‌وه‌رکرن و ان بیت، خودایی دلوقان کەرەم دکەت و دبێژیت:

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ لِلنَّاسِ بِالْحَقِّ...﴾ (٤١) الزمر.

ئانکو: مە پەرتووک ژبو تە فریکریه‌ خواری، ژبو خەلکی، ب حەق.

قورئان ژبو خەلکی یا هاتی، ژبو بەختە‌وه‌رکرن خەلکی، ژبو وی چەندی کو خەلک ب شیوه‌یه‌کی بژیت، کو بەختە‌وه‌رین دونیایی و سەرفە‌رازین پوژا دوماهی بن، ئەفجا ئەم ژێ د هەرێما کوردستانیډا، دا بهیین سیستەمی حوکمرانی، کو بەحسی سیکولاریزمی دکەت، و بەحسی دیموکراسیی دکەت، ل دادگه‌می بدەین و ل سەر تە‌پازی دابنێین، ئەری مانە دهیته‌ گوتن: تاقیکرن باشترین بەلگه‌هه‌؟ دا بزانی دێ چەوا دەرکەفن؟ ل دەستیکی دا بە‌ریخودانی ژبو سیکولاریزمی بکەین:

سیکولاریزم

ل دەستیپێکێ وهکی ژبه‌ری نوکه ژێ من گوتی، دبێژم: د وه‌لاته‌کی ئیسلامی دا، کو خه‌لک ژ ئیسلامی تیگه‌هشتبیت، سیکولاریزمی به‌هانا هه‌بوونی نینه، چونکی هه‌می ئه‌و تشتیین، کو تو د سیکولاریزمی دا لی دگه‌ری، یین دناڤ ئیسلاما ته‌ دا هه‌ین، ب شیوه‌یه‌کی باشتر، و کومه‌کا کیم و کاسیین مه‌زن و کوژه‌ک د سیکولاریزمی دا هه‌نه، وه‌کی حسیب نه‌کرن ژبو خودی، و پوژا دوماهی، کو هه‌لبه‌ت ئیسلامی ئه‌فه‌ ژێ تیدا نینه، ئانکو: ئیسلامی هه‌می چاکیین سیکولاریزمی تیدا هه‌نه، و ژ خرابیین وی ژێ یا دویره، و به‌لگه‌هی من ژێ ژبو ئه‌فی چه‌ندی "کو سیکولاریزم دناڤ موسلمانین ژ ئیسلامی تیگه‌هشتی، به‌هانا هه‌بوونا وی نینه" ئه‌فه‌یه: به‌ریخودانی ژبو به‌رفره‌هی و درێژاهیا جیهانا ئیسلامی بکه! بزانه‌ل کیفه‌ کومه‌لگه‌هه‌کا موسلمان، ئه‌و سیکولاریزم قه‌بوویل کریه، ماده‌م ژ ئیسلامی تیگه‌هشتبیت؟ قه‌بوویل نه‌کریه، و دبێژم: ب لیبورینگه‌ مه‌سپه‌فه‌کا زور ب مال و سامانی موسلمانان ل سیکولاریزمی هاتیه‌ کرن، و پشته‌قانیا دهره‌کی ژێ لی هاتیه‌ کرن، به‌لی هه‌ر په‌وايه‌تی (شرعیه‌) په‌یدا نه‌کریه، دگه‌ل نوکه‌ ژێ، سیکولاریستین مه‌ ب شهرم و دین لیقانه‌، به‌حسی سیکولاریزما خو دکه‌ن! بوچی؟ چونکی جه‌ی پی وی نینه، چونکی به‌هانا هه‌بوونا وی نینه، مانی هه‌ر چ تشتی تو د سیکولاریزمی دا لی دگه‌ری، د ئیسلاما ته‌ دا هه‌یه، ب باشتر.

پاشی دبێژم: ئەو دەرئەنجامین ئەرینی یێن سیکولاریزمی د پۆژئاقا دا هەین، دناڤە ما دا نین، ئەز یی بێ ئینصاف نینم، دبێژم پۆژئاقاییان، دەمی هەوارا خو برە بەر سیکولاریزمی، د واقەکی گەلەك دژوار دا خو دەریازکرن، و ژبو ژيانا دونیا یا خو، کومەکا مفايان ژ سیکولاریزمی وەرگرت:

۱- مروف بوون و هاوولاتی بوون، کرینه پیڤەر، ئەوان ئەڤ چەندە کر، بەلی ئەرئ لدهف مە وەسایە؟ نەخیر، بەلکو لدهف مە عەشیرەت و بنەمالە و حزب، پیڤەرە، نەکو مروف بوون و هاوولاتی بوون.

۲- چەسیاندنا یەکسانیی و دادگەریی، ل پۆژئاقا، هەتا پاددەیهکی زور ئەڤ چەندە یا هاتیه کرن، بەلی لڤیری سیکولاریزمی، قورخکاری و گەندەلی و برسیکرنا خەلکی و تیریوونا هندەکین کیم، ژبو مە بەرەم ئینایە.

۳- ل پۆژئاقا سیکولاریستان وەلاتی خو ئاقەدان کر، ژیرخانا ئابووری یا خو بەرەڤ پیڤشڤە بر، بەلی لڤیری، ئەم دەیندار و نەدار و هەژارین.

۴- ل پۆژئاقا ب ئەگەری سیکولاریزمی، "کو هەلبەت سیکولاریزمی پەیوەندی ب ڤەکولینین زانستی و ئازادیا عەقلى ژى هەبوو" زانست بەرەڤ پیڤشڤە چوو، و هونەری ئاقاکەر ژى بەرەڤ پیڤشڤە بر، بەلی لدهف مە ئاستی زانستی بەرەڤ پاشڤە چوو، و هونەر و ئەدەب ژى، پتر د بواری خرابکرن و ئازراندنیدا، بکار دئین!

۵- ل پۆژئاقا ب کریار، دین ژ ژيانی جوداکر، و دین ژ دەولهتی جوداکر، دەست وەردان د کاروبارین ئایینی دا نەکر، بەلی بو من یا سەیرە، حزبەکا سیکولاریست، و حوکمەتەکا سیکولاریست، ئیکەتیا زانایان ژبو چیه؟ تو کاری خو بکە، و مژویلی پیڤشڤە چوونا ژيانی به و ژیرخانا ئابووری ژبو وەلاتی خو دابمە زرینه، ئەڤ تشتین دی بوو چنە؟ بوچی لدور خو د ئالینی؟ ئەگەر خو هوین د واقعی و راست ژى بن؟! بوچی هوین وەك پۆژئاقا ناکەن؟ هەر

چەندە وان ب فەرمی ئایینی خوژ دەولهتێ جوداگریه، بەلێ پیکولا وی چەندی ژێ کریه کوژ لایی بهایی پوچی و پەشتێ ئایینی خو مفادارین، لێ سیکولاریستێ مە، ژبلی وی چەندی کو بانگەشەیا سیکولاریزمی دکن لدهڤ پوژئافایان، بانگەشەیا موسلمانەتی و دینداری ژێ دکن، بەلێ هەر ژ وی دەمی سەرهلدان هاتیە کرن، "ل: ۱۹۹۱ ز دا"، ئانکو: چوارێکا سەد سالانە، هەتا ئەفی دەمی ژ وی چینا سیاسیدا سیکولاریا حکومراڤین مە، بتنی ژبو جارهکی ژێ من ژ به پرسیه کی گوھ لێ نه بوویه، به حسی خودی (جَلّ و علا)، به حسی پیغه مبهری (عليه الصلاة والسلام)، به حسی قورئانی، به حسی پوژا دوماهی بکەت؟ هەتا هندی (باراک ئوباما) ی ژێ به حسی ئایینی خو " کو دبێژن: مە باوهری پی هیه " ناکەن، باراک ئوبامای گوت: (ئیسلاام دینی پەحمەتییه، ئیسلاام دینی دادگەرییه، و ئەقا داعش و گروپین توندپەرو دکن، ئیسلاام یا ژێ به ریئه)، لێ علمانی یین ل دەف مە، شەرمە ل دەف وان به حسی دینی خو بکەن، هەروەسا ئەم هەمی دزانین، دەولهتەکیا ل پوژه لاتا نافه راست هەی، بناقی ئیسرائیل، کو بناقی ئیک ژ پیغه مبهران هاتیە بناقکرن^(۱)، دەولهتەکا دینییه، و هەتا پادەیه کی دیموکراسی یه و زلهیزه ژێ و دەسته لات ژێ هیه^(۲)، بەلێ هەروەکی تو بیژی سیکولارین مە برپارا دای، کو دانێ وان دگەل وی ئیسلااما مە دا نه که لیت! بەلێ، ئەها ئەقەیه شیوهی سیکولاریبوونا حزب و دەسته لاتا سیکولاریستین هەریما کوردستانی!

(۱) چونکی (إسرائيل) نازناقی یه عقووب پیغه مبهره عليه السلام، (إسرائيل) ژێ واتە: (عبدالله).

(۲) لێ من ژ سیکولاریستین مە گوھ لێ نه بوویه، پەخنەیا دەولهتا ئایینی بوونی، ل قەوارەیا جوهیان بگرن!

دیموکراسی

ههروهکی ژبه‌ری نوکه مه گوت: دیموکراسی ب پامانا وی چه‌ندی کو خه‌لکی ماف هه‌بیت د دانان و لیپرسینا به‌پرسان، و پاده‌ستکرنا کاری ژبو وان، که‌له‌پوره‌کی که‌قنی به‌شهریه، و به‌پنامه‌یین خودی، و پیغه‌مبه‌ران (عليهم الصلاة والسلام) ب قه‌ناعه‌تا من داپیتنا وی چه‌ندی بوون، کو خه‌لك ژێده‌ری ده‌سته‌لاتی بن، چونکی چ پیغه‌مبه‌ره‌ك نه‌هاتیه، کو فیرعه‌ونه‌کی به‌رسینگی وی نه‌گرتبیت، ژ دیتنا وی چه‌ندی، کو لده‌می پیغه‌مبه‌ر هاتین: چینا خومه‌زنکه‌ران و چینا خوشگوزه‌ران، ئەوین، کو هه‌ر مژوولی وی چه‌ندی بوون ب خوشیه‌کا نه‌دروست و های لایف بژین لسه‌ر حسیا خه‌لکی هه‌ژار و نه‌دار، ئەوان به‌رسینگی پیغه‌مبه‌ران گرتیه، بوچی؟ وان زانی یه‌ ب ئەگه‌ری به‌پنامه‌یی پیغه‌مبه‌ران، ئەو خوشی و بازاری وان دی خراب بیت و نامینیت، ئانکو: پیغه‌مبه‌ر یین هاتین، دادگه‌ریی بچه‌سپینن، و گوتیه: دقیت خه‌لك بتنی به‌نده‌یی خودی بیت، هه‌تا‌کو هنده‌ك ژ وان لسه‌ر هنده‌کین دی نه‌بته‌ په‌رستی و خودی، خو لسه‌ر وان نه‌که‌نه‌ فیرعه‌ون و قاپوون.

و ب دیتنا من ل ئایه‌تا (٢٥)ی ژ سوپه‌تا (الأنبياء)، و ل ئایه‌تا (٢٥)ی ژ سوپه‌تا (الحديد) دا، کو به‌حسی ئیکتاپه‌رستی (توحيد) و به‌حسی دادگه‌ریی (قسط) ده‌یته‌ کرن، بناغه‌یی حوکمی ره‌شید، و خه‌لك کره‌ ژێده‌ری ده‌سته‌لاتی (سلطة) هاتیه‌ داپیتن، چونکی بیگومان لسه‌ر بناغه‌یی ئیکتاپه‌رستی (توحيد) و دادگه‌ریی (عدل) ئەو چه‌نده‌ ده‌یته‌ چه‌سپاندن، کو خه‌لك خودانی ده‌سته‌لاتی بیت، و به‌پرسین خو دابنن، و چاقدیریا وان

بگەن، و لیپرسینی دگەل بگەن، و وان لابدەن ل دەمی پاست نەبن، ئەقە ژێ دەقی وان دوو ئایەتین پیروژە:

۱- ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِيَ إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾ (۴۵) الانبیاء.

ئانکو: و لپەری تە "ئەو موخەممەد" مە چ پیغەمبەرەك نەفرێكریه، ئیلا مە پی پاكەهاندیه كو: ژیلی من چ پەرستیهك نینه، بتنی من بپەرستن.

۲- ﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ وَرُسُلَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ﴾ (۴۵) الحديد.

ئانكو: ب پشت راستی: مە پیغەمبەر ب بەلگەهین پوون فرێكرینه. و پەرتووك و تەپازی ژێ دگەل فرێكرینه خواری، دا خەلك ب دادگەریی برێقه بچیت، و مە ئاسن ژێ فرێكریه خواری، هیزەكا بهیژ و گەلەك مفا ژبو خەلكی تیدا هەیه، و هەتاكو "د ئەنجامی جیهادی" خودی بزانییت کی ب بەرزەیفە "چونکی ئەو خودی نابینییت" خو و پیغەمبەرین وی بسەردئیخیت، بیگومان خودی یی بهیژ و زالە.

ئەقجا هەروەکی مە ژپەری نوکە کوتی: ئەگەر مە ئارێشەیهك، دگەل دیموکراسیی دا هەبیت، ئەو هەكو هەلال و حەپامی دئیخیتە د دەستی خەلكیدا، مە ب شیوێهەکی بنەپەتی، بتنی ئەو تیبینییه ل سەر دیموکراسیی هەیه، چونکی دیارکرنە هەلال و حەپامی، عایدی خودی یە، و پەرژانی شورپایی د ئیسلامی دا شەریعەتە، بەلی دیموکراسی یا بی پەرژانە، لەوما دگەل پێزگرتنی ژبو ئەقی کومیوون و مەجلیسی، نەچارم بیژم: دەمی دیبنین

ل پەرلەمانی پوژنافا خیزانی هەفرەگەزی^(١) ب یاسا دەیتە تەشریع کەن، و
ل دەمی دزانی ل پەرلەمانی وەلاتی پوژنافا بپار دەیتە دان، کو وەلاتی مە
کوردستان، بەیتە پارچە پارچە کەن، و دەمی مە گوە لی دبیت ل ویری
بپار دەیتە دان کو لەشکەرکشی بەیتە کەن و وەلات بەیتە داگیرکەن، بلا
ل دەف مە یا سەیر نەبیت، چونکی دیموکراسیا وان، پەرزانەکی وەکی
شەریعتی ئیسلامی نینە، کو دەستی وان بگری و ژلادان و ستەمی بدەتە
پاش!

ئەفجا دا سەرنجی بدەین!

کا ئەری دیموکراسی د هەرێما کوردستانیدا، چەوایه؟

١- ئەری وەکی دیموکراسی دبێژیت: "بەلکو ئەفە گرنگترین پیکهینهری
ئەری یی دیموکراسیی یە" خەلک ژێدەری دەستەلاتی یە؟ یان حزب و هەتا
حزب ژ یە مەزۆمە، ئەز حزبی سیکولاریست ب مەزۆم دزانم، چونکی ئەز
هەندە ئەندامی حزبی حوکمرا دنیاسم، یی کەفتیە د لاهەولەولایی دا د
دەستی تەشتەکی کو ژ حزبی ژ بچوێکترە، وەکی تاک و بنەمالە و گرووپ،
کو هەر حسیبی ژ ژبو مەکتەبا سیاسی و حزبی ناکەن، بلا ب دیتنا واقعی
باخقین.

٢- ئەفجا ئەری وەکی دیموکراسی دبێژیت: د هەرێما مە دا یاسا سەرورە
یان حزب و ئاسایش سەرورە؟ خەلکی مە یی هاتیە گرتن، پستی هینکی ب
قانونا وان، و حاکمی وان دی ئیفراج کەت، ئاسایش بەرنادەت! من جەرەکی
گوته کاک مەسعوودی، کاک مەسعوود! دی ژبو تە سەلمینم، کو ئاسایش

(١) ئانکو: دوو نێر، دوو می، پیکهە خیزانی پیک دینن!

سه‌روه‌ره نه‌کو یاسا، گوتی: چه‌وا؟ من گوتی: مه‌که‌سی وده‌سا یی‌ه‌ی، ب یاسا ده‌یته به‌ردان، ئاسایشا هه‌وه‌ ناهیلیت به‌یته مال.

۳- ئەڭا ھەلبۇزاردن، بىگومان ھەلبۇزاردن تىشتە كى باشە، بەلى ب مەرجە كى دەستە بەرگىرنا ئىرادە يا راستە قىنە يا خەلكى بىت، نەكو سەختە كارى و فشار ل خەلكى بەيئە كىرن، و نەكو پلە و ئىمتىيازات بەيئە دابە شگىرن ژىو كىرنا ئىرادە و دەنگى خەلكى!

۴- ئەڭا ژيڭ جوداكرنا دةستەھ لاتان، بيگومان تشتە كي باشە، چونكي چپركرنا دةستەھ لاتى د دةستى كەسە كي، يان دامە زراوہ يە كي يان دەرگە ھە كي دا، ديبته ئە گەرئ خو سە پاندىن (استبداد) و قورخكارىي، بە لى مە ھە كي خوارنى، ھە مى تشت يىن تيگەل كرين، حوكمەت و حزب و عە شيرەت و بنە مالە، ھە مى يىن چوينە دناف ئىك دا، كەس چ ژئ تىناگە ھيت.

۵- ئەڭا كارى ب دامەزراوھىي، كوئىكا دى يە ژبەمايىن سىستەمى
 دىموكراسىي، بەلى كانى دامەزراوھىيىن مە؟! پەرلەمانەكى ژكار ئىخستى،
 ھوكمەتەكا ئىفلىج، سەروكى ھەرىمى ژى ل دوىف ياساىي ماوھىي وى يى
 ياساىي يى بسەرڧە چووى، لەوما ئەز نوكة دامەزراوھىەكا ب سەلامەت نابىنم،
 د ئەڭى ھەرىمى دا!

۶- ئەڭ داينكرنا ماف و ئازاديان، كو پييه كي دي يي ديموكراسيي يه، ديژم: ماف و ئازادي هتا رادهيه كي يئن هين، د هريما كوردستاني دا، به لي بتي ژوي سنوره يي و پتر ژي ئەو ماف و ئازادي، كو زيان ژبو په زي نه ست!

ل دوماهی دبیژم:

۱- ب حوکمی وی چهندی کو ئەز موسلمانم، ئیمان و عەقیدەیا مە یا لسهەر من پیدفی کری، کو دلسوز و دل ساخ بم، و ب خەم بم ژبو هەمی لایهکی ب گشتی، ب تایبەت ژبو خەلک و وەلاتی خو، و د پابردووی دا د هەمی ئاستان دا، من چ ب باش زانیییت و دیتبیت، ب دلسوزی و ب پوون و ئاشکەرایی من یا گوئی و پاگەهاندی، لەوما گەلەک ب پوونی و گەلەک ب ئاشکەرایی بەرێزان! چینا سیکولاریستا کار بە دەست ل هەریما کوردستانی! نه سیکولاریزما هەو سیکولاریزمە، نه دیموکراسیا هەو دیموکراسی یه، و ئەو بنه مایین، ئەق دوویه ژێ پیکهاتین، ئەز چ ژوان وەک پیدفی نابینم، نه یی بی ئینصافم، بەلی ژ خەم خوارن ژبو ئەفی خەلکی و ئەفی مللەتی مە، کو هەو هەتا نوکە ب وی شیوەی ئیدارەیا ئەفی وەلاتە ی کری، پشتی (۲۵) سالان پشتی چاریکا سەد سالان، لەوما لیژفرینی ل خو بکەن.

۲- علمانییەتا هەریمی، وەکی خوارنی، هەمی تشتەکی تیدا: حوکمی بنه مالهیی و میراتگری، خو سەپاندن، پیروژکرنا دەستەهلاتی، لەوما دبیژم: گونەهە ژبو هەو چ دی ئەفی خوارنا خراب، ب ئەفی مللەتی خۆنە دەنه خوارن، ئەگەر هەو دقیت هەر حوکمران بن، زادهکی باش ژبو ئەفی خەلکی دروست بکەن.

۳- خزمەتکرنا خەلک و جەماوەری، ئەرکی حکوومەت و دەستەهلاتی یه، چ دی ب وان نه فروشن، ب بهایی کرینا دەنگ و ئیرادەیا وان.

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeeOffice

www.alibapir.net

www.alibapir.net

ئەڤجا دا دوو سی ئاخفتنا زی ژبەر وی میقانی ژ فرەنسا هاتی^(١)، ژبو
پوژئافاییان بکەین:

١- سیکولاریزم و لائیکیزم ههوه، هەر چه‌ند هوین یین ژ که‌نیسی و
شیوکراسیی دەریاز کرین، به‌لی هوین یین توشی گه‌له‌ک دەرد و
دەردەسەریین دیتەر کرین، ژ تایبەت پوچگەراییی^(٢)، پاشی ئەو هنده به‌سه،
کو نوکه زانست یا د خزمەتا چه‌کی کومکوژی و خوکوژی دا.

٢- دیموکراسیا ههوه ژ ب ئەگەری خوپەرسیتی: لیبرالیزم
(Liberalism) و کاپیتالیزم (Capitalism) چ نه‌مایه به‌روفاژی خو
ببیت، چ نه‌مایه ل جهی وی چه‌ندی کو حوکمی خەلکی ژبو خەلکی بیت، یا
دبیتە حوکمی که‌مینەیه‌کا پارەدار، لسه‌ر خەلکه‌کی نه‌دار و هه‌ژار و بی چاره
دا، له‌وما ئەگەر به‌یتە گوتن: ل پوژئافا کی پارە پتر هه‌یه، دهنگی وی
به‌یتره، گه‌له‌ک پاسته.

٣- واقعی دژوار و ته‌په‌سه‌رکنا گه‌لی کورد، به‌ره‌می هزرکنا
سیکولاریستانه، و بریارین دیموکراسیا ههوه یه، ههوه ئینصافه‌که هه‌بیت، نه
د جهی خودا بوو ئەو ملله‌تی مه‌هوسا وه‌کی گوشتی خیری به‌یتە دابه‌شکرن،
ب داخ قه‌ د په‌رله‌مانین ههوه دا ب ئەقی شیوه‌ی بریار هاته دان!^(٣)

٤- ئەگەر هوین دیموکراسییه‌تی ژبو خو باش دبینن، ژبو مه‌ ژی باش ببینن،
ئەم ژی مروشین، ئەڤجا د هه‌لیزارداندا، خەلکه‌کی ئیسلامی به‌ردکه‌فیت،

(١) مه‌ره‌ما من (پروفیسور میخیل فیفیورکا) بوو.

(٢) پوچگەراییی، ئانکو: بی ئارمانجی، فه‌لسه‌فه‌یه‌کا پوژئافایی یه، کو ئاین و بنه‌مایین وی
په‌د دکه‌ت و ب تخته‌کی پوچ دزانیت، ب عه‌ره‌بی دیژنی (العبثیة)، ب ئینگلیزی دیژنی
(Ninilism).

(٣) مه‌ره‌ما من په‌یماننا شووم یا (سایکس - بیکو) یه، کول سال (١٩١٦ ز) دناڤه‌را فرەنسا و
بریتانیا و یوسیا دا هاته ئیمزا کرن، و ئیک ژ دهره‌نجامین وی دابه‌شکنا کوردستانی بوو.

بوچی هۆین پێکێ ددهن، کو کوده تا لسه رههته کرن، کول جه زائیر و فهلهستین و مسری، گه له ک ب ئاشکه را یا دیار بوو؟

٥- هیفی خوازم کو خه لکی پوژئاڤا ب تایبهت سیاسیی وان، خه له تی و عه یب و کیم و کاسیی گروپین توندپه و ب تایبهت (داعش)، لسه ئیسلامی حسیب نه کهن، چونکی ئیسلام دینی سه ماحهت و په حمه تی یه، ئەفه یین بوینه ئەگه ری سهر ئیشتان و زه حمه تی، ژ سه دی نووت و پینچ (٩٥٪) ی ته وژمین ئیسلامی، هه قسه نگن، به لی مه هنده ک گروپین توندپه و هه نه، کو ئەو ژ ی ژیه ره ئەقی واقعی نه خوش یین په یدا بووین.

٦- بلا چ دی پزیم و حزین سیکولاریست، مه ژ هه وه نه که نه هه لامهت (ژیو ترساندن)، و هه وه ب مه نه ترسینن، کو دبیزنه هه وه: هۆین ل پشتا مه ین، هه که ئیسلامی جهی مه ترسیی نه!! نه خیر، لایه نین ئیسلامی پتر دگه ل دیموکراسیی راست دکه ن، ئەو لایه نین ئیجابی، کو دگه ل شه ریه تی هه قذر نین، و دگه ل هه می وان بنه ما و به هایین بلند و مروئیدا، پتر راست دکه ن، و واقعی ژیا نا مه و کریارین مه ژ ی د دیارن، مه چ جارا نه گوته ئەم مارکسی چه پین، به لکو ژیا نه کا ساده و ب نه داری مه یا هه یی، دگه ل ملله تی خو دژین، و خه لکی دی ژ ی ئیدیه ایایا چه پیی دکه ن، لی ب ژیا نه کا گه له ک خوشگوزه ران دژین و ملیاردی و ملیونین! گرنگ ئەوه ئینسان دگه ل مه بده ئین خو راست بکهت، ئەگه رنه بی کریار، درویشمان چ ژ ی هه لنا وه رییت.

٧- ئیسلام و موسلمانان ئاستهنگ و ئاریشه دگه ل حزب و پزیمین خوسه پین و دیکتاتور هه یه، نه کو دیموکراسیی، ژیلی مه سه له یا دیار کرنا حه لالی و حه پامی.

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

به‌شیّ چواریّ

به‌سُغدانا پرسِیاران

www.alibapir.net

ameer.maktabi@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

www.alibapir.net

دوستپیک

گە لە ک سوپاسیا کاک مە لا بەختیاری دکەم، هەر چەند من هەست ب وی چەندی کر، کو پتر ئەم زفراندین ژبو دیروکی، من حەز دکر پتر لسهەر واقعی باخفیت، هەر وهکی من بە حس ژۆ کری، چونکی هندیکه سیکولاریزمه، هندیکه دیموکراسی یه، هندیکه سیسته می حوکمرانیا ئیسلامی یه، ژبو وی چەندی یه کو د واقعی دا بهیته دهسته بهرکرن، ب دیتنا مە ئیسلام به دیله ژبو سیکولاریزمی، و لایه نین ئیجابی یین دیموکراسیی تیدا هەنه، و ناکوکی ژۆ نینه دگەل پتریا بنه مایین وی، وهکو میکانیزمی حوکمرانیی، لی ئیسلام به دیله ژبو سیکولاریزمی، خەلکی پوژنافا نه چار بوون هەوارا خو بیه ن ژبو سیکولاریزمی، به لی خەلکی مە ب هیچ رهنگه کی نه یی نه چاره، چونکی هەر چاکیه ک د وی دا هەبیت، یا د ئیسلاما وان دا هە ی، ب شیوه یه کی باشتەر، و ژ خرابی و خالین وی یین نه ریتی ژۆ یا دویره، له و ما من پی خوش بوو، پتر لسهەر واقعی باخفیت، ب هەر حال ئەفه ژبو وی دزفریت.

به لی ئەز پیکیر بووم ب ناف و نیشانی دییه یی: (سیکولاریزم و دیموکراسی د ئەزموونا هەر یما کوردستانیدا)، د ئەقی چوارچووه یدا من پیکول کرن باخقم.

هەلبەت کاک مە لا بەختیاری چەند تشته ک ئازراندن، ئەز دی بلەز لسهەرپا

بۆرم:

ئیکەم: دیبژیت: خوزی بە حسی خەلەتیی ئیسلامییان کربا؟

بەرسف: ب تەئکید بەحس نە بەحسی ئیسلامییان بوو، بەلکو بەحسی سیکولاریزم و بەحسی دیموکراسیی بوو، لەوما دثیابا هەر بەحسی ئەقان بکەم، بەلی ئەگەر ئەم پوینشتباین لسه روی چەندی کو بەحسی دەوله تا ئیسلامی و تەوژمی ئیسلامی و ئیسلامییان، کو ئەری چ قی هەیه، ل وی دەمی دا بەحسی کیم و کاسیی ئیسلامییان ژی کەین، ب تەئکید ئیسلامی فریشتەیی بی خەلەتی و بی کیماسی و عەیب نینە، بەلی بەحس ئەق بەحسە نەبوو، و ئەز سوپاسیا ئینصافیا کاک مەلا بەختیاری دکەم، کو گوتی: من چ خواریه ک دگەل ئاخفتن ماموستایی نینە، و گەلە ک کیم و کاسیی دیتەر ژی یین هەین، ئاخفتن پتر هەلدگرن و ژبو دثین، لەوما ئەم ژی دی وان ئاخفتن زور ژبو وەختە ک دی هەلگرن^(١)، راستە ئەوا مە لدور واقعی هەریمی گوتی، پتر ئاخفتن ژبو دثیت، و ب حەقیقەت دەمی ئەز بەحسی کیم و کاسیی مە دکەم، د ئەقی هەریما کوردستانی دا، وەکی کەسین پیشین دیبژن: (دوست ئەو هە یی تە بگرنیت، دوزمن ئەو کەسە یی تە دینتە پیکەنین)، ب دیتنا من دثیت دلسوزیا مە ژبو هەریما مە، و ئەزموونا مە، ژبو خەلک و جەماوەری مە، جورئە تا وی چەندی بدەتە مە، کو خالا بدانیە سەر پەیقان، تبلا دەستی خو بدانیە لسه رنە خوشیان، ئەگەر نە ژبەر خاترگرتنا هەقدوو و موحامەلی، مە چ پی چینابیت و چ ناھیتە کرن.

هەروەسا ئەو چینا سیاسی یا حوکمران ل هەریما کوردستانی ژی، پتریا وان دوست و نیاسن، و ئەز ب باش نزانم خو ژ کەسی بقیقەتینم، ئیلا ئەگەر کەسە ک دەرگەهی لسه مە بگرنیت و خو ژ مە بقیقەتینیت، ئەگەر نە من

(١) د پەرتووکا: (پوانینیکی ئیسلامییانە بو واقعی ئیستانمان) مە ب دریژی لدور وی بابەتی ئاخفتیه.

باوهری ب فهقه تیانی نینه، و من باوهری ب نه ئاخفتنا دگهل ئیک نینه، له و ما گه له ک جاران من رول هه بویه، کو دوو لایه نین ناکوکین علمانی دگهل ئیک ئاشت بکه م، چونکی ئەگەر ب مه هه میا تشته ک بهیته کرن، دی هیته کرن، ئەگەر نه ب ژیک جودابونی و پشت دانا هه ق دوو، چ ب مه ناهیهته کرن.

دوو هه م: کاک مه لا بهختیار دبیزیت: ئەمین علمانی نه بووین مه مه ککه هه مه پفاند؟

به رسف: من به حسی ئەقی چه ندی نه کریه، ئەگەر وی دقیت به رسفا من بدهت، من به حسی ئەقی چه ندی نه کریه، ئەز هوسا دببنم ئەو یی به رسفا ئاخفتنه کی ددهت، کو من نه کریه؟

سییه م: دبیزیت: سی خه لیفه یین راشدی یین هاتینه کوشتن، و بنه مالا پیغه مبه ری (عليه الصلاة والسلام)، و (حسین) یی هاتیه کوشتن و سته م یا لی هاتیه کرن؟

به رسف: راسته، ئەو هه می د خراب بوون، به لی خو من خه لکی علمانی ب وی چه ندی تومه تبار نه کریه !! ئەقجا سی خه لیفه یین راشدی کو دهینه کوشتن، ب راستی ئەفه خالا بهیزه ژبو ئیسلامی، چونکی که لتورئ وی ده می یی حوکمرانیی، د هه می وه لاتین دونیا ییدا، و پاشکه فتنا کومه لکه هی، ته هه مولا هزرا حوکمی راشدی نه کر، چونکی د سه رده می حوکمی خه لیفه یین راشدا، خه لک هه می یه کسان بوون، و خه لکی دناقه به را خودا کی باشتر دزانی، و کی پتر خودان که فائت بوو، ئەو دکره به پرسی خو، بی گوهدانه بنه مالی و ئیجاخ و په گه ز و پاره و سامان و وه جاههت و ئەقانه، به لی د ئەنجام دا هنده ک که سان کو چاشی وان ل قورخکاری و سته می بوو، نه شیان ته هه مولا ئەقا هه نی بکه ن: ئومه ویی هاتن کوده تا لسه ر خه لیفه یین راشدا کر، ئەفه

ژی فهرمووده یا پیغه مبه ری به (صلی الله علیه وسلم) ده می کهره م دکه ت و دبیریت: {أَوَّلُ مَنْ يَغَيِّرُ سُنَّتِي رَجُلٌ مِنْ بَنِي أُمَيَّةَ} (أَخْرَجَهُ ابْنُ أَبِي عَاصِمٍ فِي (الأوائل) (ج ۷، ص ۲)، قَالَ الْأَلْبَانِي: وَهَذَا إِسْنَادٌ حَسَنٌ، رِجَالُهُ ثِقَاتٌ رِجَالُ الشَّيْخَيْنِ غَيْرِ الْمُهَاجِرِ وَهُوَ ابْنُ مُخَلَّدٍ، وَلَعَلَّ الْمُرَادَ بِالْحَدِيثِ تَغْيِيرَ نِظَامِ اخْتِيَارِ الْخَلِيفَةِ وَجَعْلَهُ وَرَاثَةً)، واته: ئیکه مین کهس کو پیک و شوینا من دگوهریت (واته: پیک و شوینا هوکمرانی) زه لاهمه که ژ به نی ئومه ییه، کو ئه لبانی دبیریت: پهنکه مه رهم پی دانانا شیوازی دانانا خلیفه و هوکمرانی بیت، کو ژ مشهوره تی، هاته گوهرین ژبو میراتی و بنه ماله یی.

د شیر پائینحیراف یا په یدابووی، به لی، ئه م دزانی، کو خلیفه یین پاشد یین هاتینه کوشتن، و زانایین ئیسلامی یین هاتینه زیندان کرن، به لی ئه فه خالا هیزی به ژبو ئیسلامی، و خالا هیزی به ژبو زانایین ئیسلامی، کو نه د به ره فه بون ته نازلی بکه ن لسه مه بده ئین خو، دگل ده سته لاتداران، نوکه ژی هه ره ئه فه یا ژ مه هاتیه داخوژکرن، هه ره ئه فه ژ ماموستا و پره وشه نیر و نفیسه ران هاتیه داخوژکرن، کو ب ده فه چه ورکرنه کی و چیکرنا ته ماعیه کی، و ب دوو فشار و هه پره شه یان، ته نازلی ژ مه بده ئین خو نه که یین، و ئه وا کو ب پاست و چاک دزانی ژبو ملله تی خو بیژین، و پیدداگیری بکه یین لسه روی چه ندی کو دقیت ئه فه وه زعه پاستبیته فه، و چاکسازی و پاکسازی تیدا بهیته کرن.

ئه فجا زانایین ئیسلامی ژی هه ره موسا بوینه: ئه حمه دی کوپی حه نه لی کو (ژ بوچوونا خو لدور قورئانی) ته نازلی ناکه ت، شافیعی، کو (ژ عیراقی) دهیته ده ریخستن، مالک کو (لسه رپشته قانیا راپه پینی ل دژی هوکمرانیین سته مکار د سهرده می خو دا) دهیته قوتان، دقیت لسه ره ئه فی، مه دالیایین

شەڕەق ب ئەقان قە بەیته هەلواسین، و ئەقە نیشانی ساخیا ئیسلامی، و نیشانی ڕەسەنایەتیا وان زانایان بویه (پازییونا خودی لسه‌ر وان بیت) .

چوارەم: ب نەسبەتی هەردوو جەنگین جیهانی کو بەحس ئی کەن.

بەرسف: ئە ئی پشته قانیا وی دکەم، د جەنگی جیهانیی ئیککی، و جەنگی جیهانیی دووی دا، ل دویف هەندە سەرژمێریان، نزیک (٧٠) ملیون کەس پتر، کیمتر، هاتینه کوشتن، بەلی کوشتیێن هەمی جەنگین عاله‌ما ئیسلامی کوم بکە، ل وی دەمی، کو پیغه‌مبەر (صلی الله علیه وسلم) هەبوویه، هەتا دوماهی، نیقا نیقا ئەقان نابن، و هەمی کوشتیێن جەنگین سەردەمی پیغه‌مبەری (صلی الله علیه وسلم) ناگەنە هزار (١٠٠٠) کەسان.

پینجەم: ئەوا کو گەلە ک سەرنجا من پاکیشا، ئەو بوو کو گازندە ژ صەلاحەددینی ئەیوبی کر، کو حوکمی فاتیمیان ل مسرێ نەهێلایە؟!

بەرسف: دوماهیە خەلیفی فاتیمی (العاقد) کو هەزانقەنە دبیزیتی: (فَأُحْكَمْ فَأَنْتَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ)، واتە: حوکمی بکە تو تاکە کەسی کو خەلک ملی خو ژبو تە بدانن و بکەقنە دبن دەستەه‌لاتا تە، کو ئەقە ئیوکراسییە کا گەلە ک خراب بوویه^(١)، و بەرێ خو دایە خەلکی وەکی کویلا، و حوکمی فاتیمیان حوکمەکی شیعی یی توندڕەو (مطرف) و تائیفی بوویه، هەروەسا مە صەلاحەددینی هەمی، کو شانازیی پی دکەن، ئەقجا ژبەر هندی ڕەخنە لی بەیته‌گرتن، کو حوکمەکی تائیفی و دەمارگیر و خراب نەهێلایە، ب دیتنا من ئەقە بی ئینصافی یە ل بەرامبەری صەلاحەددینی.

(١) هەتا ئەو ئاخفتن ب کوفر و شرک دەیتە دانان.

شەشەم: ب نەبەتی کوشتنای خەلیفەیی عەباسی، گەلەك ئاخفتن کرن. بەرسف: بەلی، ئەم ژێ دزانین کو د دیروکا موسلمانان دا، گەلەك کیم و کاسی هەبوینه، بەلی ئەو کیم و کاسی دزقین ژبو لادانا وی خەلکی ژ ئیسلامی، بەلی یا نەصرانیان دزقیت ژبو دینی وان بخو ئەوی هاتیە تیکدان، ژبو پەرتووکا پیروز بخو، کو هاتیە تیکدان، ئەگەر نە ئەو پەرتووکا خودایی مەزن فریکری، ب وی شیوەیی نەبوویە.

هەفتەم: ب نەبەتی علمانییەتی، کو بهێتە گریدان، ب کوشتنیە. بەرسف: بەروفاژی، من کوتی: کەنیسا نەصرانیەتی، کوشتن کر، کەنیسی دادگەها تەفتیشی دا، پاشی علمانی هاتن و لێ سینگێ وی پراوستیان و پەدکر، و علمانیان و بزاقین علمانی باجین مەزن دان و هاتنە سوتن، من موسا کوت، بەلکی ب شیوەیەکی باش د ئاخفتنا من نەگەهشتیت.

هەشتەم: کوتی: علمانییەت دگەل ئیلحادیدا نینە. بەرسف: من ل دەسپیککی کوتی: دناڤ علمانیان دا بگەپی، دی بینی: خەلکی خودی نەنیاسن و مولحد تیدا هەبوینه، و خەلکی خودی نیاس ژێ تیدا هەبوینه^(١)، هەلبەت مە تیبینی ژ ئەقی جورێ خودی نیاسی ژێ هەیه، کەسەك دیژریت: ئەز خودی دنیاسم، خودی حەقە، بەلی دینی وی بکیرناهیت!! ئەقە دبیت چ جورەکی خودی نیاسی بیت، ئەقی دیژنی: (نە یی لەنگە، بەلی پێ وی یی شکەستی)! دەمی تە باوەری ب خودی هەبیت، کو خودی قورئان یا فریکری، و پیغەمبەری فریکری، و هەردوو ژبو هەمی بەشەرا هاتیە فریکرن، چەوا دی بیژی: ئەی خودی! دینی تە بکیرناهیت؟ و

(١) خودی نیاسن (معتقد بالله) ژ: باوەردار ب خودی (مؤمن بالله) جودایە، بو نمونە: ئیلسی گەلەك باش خودی یی نیاسی، بەلی باوەردار (مؤمن) نەبوویە.

چەوا ئەوا خودی حەلال کری، تو ب حەلال نادانی، و ئەوا ب حەرام دانای، تو ب حەرام نادانی، بیکومان ئەقە دگەل ناخی موسلمانیدا ناگونجیت، کو تو موسلمانی، موسلمان (مسلم) ئانکو ملکه چ ژبو خودی، لەوما ئەوا کو خودی فریکری، دقیت لدهف ته یا قەبیل کری بیت، دی شی بیژی: من قەبیل نینه، ل وی دەمی نه موسلمان و خلاص، بەلی تو کو موسلمان، دقیت بیژی: مادەم خودی کەرەم کریه و کوتیه، و گەهشتیه مە، من قەبیلە، ب جوانی دقیت بسەلمینی و ملکه چ بی.

نەهەم: ب نەسبەتی ئەوا کو دقیت عەقلی ئینسانی چەق (سەنتەر) بیت، و عەقلی ئینسانی دقیت بی ئازاد بیت!

بەرسف: ئەم ژى هەر وه دیبژین، ئەسلەن زانایین ئیسلامی دیبژن: (العقل مَنَاطُ التَّكْلِيفِ)، ته کلیف یا هاتیه گریدان ب عەقلیقه، کهسی دین ته کلیف لسه نینه، زاروکی ته کلیف لسه نینه، بوچی؟ چونکی عەقلی وی کامل نه بوویه، یان عەقل نینه، و د ئیسلامی دا گەلەك گرنگی ب عەقلی هاتیه دان، و هەر موعتەزیله نه بوون، کو گرنگی دایه عەقلی، بەلکو هەمی دانوستاندن و داخوینانی و پەیقین (خطاب) ین قورئانی، بەری وان بی ل عەقلەندان، بو نمونه: خودی کەرەم دکەت و دیبژیت:

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ﴾ ٢ یوسف.

هەر وه سا دیبژیت:

﴿كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ﴾ ٢٤٢ البقرة.

ئانکو: هەر کهسی عەقل نه بیت، قورئان هەر پوویتی خو نادەتی، قورئان دانوستاندنی دگەل ناکەت و چ داخوینان ژبو نادەت، قورئان دانوستاندنی

دگه ل عاقلان دکهت، قورئان دانوستاندن دگه ل وان که سان دکهت، کو ژئ
تیدگه هن و که سین فاما و شاره زانه .

**دههم: ب نسبه تی نه وا کوتی: نه م همی ژ تازه گه ریئی و مودیرنیتی
(حادثة) مفادارین.**

به رسف: راسته، به لی نه ری مودیرنیتیته (Modernita) ب شهق و پوزه کی
په یدابوویه؟ نه ری نه و مودیرنیتیته وه کی کفار که کی بوویه، هر ژ خو په قی
یه، پشتی تافه کا بارانی؟ نه خیر، مودیرنیتیته، که لتور و که له پوری همی
به شه رایه، د ده می خودا ل ده ف هندییان بوویه، پاشی یونانیان یا لسه ر
زیده کری، پاشی مسرئی، پاشی میزوپوتامیا یا لسه ر زیده کری، پشتی
پومیان، پاشی ده وله تا ئیسلامی، ژ نه نجامی لسه ریئ خپ بوون (تراکم) و
کومبونا هم میان، نه و ته کنولوژیا و مودیرنیتیته په یدابوویه، پا کاک مه لا
به ختیار! نابیت دانپیئدائی ب وی چه ندی بکهت، کو پوزه ه لاتناسان زی
دانپیئدان پی کریه، کو پشتی شه ری خاچ په ریسان، و پشتی وه رگیپران
په رتوکیئ ئبن پوشد و په رتوکیئ زانایین دی، ریئیسانس ل نه وروپا
سه رهلدا؟ له وانی: نه فه میرات و که له پوری همی به شه رایه، نه فه بتنی
نه وروپا خودانی وی نینه، نه یونان و نه گریک و نه موسلمان و نه هند و نه
چین، به لکویا همی به شه رایه، چونکی ته کنولوجیا و شارستانیته دهیته
پاده ست کرن، جاره کی ل وی ری بوویه، و جاره کی ل وی ری، به لی نوکه
حاله ته کی عه وله مه یی یی گرتی، ناهیتته ئینکار کرن، کو نه وروپیان که له ک
لسه ر زیده کر، به لی وان ژئ ژ سفری ده ست پی نه کریه، به لکو په رتوکیئ
زانایین موسلمان وه رگیپران، و موسلمانان ژئ د ده می خودا په رتوکیئ
یونانیان وه رگیپران، نه فه زی وی چه ندی دگه هینیت کو ئیسلامی چ خواریه ک
نینه کو مفایی ژ نه زمون و هزا هر که سه کی وه ریگریت، به ره م و

پەرتووکێن نەموسڵمانان ژێ، مادەم موسڵمان ژێ د مفادارن، ئیسلام دەستی وان ناگیریت کو مفای ژ حیکمەت و زانستی هەر کەسەکی وەرگیرن^(١).

ب دیتنا من کاک مەلا بەختیار گەلەک چوو دناڤ دیروکی دا، ئەگەرێ وی ژێ ئەو بوو، وەک پیددشی بەپەڤانی ژ ئەڤی واقعە پێ ناهیتە کرن، ئەڤ واقعە، کو هەلبەت خەلکی ئیسلامی د هەرێما کوردستانی دا پەیدانە کربە، بەلکو ئەڤ واقعە حوکمپرانێن سیکولاریست یا پەیدا کری، ئەڤجا ژبەرکو د وی جەبھی دا هەست ب زوعفی دکر، یازدا ژبو کویراتیا دیروکی، کو بابەتی مە بابەتی دیروکی نەبوو.

یازدەهەم: کو دبێژیت: دیموکراسی ژ کەنگی وەرە سەرەلدایە؟

بەرسف: من کوتی: پەڤا دیموکراسی بەلی یا ژلایی یونانیانڤه هاتی، بەلی نافه پروکا دیموکراسیی نە، ئەڤجا وەکی زانا دبێژن: (العبرة بالمحتویات والمضامین، ولیست بالأسماء والعناوین) واتە: جهی سەرنج و پەند وەرگرتنی نافه پروک و مەرەم، نەکو ناڤ و نیشان، ئەڤه نافه پروکا دیموکراسیی یە، کو خەلک ب گشتی خودانی دەستەهلاتی بن، ئەڤجا ئەز دبێژم: ئا ئەڤه کەڤنترە ژ یونان، پاش خو مەعقول نینە، بیژی: هەتا کو یونانی ژدایک نەبوون، خەلکی عەقل نەبوویه، خەلکی عەقل و فیتەرەتا ساخ هەر هەبوویه، بەشەر هەر بەشەر بوویه، هەر وەکی چەوا ئەزموونین شکەستی د حوکمپرانیی دا هەبووینە، ئەزموونین سەرکەڤتی ژێ هەبووینە، و من ئیشارەت ب چەند پەرتووکێن دیروکی کر، کو هەر ئەوڕوپیان بخو نڤیسینە.

(١) د شینوارەکی (أثر) دا هاتیە: (الحكمة ضالة المؤمن فحيث وجدها فهو أحق بها) أخرجهُ الترمذي برقم: (٢٦٨٧)، وَقَالَ: غَرِيبٌ، وَأَبْنُ مَاجَهَ برقم: (٤١٦٩)، واتە: حیکمەت ئەو تشتە یا ژ باوەرداری بەرزەبوی، ل هەر جەهەکی ببینیت بو وی ژ هەر کەسەکی دێر هەژێرە.

دوازدهههه: و دبێژیت دیموکراسی نه ئهوه کو خودی بهیته لادان!

به‌رسف: ئەژی نابێژم دیموکراسی ئه‌وه، کو خودی بهیته لادان! به‌لی دبێژم: دیموکراسیی چوارچۆفه‌یه‌ك نینه، وی پیاڕیزیت، ژ گوتنا تشته‌کی کو دگه‌ل شه‌ریعه‌تی ئیسلامی هه‌قدژ و به‌روفاژی بیت، ژبو مه‌ موسلمانان، ئەگه‌رنه‌ ژبو كه‌سه‌کی نه‌ موسلمان، ژبو كه‌سه‌کی پوژئاڤا هه‌قی وی یه، به‌لی ل ده‌ف مه‌ موسلمانان: پیا به‌پامه، زینا به‌پامه، كوشتن به‌پامه، دزی به‌پامه، نفیژ واجب، پوژی واجب، هه‌دل واجب، زولم به‌پامه، و ئه‌و تشتیخ خودی واجب کرین، واجب، هه‌تا پوژا قیامه‌تی، و ئه‌وین کو خودی قه‌ده‌غه‌ ژی کرین، قه‌ده‌غه‌نه، هه‌تا پوژا قیامه‌تی، ئه‌م وه‌کو ملله‌ته‌کی موسلمان، دقیت ب چوارچۆفه‌یی شه‌ریعه‌تیغه‌ د پیکیر بین، چونکی شه‌ریعه‌تی خودی، چ تشته‌ك قه‌ده‌غه‌ نه‌کریه، ئیلا ژبو تاک و کومی و دونیا و قیامه‌تی، یی خرابه، و چ تشته‌ك واجب نه‌کریه، ئیلا ژبو تاک و کومی و دونیا و قیامه‌تی، یی باشه.

سیزدههههه: دبێژیت: ده‌وله‌تین ئیسلامی ئاخفتنا خیری نه‌کریه، ژبو مه‌

ملله‌تی کورد ده‌می پژیما به‌عس ئه‌م قه‌تل و عام دکرین!

به‌رسف: ئه‌و ده‌وله‌ت^(۱) هه‌ر ئه‌و پژیمین سته‌مکار و خوسه‌پین بوون، کو ئیدیعا یا سیکولاریستی دکه‌ن، و ئیدیعا یا دیموکراسیی دکه‌ن، به‌لی کابوسن لسه‌ر سه‌ری خه‌لکیغه، ئه‌ری ل سه‌رده‌می پژیمی، بوچی مه‌ وه‌لاتی خو هیلا و چوینه‌ چیا ی، چونکی پژیمی پیک نه‌دا که‌س نه‌فه‌سی بده‌ت، پیک نه‌دا که‌س چوار ئاخفتنا بیژیت.

(۱) کو ئه‌و ب ده‌وله‌تین ئیسلامی ناڤی وان دئینیت.

چواردەهەم: ھەروەسا بەحسێ بێ ھەلویستیا لایەنێ ئیسلامی کر لڤور وی بابەتی.

بەرسف: ب دیتنا من ناچیییت گازندە ژ ئیسلامیی بێ چارە و بێ دەستەلآت بەیتە کرن، کو د کونجا زیندانانقە بوون، ل مسرێ، و ل کیفە و کیفە، و نوکە ژێ ھەریی دناف کونجا زیندانێ دا، پشتی کو متمانە ژ خەلکی و جادی وەرگرت، (عبدالفتاح سیسی) دەمی کودەتایی دکەت ل سەر شەریعیەتی و ئێرادیە جەماوەرەکی پتیریا وان موسلمان، تو گازندەیی ژێ ناکە، ھەر چەند دیموکراسی یا بن پی ژێ کری! بەلی گازندەیی ژ (محمد مرسى) دکە، گازندەیا چ ژێ دکە، کو ژبەری نوکە ژێ د زیندانێ قە بوویە، نەشیایە بەرەقانیی ژ تە بکەت؟! و ئەگەر د پابردوویدا کیم خەمی و خەمساری ژێ ھەبیت ژلایی وان قە، خەمساری ھەر خەمساری یە، بەرەقانیی ژ خەلەتیین چ کەسەکی ناکەم، چونکی بیگومان سەمکارێەکا مەزن یا کەفتیە ل سەر مللەتی مە، دقیا یا بەرەقانی ژ مە کریا، بەلی کەسەکا د زیندانێ قە بیت و دەر قەتا ئاخفتنی نەبیت، گازندەیا چ ژێ بکەم، ئەقجا ئیخوان بیت، یان سەلەفی بیت، یان ھەر کەسەکی دی بیت!

پازدەھەم: و بەحسێ مقاوومێ کر، کوتی: ئەم بووین کو مە مقاوومە کری.

بەرسف: ئەق ئاخفتنە راستە و نکولی لی ناھیتە کرن (ب تایبەتی ئیکەتیا نیشتمانی) ھەر چەند ئەم وەکو ئیسلامی درەنگ فیپرا گەشتین، بەلی پاشی مە ژێ مقاوومە کر، تشتەکی باش مە کر، بەلی من نەزانی ئەقی چ پەیوەندیەکا ب بابەتی مە قە ھەبوو، ئەگەر نە ھەر لایەکا ژ مە کول دژی پزێما بەعس شەپ کری و مە بەرگری ژ خەلک و ئاخوا خو کری، تشتەکی باش مە بی کری، نوکە ژێ ئەز ل فیپری پزێ و تەقدیر و سوپاسیی ژبو وان برایی مە یین پیشمەرگە فریدکەم، کول سنورین کوردستانی مە دپارین، و ئەم

ژی هوسا ب ئارامی دشیین ئاخفتن و به حسین خو بکهین، ب حه قیقهت جهی هه می پیز و تهقدیرهکی نه، بهلی ئه ری ئه و پیشمه رگه یین کینه؟ ئه گه ر ئیکه تی و پارتی دبیزن: بتنی یین مه نه، واته: میلیشیانه^(١)، دقیت بیژن: یین هه می لایه کی نه و یین هه می خه لکی نه، بهلی، ژبه ره ههستیاریی هنده ک لایه نین علمانی، پیک نه هاته دان، کو خه لکه کی ئیسلامی ژی ب پیزه یه کا باش پشکدار بیت، نوکه ژی (الحمد لله) گه له ک ژ پیشمه رگه یین مه نفیژا دکه ن پوژیا دگرن، بهلی هه که پیک هاتبا دان و دهره فته په یدایا ئه م ژی وه ک کومه لا ئیسلامی، کو ژبه ری نوکه مه هیژه کا چه کدار یا باش هه بوو، نوکه ئه گه ر ئه و ژی دناقه هیژا پیشمه رگه یدا بان، ب پشت راستیقه دا جه بهی مه بهیژتر بیت، ب تایبه ت ل به رامبه ر داعشه کی، کو ب ناخی ئیسلامی شه پی ب مه دفروشیته، و به لا خول ئه فی هه ری می دده ت، و ب په سمی چه ند جاره کا مه داخواز ژ جه نابی مه سهوود بارزانی کر، و وه کو مه کته با سیاسی مه داخواز ژ لایه نین سیاسی کر، کو بلا ئه م ژی دناقه دا بین، بهلی ب هه ر حال دهره فته نه هاته دان، دگه ل ئه فی چه ندی ژی مه چ ئاریشه ک نینه، و ئه وین ل ویری ژی براین مه نه خودی وان بیاریزیت، ئه م ب هه می لایه کی دشین ئه فی وه لاتهی به ره ف پیش بهین، و بیاریزین، چ ل به ره یین شه پی، چ ل فیژی کو دهستی خو بدانی نه لسه ر کیم و کاسیان، و چاره سه ر بکهین، و پاکسازی و چاکسازیین وه سا بکهین، کو جه ماوه ری مه، و خه لکی مه پتر باوه ردار بیت ب واقعی مه یی سیاسی.

(١) واته: ئه گه ر پارتی و ئیکه تی بیژن: ئه و هیژا پیشمه رگه یی بتنی یا مه یه، مه عنا وی ئه و ب میلیشیا یین حسیب کرین، چونکی هه ره یژه کا چه کدار یا سه ر ب حزیقه، میلیشیا یه!

شازدەهەم^(۱) : ئەڕی ماموستا عەلی باپیر! ھوین چ جوړه علمانییەتەکی پەد دکن؟

بەرسف: ئەو پرسیارا جەنابی تە کو: چ جوړه علمانییەتەکی پەد دکن؟
پەدکرن دوو جوړه:

۱- پەدکرن نەھیلانی و پیک پی نەدانی: ئەقە ئاخفتنا من نەبوو، بەلکو ئاخفتنا کاک مەلا بەختیاری بوو، کو عەلەساس من یی گوتی: جەیی سیکولاریزمی دناڤ موسلماناندا نینە!! من وەسا نەگوت، من گوت: دناڤ کومەلگەھەکیداکو ژ ئیسلامی تیگەهشتین، چ بەھانە و هیجەتەک ژبو ھەبوونا سیکولاریزمی نینە، چونکی جەیی وی نینە، پاش مە گوھ ل خەلکی سیکولاریست بوویە، کو گوتیە: دقیت سەری ئیسلامیان بەیتە ھەرشاندن و کوتان، بەلی ئیسلامیان نە دەستھەلات ھەبوویە، نە تشتەکی ھوسا گوتیە، مەرھەما من ل ھەریما کوردستانی یە، ژبو وی چەندی کو نەزقپین ژبو دیروکا ئەمەوی و عەبباسیان.

۲- پەدکرن ھەزی و دەرئخستنا بی بەھانەیی: کو ئەقە مەرھەما مەیە ژ وی ئاخفتنی کو: دناڤ مللەتەکی موسلمان کو ژ ئیسلامی تیگەهشتییت، چ بەھانەییەک ژبو وان نینە کو بەری خو بدەنە سیکولاریزمی، چونکی: ئیگەم: ھەر چ تە دقیت ژ وان تشتین، کو خەلکی ئەوروپا ژبو بدەستقەئینانا وان، بەری خو دا سیکولاریزمی، د ئیسلاما تە دا یین ھەین ب شیوہیەکی باشتر.

دووھەم: و ھەمی ئەو ئەگەرین، کو خەلکی ئەوروپا نەچارکری، بەری خو بدەنە سیکولاریزمی، و ل بن چەنگی کەنیسی پرەڤن، د ئیسلامی دا ھەبوون ژبو نینە، دینی تە (ئیسلام):

(۱) ئەو پرسیارا دکتور عادل باخەوانی بوو.

- ۱- که نیسه تیدا نینه.
- ۲- چینا ئەکلیروس^(۱) تیدا نینه.
- ۳- ئیوکرایی تیدا نینه.
- ۴- پێک ژ زانیی نه گرتی یه.
- ۵- پێک ژ هزرکونا عه قلی نه گرتی یه.
- ۶- پێک ژ ئازادیی نه گرتی یه.
- ۷- هه می تشته کی باشی دونیا و قیامه تی تیدا یه، له و ما تو نه یی نه چاری به ری خو بده یه سیکولاریزمی.
- ئانکو: مه ره م ژ قه بویل نه کرنی، ئەفه یه، کو ئە م دبێژین: ژبو خه لکه کی موسلمان، ئە گه ر ژ ئیسلامی تیگه هشتبیت، و باوه ری ب ئیسلامی هه بیت، به ری خو ناده ته غه یری ئیسلامی، نه کو ئە م پێکی ناده یین، خودایی دلوقان که ره م دکه ت و دبێژیت:

﴿وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَسِرِينَ﴾^(۸۵)
آل عمران.

ئەفه ژبو پوژا دوماهی یه، هه ر که سه ک خو ب موسلمان بزانی، لدویف به پنامه یه کی دی ژبلی ئیسلامی بکه فیت، ل پوژا دوماهی ژێ ناهیت قه بیل کرن، پا د دونیایی دا؟ ژبو دونیایی ژێ خودایی دادگه ر که ره م دکه ت و دبێژیت:

﴿لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ﴾^(۶) الکافرون.

(۱) چینا ئەکلیروس، یه عنی، چینا زه لāmīن ئایینی (رجال الدین)، چونکی ل دویف پێنمانیین که نیسی، ژبلی زه لāmīن ئایینی: پاپا و قه شه یان، چ که سه کی ئە و مافه نه بوو کو ته فسیرا په رتووکا پیروز (الکتاب المقدس) بکه ت، کو د ئیسلامی دا تشتی هوسا نینه.

چونکی علمانییه تی ئەز ب دین دزانم، چ به رهیی، ئیلحادییا وی، چ به رهیی دی یی وی، ئەقی خودی نیاس بیت، و ته نانهت باوه ری ب به شه کی ئیسلامی ژێ هه بیت، ب هه ردوو جورین وی قه، ئەز ب دین دزانم، علمانیهت ژێ دینه کی مروقیه، مروقی یی دروست کری، به لی خودایی زانا و خودان شیان دبیزیته من: ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَبِهِ دِينُ﴾ (۱) الکافرون.

ئانکو: ئاینی هه وه ژبو هه وه، و ئاینی من ژبو من.

و دبیزیت: ﴿وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ﴾ (۲) الکهف.

ئانکو: و بیژه: حه ق یی ژ لایی خودایی هه وه قه، ئەقجا کی دقیت بلا باوه ری بینیت، و کی ژێ دقیت بلا یی باوه ر بیت.

ئەقجا ئەقا من دقیت بزانی، ئەقیه کو علمانییهت ژێ جوره که ژ دینی، تو خو ب موسلمان بزانی، ئەشیی علمانی بی^(۱)، بیژه: موسلمان نینم و خلاس، ئیدی ئاشکه رایه، کو د ئەقی وه لاتیی مه دا، نوکه ژێ چه نده هان که مینه بیین نه موسلمان هه نه، و د دیروکا سیژده سه ده بیین ده وله تا ئیسلامی ژێ، بووزایی هه بوینه، جوھی هه بوینه، مه سیحی هه بوینه، هندوس هه بوینه، مه جووسی هه بوینه، هه تا زانایی ئیسلامی و سه رکرده بیین ئیسلامی گوته: ناییت ئاگری مه جوسیان بهیته قه مراندن! پرسیار ژ عومه ری کورپی خهتابی (خودی ژێ پازی بیت) هاته کرن، گوته: ئەو نیکاحا مه حارما دکه ن، واته: ده یك و کچ و خویشکیین خو ماره دکه ن، گوته: (دعهم وما یبدینون) ژ وان

(۱) ئانکو: ب پامان و تیگه هی پاسته قینه یی علمانیی (سیکولاریست)، نه کو جوره پامان و تیگه هه ک کو ئەم ژبو دروست دکه ن، یان ب لاسایکرنا پوزئاقا وه ردگرین، کو بیگومان ئەم و ئەو وه ک دیروک، وه ک ئاین، وه ک په رتووک .. گه له ک ژ ئیک جوداینه، وه کی ژ به ری نوکه مه به حس ژێ کری.

قەبن و بهێلن، مادەم دینی وان وەسایە، موعتەقەداتێن وان وەسانە، هەوێ چ حەق لێسەر نەبێت.

ئانکو: وەك هەبوونا بەهانە و هیجەتا هەوار ژبو برنی و دویكەفتنی، ئەم چ جورەكی علمانییەتی قەبویل ناكەین، بەلێ وەك پێك پێدان و سەرەدەریا پوژانە، ما ئەقە نینە مە هەقدوو قەبیل كری! ب پاستی مە گازندە یا ژ سیکولاریستان هەی، كو غەیری خو ئەگەر ب تیوری (نظری) ژێ قەبویل بکەن، ب کریار وان قەبویل ناکەن، ب چ بەلگەهەك؟ ب بەلگەهێ وێ چەندی، كو خو ب خودانی هەمی تشتەکی دزانن، و خەلکی دی یی خو ژێ مەحروم دكەن، و ئەم وەك ئیسلامی، خو ب بەهر خواری دزانین، نەكو هەر د ئەقی هەریمی دا، ل گەلەك جەیین دی ژێ، ئەقە ئەمین دیبێژین: وەرن دا هەقدوو قەبویل بکەن، دیبێژین: هەروەکی چەوا مە هوبن قەبویلن، خو مال ژ مال خویی نە یی حەرپامە، وەلاتەکی موسلمان تیدا ئاکنجی، تو یی هاتی و تە دینەکی دی یی ئینایە د هەبوونی دا و ژبو وان ئینایی، ئەقجا ئەز تە قەبویل دكەم، ب دینی هەوێ ژێ قە، چونکی دینی من وەسا فەرمانی ل من دكەت، هوبن ژێ مە قەبویل بکەن، بەلێ مە قەبویل بکەن، وەك مروق، وەك هاوڵاتی ییەكسان، نەكو وەك هاوڵاتی پلە سی و چوار، و نەكو ژ مافین پەوایی من ب خیر تشتەکی بدەیه من، د بەرامبەر وێ چەندی دا، كو تە چ قیا ئەز وێ بکەم!!

هەقەهەم: ب نەبەتی ئەوا پروفیسور میشلل، کوتی: ئەز دی بیژمی: تشەکی سەیرە، دیموکراسی كو د دیروکا هەقچەرخا مە دا ژبو ئیکەمین جار ل ئەوروپا، ل فەرەنسا هاتە خواری و پراکتیزە بوو، پستی شورەشا فەرەنسی (١٧٨٩)، بو من یا سەیرە پستی دوو سی سەدەیان، نوکە ژێ ل فەرەنسا، دناڤ دیموکراسیا وێ دا و دناڤ علمانییەتا وێ دا، جەیی دوو سی ئافەرەتین ب

دهرسوک لی نه بیت، ئەقە کیماسییەکا مەزنە ژبو فرەنسا، حەیفە جەیی دوو سەئ ئافەرەتین ب دەرسوک نه بیت، کو دەرسوکا وان دەپرپینی ژ هزر و موعتەقە داتین وان دکەت، پا هوین ناییزن ئازادیا پادەپرپینی، ناییزن: ئازادیا تاکە کەسی، بوچی دبیت جەیی وی ئافەرەتی نه بیت؟ ب دیتنا من دقئە گەلەک ب جددی پیداجوونی د ئەقئە چەندیدا بکەنەقە.

پینچ خولەکین دوماهی

هەژدەهەم: د ئەفان پینچ خولەکاندا ب پیدقی دزانم بەحس ژ وی چەندی بکەم، کا بوچی ل دور دیروکا سیکولاریزم و دیموکراسیی ئەز زفیریم ژبو دیروکا ئەوروپا؟! کو کاک مەلا بەختیاری چەند جارەکا ئاماژە پی کر، کا من بوچی ئەقە چەندە بەحس کر؟

بەرسف: ئەم یی بەحسی سیکولاریزم و دیموکراسیی دکەین، دیموکراسی و سیکولاریزم ژ یی ژ ئەوروپا هاتین، لەوما: نه چارم بەحسی دیروکا ویی بکەم، کو ئەو سیکولاریزم چەوا پەیدا بوویه؟ و ئەو دیموکراسی چەوا هاتە جیبه جیکرن، و هەریم کوردستانی بەراورد بکەین، کو مە د قئیری دا چ کریه و چەوا کریه؟

و من دقئە وی چەندی پون بکەم، کا بوچی ئایینی مەسیحی کو هاتیە تیکدان و شیلیکرن ل سەر دەستی کەنیسی "نەکو ئەوا خودی ژبو عیسا فریکری (علیه السلام)" نه شیئ ژيانا بەشەری د ئەقئە پورەقئە دا پیک بیخت، جاری مەسیح، عیسا (علیه السلام) ژبو قویناغەکا دیروکی و بتنی ژبو ئیجاخەکی هاتبوو، کو بەنی ئیسراییلی بوون، هەروەکی خودی کەرەم دکەت و دبیزیت:

﴿وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ بَنِي إِسْرَءِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ...﴾ (٦) الصف.

ئانکو: عیسا بتنی یی ژبو به نی ئیسپرائیلیان هاتی، ئانکو: تشته کی ئاسایی و چاقه پیکری به کو: ئایینی عیسا یی نه شیت د سه دهیی بیستی و بیست و ئیکی دا، و ژبه ری هینگی ژبی ژبن و ژیارا کومه لگه هی پیک بیخیت، مه سیحیه ته کی شه ریعه ته ک نه بیت، بریقه بهت، خه لکی نه چاره هه وارا خو ژبو تشته کی دی بهت، ب تایبهت پستی وی چه ندی، کو ئیسلام هاتی، ده می خودایی بلند و مه زن، ئیسلام فریکری، ژبو وی چه ندی فریکر، کو هه می به شه ریعه ت ب وی بریقه بجیت، هه روه کی د ماوه یی سیزده سه ده یین دهوله تا ئیسلامی، به شه ریعه ت یا پی بریقه چویی، دگل وی چه ندی کو کیم و کاسی و لادان ژبی هه بووینه، ئه فجا ئه فا کو ئاریشه د قییری دا ئه فه یه: ده می د ئیسلامی دا دین و دهوله ت ژیک دهینه جودا کرن، ب ئه فی چه ندی تو سته می ل ئیسلامی دکه ی، چونکی ئیسلامی شه ریعه تی هه ی، به لی د ئایینی مه سیحی دا هه ر چوار ئنجیلین وی بخوینه، هه می شیره تین پوحی و به حسی په یوه ندیی به دناقبه را خودی و مروقی دا، به لی به حسی حه لالی و حه پامی و شه پی و ئاشتی و حوکمی و سیاسه تی، و ئابوویری، و به حسی په یوه ندیین دناقبه را دهوله تان دا و ... هتد، تیدا نینه.

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

www.alibapir.net

نۆزدههههه: كاك مهلا بهختیاری ب تهعلیقته، ئاماژه ب ئایهتا:
﴿وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ...﴾ (الأنفال، کر، کو ئیسلامی بهحسی
ئامادهکرنا هیژی کره و فهزمان یا ب شهپی و جیهادی کری!!
بهرسف: ههرقهوارهیهکا سیاسی، وهکی: فرهنسا و ئهمریکا و ئهویڤن دی کو
ماقی قیتویی هه، د جقاتا ئهولههی (مجلس الأمن) دا^(١)، وهمی ئهویڤن
چهکی ئهتومی هه، هیژ و لهشکهرو چهک و کوکههیڤن چهکی ییڤن ههین،
كاك مهلا بهختیار! ئهری پا نابیت دهولهتان چهک ههیت، دا بهرهفانیی پی
ژ خو بکهن؟ لهوما دهولهتا ئیسلامی، کو خودی لسهرو وی فرهپزدکته، کو
دقیت هیژ ههیت، ههتاکو دوژمنی خو پی بترسین، ژبو وی چهندی کهس
سته می لی نهکته، ئهفه تشتهکی گهلهک ئاساییه، کومهلگهها بهشهری هه
هوسایه، ئهگهر ته هیژ نهبیت، سته م دی ل ته هیته کرن و دی هییه خوارن!
بو نموونه: گهلی کورد ئهگهر هیژ نهبیت، پیشمههرگهییڤن مه، ئهگهر نوکه
بهرهفانیی ژ ئهفی کیانی نهکهن، داعش و ماعش دی مه خون!

www.alibapir.net

www.alibapir.net

(١) ئهوه دهولهتین مافی فیتو (veto) ی هه د جقاتا ئهولههیڤن دا، ئهف پیڤنجهنه: ئهمریکا،
چین، پوسیا، بریتانیا، فرهنسا.
دیاره ههبوونا ئهفی مافه ی ژی بو ئهفان پیڤنج دهولهتان ستهمهکا مهزن یا سیاسی یه
بهرامبهرد دهولهتین دیتری ییڤن جیهانی.

بیستەم: کاک مەلا بەختیاری ب مەرەما ئینانا بەلگەهەکی لاسەر دروستیا ژێک جوداکرنا ئایین و دەولهتێ، ئایەتەکا ئنجیلی ئینا، بەلێ ئایەتا ئنجیلی ژێ ب خەلەتی ئینا، و بەلگەهێ وی ژێ نه د جهێ خو دایه.

ئایەتا ئنجیلی ب ئەقی شیۆهیهیه: (أعطوا ما للقيصر للقيصر، وما لله لله)^(۱)، لەوما ژێ ئاخفتنا وی ب بەلگەه ناچیت، چونکی مەسیحیەت هاتبوو، کیم و کاسین جوهییان راست بکەت، و ژبو قویناغەکا دیروکی یا دیارکری، و ژبو ئیجاخەکا دیارکری هاتبوو، بەلێ ئیسلامەک ب پانیا زەمانی و درێژایا ئەردی، ژبو هەمی مروقاتیەتی هاتییت، هەروەکی خودایی تاک و پاک کەرەم دکەت و دبێژیت:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾ (٢٨) سبأ^(۲).

ئەقی ئیسلامی هند تیدا هەیه، کو هەمی بەشەرەتێ ب هیدایەت بینیت، و ژیانێ لاسەر ئاستی تاکێ و خیزانی و جفاکی پێک ببخیت، لەوما ئەوی ئیسلامی تو ستەمی لی دکە، دەمی لایەنی حوکمرانیی ژێ جودا دکە، چونکی دی شەرەتێ وی ژ کار ئیخی، بەلێ مەسیحیەتی بخو شەرەتەک نینە، هەتا کو ژ کار بەیتە ئیخستن، لەوما ئەگەر ژ دەولهتێ ژێ جودا بکە، تشتەکی ئاساییه.

(۱) بەری خو بدە: التفسیر التطبیقی للکتاب المقدس، العهد الجدید، إنجیل لوقا، الإصحاح: ۲۰، ص ۲۱۴۳، دفع الجزية للقيصر، واتە: ئەوا قەیسەری بدەنە قەیسەری، یا خودی ژێ بدەنە خودی.

(۲) ئانکو: و مە تو ژبو هەمی خەلکی یی فرێکری، مزگینی بدەیه وان و وان بترسینی، بەلێ پتیریا خەلکی مزانن.

ameer.maktaba@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

به‌شی پینجی

به‌رسقا چهند ئاخفتنه‌کان
کو د دیبه‌یتی دا
نه‌گه‌هشتم به‌رسقا وان بدهم

www.alibapir.net

www.alibapir.net

خوانده قانی هێژا!

ب پێدقی دزانم، ئەگەر گەلەك ب كێمی ژێ بیت، بەرسقا چەند ئاخفتنه كان بدهم "كو ژبەر كێمیا دەمی" د دیهیتی دا، من دەلیقهیا بەرسقدانا وان و ئاخفتنی لسه روان نه بوو.

سەرجهمی وان ئاخفتنا ژێ (١١) نه، ههفت ژ وان یێن كاك مه لا بهختیاری نه و چوارێن دی ژێ یێن (میشیل فیقیوركا) نه.

ئێكهم: چەند ئاخفتنه كێن كاك مه لا بهختیاری:

١- ئەفا (صلاح الدین)ی كری بهرامبەری فاتیمییان:

كاك مه لا بهختیاری د چوارچوئی پەخنه گرتنی ژ دیروكا ئیسلامی و موسلمانان، به حسی وێ چەندی كری، كو دبیژن (صلاح الدین)ی ئەیوبی ستهم یا ل فاتیمییان كری، كو دوماهی ب حوكمپرانیا وان ئینایه!
بەرسف:

پاسته (صلاح الدین)ی خودی ژێ پازی بیت، دوماهی ب حوكمپرانیا (فاطمیه) ئینایه، به لی نهكو هەر كارەكی خراپ نه كریه و ستهم لی نه كریه، بهلكو ئەو كار ئێك بویه ژ كارێن هه ره باش یێن (صلاح الدین)ی، و دوماهی ئینان بویه، ب ستهمه كا (٢٠٨) سالی یا فاتیمییان، كو ب زور خو سه پاندن، ژ سالا: (٣٥٩)ی مشه ختی، هه تا (٥٦٧) حوكمی (مصر)ی و به شهك ژ ناچه یێن دهردورێن وێ كریه^(١).

(١) بهری خو بده: (البداية والنهاية) لابن کثیر ج ١٤، ص ٢٠٨.

هه‌ژێ گوتنی یه ئیكه‌مین حوكمپرانى فاتیمییان، نازناقی (مه‌دی) هه‌بوویه و ناقی وی (عبدالله بن میمون القداح) بوویه، کو جوهری بوویه، خوب موسلمان نیشان دایه، و کارى وی بوياغچى بوویه، ل (سلمية)^(۱).

و (ابن کثیر) ی یى نفیسی و (ابن الأثیر) به‌حسێ وی چه‌ندى کریه، کو (مه‌دی) نامه‌یه‌ک یا فریگری ژبو (أبو ظاهر القرمطي) و لومه‌یا وی کریه لسه‌ر وی چه‌ندى، ئەوا ل مه‌که‌هێ کرى "کو که‌به‌ یا هه‌رفاندی و به‌رى ره‌ش (حجر الأسود) یى برى" و یى گوتی: ئەو سه‌ره‌ده‌ریا هه‌وه ئە‌گه‌رى وی چه‌ندى یه، کو خه‌ک ئاخفتنا لسه‌ر مه‌ بیژیت، و ئەو نه‌یئین مه، کو مه فه‌شارتین، ب ئە‌گه‌رى وی سه‌ره‌ده‌ریا هه‌وه یا کریت، ئاشکه‌را به‌ین^(۲).

ئانکو: (قرامطة) و (فاطمية) د ره‌ه و پيشالدا ئیک بوون و دان و نوکین وان پیکفه‌ که‌لینه.

ئە‌ج‌ا پشتی حوكمپرانیا (فاطيمة)، کو ب (العبيدين) ژى به‌رنیاسن، ناقی وی (عبدالله) و نازناقی وی (عاضد) بوویه و (ابن کثیر) هوسا به‌حس دکه‌ت: (وكانت سيرته مذمومة، وكان شيعياً خبيثاً، لو أمكنه قتل كل من قدر عليه من أهل السنة)^(۳). ئانکو: و سه‌ره‌ده‌ریا وی گه‌له‌گا بیزارکه‌ر بوویه، و شيعه‌کى پيس بوویه، ئە‌گه‌ر پى چيیبا، هه‌ر چ به‌رده‌ستى وی که‌فتبا ژ ئە‌ه‌لى سوننه‌تى، دا کوژیت.

ameer.maktab@yahoo.com

/AliBapir

/AliBapir

/MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

(۱) به‌رى خو به‌ده: (البداية والنهاية) لابن کثیر ج ۱۲، ص ۸۳.

(۲) هه‌مان ژێده‌ر ج ۱۲، ص ۸۴، و (الكامل في التاريخ) لابن الأثیر ج ۸، ص ۲۰۸.

(۳) هه‌مان ژێده‌ر ج ۱۴، ص ۲۰۸.

٢- کوشتنا (قramطة) ژلای د هوله تا ئیسلامیقه:

هه ر د وی چوارچوڤهیدا، کو دبێژن موسلمانان خوین یا پیتی و سته م یا کری، کاک مه لا به ختیاری به حسی وئ چه ندی کر، کو موسلمانان (قramطة) ژی یین کوشتین!

به رسف:

وه سا دیاره کاک مه لا به ختیاری پیزانین لدور گروپی قه پامیتییان (قramطة) نینه، چونکی دناڤ گروپین لادای دا، چ گروپه کی هندی (قramطة) سته م و خرابی و کارین نه مه عقوول نه کرینه، زیده باری کوفر و زهنده قا ئاشکهره، دا سه نجی بدهین:

(ابن کثیر) د پویدانیّت سالا (٣١٧)ی مشه ختی دا، ل بن نانا و نیشانی:
(نکر أخذ القرامطة الحجر الأسود إلى بلادهم، وما كان منهم إلى الحجيج، لعن الله القرامطة)^(١) دا، گوته:

{کاروانی عیراقی، کوفه رماندهیی وان (منصور الدیلمی) بوو، بریکه فتن و ب سه لامه تی گه هشتنه مه ککه هی، و ژ هه می لایانقه کاروانی گه هشتن، پاشی ژ نیشکه کی قه (قرمطي) (ئانکو: أبو ظاهر) د پوژا (ترویه) دا (ئانکو: پوژا "٨"ی "ذي الحجة") وی و کوما خوب سه روان دادا، مال و سامانی وان ژی ستاندن و کوشتنا وان حه لال کر، وخه لکی دناڤ مه ککه هی و دول و نهالین وی دا، هه تا د مزگه فتا حه پام و دناڤ که عبی دا کوشتن ...

ئیدی خه لک ژ وان دپه شین، خوب په رده یین که عبیقه هه لدواسین، به لی مفا نه بوو، به لکوب وی حالی ژی، هه ر دکوشتن، و ل ده می ته وافی هه ر نه و دکوشتن ...

(١) ئانکو: برنا به ری په ش ژلای قه په تییاڤه، ژبو وه لاتی خو و نه و وان ب سه ری حه جیان ئینایی، خودی نه فره تی ژ قه په تییاڤه بکه ت.

پاشی قیرمیطی فهрман کر: کو ئه و که سیئ هاتینه کوشتن بهاقینه هاقیتن بو دناڤ بپرا زه مزه م دا، پاشی فهрман کر، و ده رگه هی که عبی هاته کولین، و په رده یا وی دراند، و لسه رهاولاتیاندا دابهش کر...

پاشی فهрман کر: و بهرئ پش کولا و دگل خو بر ژبو وه لاتی خو، ژبو ماوه بی بیست و دوو (۲۲) سالان ل ده ف وان ما، هه تاکول سالآ (۳۳۹)، زفراند (۳۱۷ - ۳۳۹)^(۱)

پاشی (ابن کثیر) لدور (قراطة)، دبیزیت: (وانما حمل هؤلاء علی هذا الصنيع، أنهم كانوا كفارا زنادقة، وقد كانوا ممالئين للفاطميين الذين نبغوا في هذه السنة، ببلاد إفريقية، من أرض المغرب)^(۲)، ئانکو: و ئه فان ژبو وی چه ندی ئه ڤه کر، چونکی کافر و زه ندیق بوون، و سه رب فاتیمیان بوون، کو دقان سالان دا ل وه لاتی ئه فریقیا لسه رئاخا (مغرب) په یدابوون.

هه روه سا (ابن کثیر) ل دور پویدانیئ سالآ (۲۹۴) ی مشه ختی، گوتیه: (و د موحه پرده ما ئه ڤه ساله دا "زکویه" و هه قالین وی (خودی نه فره تا لی بکهت) ریک ژحه جییئ خوراسانی گرت، ل ده می زفرینا وان ل مه ککه هی، و هه می کوشتن و ئا فره تین وان ژی وه ک کویله گرتن، و ئه و پارهی زئ ستاندى: دوو هزار هزار (۲,۰۰۰,۰۰۰) دینار بوون، و هه ژمارا کوشتیان، بیست هزار (۲۰,۰۰۰) که س بوون)^(۳).

هه لیهت که تن و تاوان و خرابیی قه پمه طییان گه له ک ژ ئه ڤی چه ندی زیده ترن، و ئه و مه به حس کری، بتنئ وه کی چه ند نمونه یه کان بوون.

(۱) بهرئ خو بده: (البدایة والنهاية) لابن کثیر ج ۱۲، ص ۸۲، ۸۳.

(۲) هه مان زیده ر ص ۸۳.

(۳) هه مان زیده ر، ج ۱۱، ص ۳۸۷، هه روه سا بهرئ خو بده: (الکامل فی التاریخ) ج ۶، ص ۴۳۲ و ۴۳۳.

ئەفجا: ئەرێ تشەکی سەیر و نه دجهی خودا نینه، کو گازنده ژ موسلمانان بهیته کرن، کو ئە و گروپی زه ندیق و بی دین ب سزایی خو گه هاندین؟!

۳- ئیسلام ب شیرێ به لاڤ بوویه، خو خەلک ب کرنا سه مایی، به رەف وی نه چوون:

ئەفە ژێ ئیکا دی بوو ژ ئاخفتنیت کاک مه لا به ختیاری، کو چه ند جاره کا دوپاره کر، و گه له ک لسه ر چوو.

به رسف:

ئیکه م: وه کی مه بده ئو پره نسپ، نه یا گونجایه ئیسلام ب زوری لسه ر خه لکی بهیته سه پاندن، چونکی خودایی دادگه ر راگه هاندیه، کو زوری لیکن (اکراه) د ئایینی دا نینه، هه روه کی گوته:

﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ﴾ البقرة.

دووهمه م: وه کی پراکتیک و کریار ژێ، هه رده م له شکەرێ موسلمانان، سی بژارده بین دایه به رامبه ریخو: ^(۱)

۱- موسلمان بوون.

۲- دانا جزییی، یان هه ر جوهره کی دی ژ پیکه فتنی، کو ده وله تا ئیسلامی قه ناعه تی بکه ت، کو ئە و خەلک دژایه تیا وان ناکه ن.

۳- به ره هڤ بوون ژبو شه ری.

(۱) به ری خو بده: تأریخ الأمم والملوک، للطبري، ج ۲، ص ۱۰۷ و ۱۰۸، کو (ریعی بن عامر) وه ک نوینه ری له شکەرێ ئیسلامی گوته (رستم) فه رمانده یی له شکەرێ فارسان: (واختر واحدة من ثلاث: اختر الإسلام، وندعك وأرضك، أو الجزاء، أو المنابذة) ئانکو: ئیک ژ فان سی تشتان هه لبژین: موسلمان بوونی هه لبژیره تو و وه لاتی خو، یان جزییی بده، یان به ره هڤ به ژبو شه ری.

سێیه م: ئەگەر راست بای ئیسلام ب زوری لسه ر ملله تی کورد "ههروهسا ملله تین دیتەر ژێ" هاتبا سه پاندن، دقیا با ژمیژه با ملله تی کورد دهست ژ ئیسلامی به ردا بان، چونکی هه ر تشته ک ب زوری بهیته سه پاندن، پشتی چونا وی دهسته لاتی، دی هیته هاقیتن و دهست ژێ هیته به ردان!

ئه فجا:

گوتنا: ئیسلام ب زوری هاتیه سه پاندن، لسه ر ملله تی کورد، هه قده ده گهل ئه فان:

أ- سروسنتی ئیسلامی.

ب- دیروکا موسلمانان.

ج- عه قل و لوژیکی، دا^(١).

٤- جیهانبینیا من جودایه، یا ته ب دیتنا ئیسلامی یه، یا من ب دیتنا سیکولاریزمی یه.

به رسف:

تییینیا من لسه ر ئاخفتنا کاک مه لا به ختیاری، ئه فه یه، کو ماده م خوب موسلمان دزانیت، پیدقه جیهانبینیا و هه بوونناسی (ontology) یا خو ژێ هه ر ژ ئیسلامی وه ریکریت، نه کو ژ سیکولاریزمی، چونکی هه بوونناسی و دونیابینیا، بناغی بیر و باوه ر و هه می سه ره ده ری و هه لویستین مروقی نه، و هه ر که سی ب وی شیوه ی هه بوونی (وجود) ببینیت، کو ئیسلام دبیزیت، دیاره هه ر ب وی شیوه ی ژێ سه ره ده ری دگهل ژین و هه بوونی دا دکهت، کو وی دیتنی ده ته دیارکرن، ههروهسا به روفاژی ژێ! له وانی تو خوب

(١) وهسا باشه لدور ئه قی چه ندی سه رنجا ئه فان په رتووکا بهیته دان:

١- کوردستان له به رده م فتوحاتی ئیسلامی دا، نفیسینا: حه سن ماخمود حه مه که ریم.

٢- کورد له نێوان به ئیسلام کردن و ئیسلام بون دا، نفیسینا: سه لام ناوخوش.

موسڵمان بزانی و ههوارا خو بیه لدهف جیهانبینیا سیکولاریزمی، هه قەدری (تضاد) یه کا توند دناقبه را وان دا هه یه^(١).

٥- ئەم هه می ژ مودیرنیتهی مفادارین، ئەفه دهستکه فتیین عهقلینه، نه کو
نقشتی و غهیبیياتان:
به رسف:

مفاداریونا هه می لایه کی ژ تازه گهری (الحداثة) (Modernita) تشته که گهنگه شه و چره لسه ر ناهیتته کرن، به لی یا گرنگه بهیتته زانین، کو ئەف مودیرنیته، به ره می هه می ئەزموون و شاره زایین لسه ر ئیک کوم بویین مروفایه تی، و یا چ ملهت و کومه لگه هه کی بتنی نینه، هه روه کی ژیه ری نوکه ژی مه به حس ژی کر.

پاشی ئەو چه ندا کو تازه گهری و تهکنولوجیا به ره می عه قلی یه، نه کو یا نقشتی و غهیبیياتان، ئەم ژی نکولی ژ ئەفی چه ندی ناکهین، کو بیی بکارئیدانا عه قلی و دیتنا یاسایین خودی (سنن الله) د بونه وهر و سروشتی دا، بیگومان ژيانا به شه ری به ره ف پیش ناچیت، به لی من نه زانی: ناقبری ب وی ناخفتنی به رسفا کی ددهت؟!

چونکی ئەو ئیسلام بوو، عه قل و هزرین مروفاان ژ زنجیر و زیندانان ئەفسانهیی و کههانی دهر بازکر، و لسه ر عه قلی وی فه رز کر، کو دقیت هزر بکهت، و سه رنجی بدهته دیارده و دیمه نین ده ورویه ر و بونه وهران و ژ ئایه تین خودی بفوکریت:

- ﴿فَأَقْصَصَ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ﴾ (١٧٦) ﴿الأعراف﴾.

(١) د په رتوکا (ته ورمی ئیسلامی و عه لمانی...) دا من تیروژکه ک دایه لسه ر هه بوونناسیا ئیسلامی، به لی شه کولینا تیر و دریزی یا وی بابتهی، په رتوکا ئیککی یا مه وسووعه یا: (الإسلام كما يتجلى في كتاب الله) ژبو هاتی ته رخان کرن.

ئانکو: سەرھاتیان قەگیڕە، بەلکو هزر بکەن.

- ﴿أَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ﴾ (۱۸۵) ﴿الأعراف.

ئانکو: ئەرێ سەرناجە ملکێ بەرفرەهێ ئەسمانان و ئەرەدی و هەر تەشتەکی نەدایە، کو خودێ چیکریە.

- ﴿كَذَلِكَ يبينُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ﴾ (۲۴۲) ﴿البقرة.

ئانکو: ئەها ب ئەقێ جورەهێ خودێ ئایەتان ژێو هەو هەوون دکەت، بەلکو قام بکەن.

مەسەلەیا نەدیار "غیب" ژێ لاسەر وی چەندی، کو بناغی ئیمان و عەقیدەیا ئیسلامی باوهری ئینانە ب تەشتەکی نەدیار:

﴿الْم ۱﴾ ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ ۝ ۲ ﴿الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ

الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ۝ ۳﴾ (البقرة.

نوکه ژێ پەشتی بەرەف پێش چوون و کویر چوون د زانستێ فیزیایا کیمیا و گەرێلەناسی، ژێو هەمی لایەکی دەرکەفتیە، کو دواماهی و بنەجەیا پێزانین و زانستێ هێشتا یا د جەین نەدیار و قەشارتی دا مایی.

٦- بوجی دیموکراسی نەهاتە چەسپاندن د ئیسلامی دا ١٩!

بەرسف:

بێگومان، ئیسلام ب ئەگەرێ حوکمرانیا پەشید و سەر پاستیا پێغەمبەرێ خاتەم، و چوار جەه نشینێ وی یێن سەر پاست، (خودێ ژێ رازی بیت)، کو فەرمانا خودی: ﴿وَأْمُرْهُمْ شُرَائِيَّتَهُمْ﴾ (الشوری ۳۸) ﴿یا کریه بناغەیی کارێ سیاسی و دەولەتداری، بەرێ بناغەیی: (خەلک ژێدەرێ دەستەهلات بوون) ی دانا، بەلێ ب لیبۆرینفە کومەلگەهین وی سەردەمی، نەشیان بچنە وی ئاستی

بلند، و ئەو جوړی حوکمپرانئ، بتنی دەوری چل (٤٠) سالان دەوام کر، د بیاڅی شیوازی دانانا کهسی حوکمپراندا.

ئانکو: سیچیت ئیسلامی نه بوو، کو شیوازی حوکم و دەستهلاتی یا کو د دەستی خەلک و جەماوەری دا، بەردەوام نه بوو، بەلکو ئەقە پاشکەفتنا مروقی بوو، کو نه شیا بجیتە وی ئاستی بلند و لسهر بەردەوام بیت.

ئەقجا هەلبەت خەلکی پوژئاڤا ژێ، چەندین سەدەیان و سەدان سالان، تالیا: (ئیوکراسی Theocracy) و (ئەریستوکراسی Aristocracy) و (ئوتوکراسی Otocracy) تام کریه، هەتا کو د ئەنجام دا گەهشتنه وی قەناعەتی، کو شیوازی حوکمپرانیا دیموکراسیی تەبەنی بکەن.

٧- تو بزڤی ژبو دیروکی، ئەژی دی زڤم ژبو دیروکی!

بەرسڤ:

زڤینا من ژبو دیروکا پوژئاڤا و ئەوروپا ب تایبەت، گریډای بوو ب نافه پوک و جەوهەری بابەتی مه: (سیکولاریزم و دیموکراسی)، کو ل پوژئاڤا سەرهلدا، لەوما پیدڤی بوو، سەرنا دیروکا سەرهلدان و ئەگەرین هەوار ژبو برنی بدهن د دیروکا ئەوروپا و پوژئاڤا دا، بەلی تو نابیزیه من: زڤین ژبو دیروکا ئەمەوی و عەبباسی و فاتیمی و .. هتد، چ پەیوەندی ب بابەتی مه ئە هەبوو؟!

LET THICK LOGS GO!

/Alibapir

/Alibapir

/Media/AmesrOffice

www.alibapir.net

دوهم: چەند ئاخفتنه کۆن میشیڵ فیقیورکا:

بەرێز پروفیسور فیقیورکا ژێ چەند ئاخفتنه کۆن، ب پیدقی دزانم تیروژکەکی بدهمه لسه رهه رێک ژ وان:

١- هوبن چهوا پروسه یا خواندنێ به رهف پيش دهن؟!

به رسف:

ب دیتنا من پروسه یا خواندنێ ل هه رێما کوردستانی، ب چەند تشته کان دی به رهف پيش چیت:

ئێک: هه ر ژ باخچێ زاروکان، هه تاکو زانکو و خواندنا بلند ژێ ده ستیوه ردانا حزبی ژێ بهیته دویرکرن، به لا خو ژێ شه کهن، بلا پيشه بیانه کاری خو بکهن.

دوو: مفا ژ ئەزموونا وه لاتین پیشکەفتی بهیته وه رگرتن، به لی نه کو بتنی ب درویشم و خو ده رێخستن، به لکو ب کریار و جیبه جیکرن.

سی: زفرین ژبو په سه نایه تیا خو، ده می بیافاندا: جیهانیینی، عه قیده یی، وه زری، و په وشت و ئاکار، و ده ستان ژ لاسایکرنا ئەفی و ئەوی به ر بدهین. چوار: به ره هه فکرنا سه قایه کی، کو قوتابی و خوانده فان، تیدا بتنی مژویلی بده ستفه ئینانا زانست و شاره زاییا پتر و خو پیگه هاندنێ بن، ب تشتین لوه کی نه هیته مژویل کرن.

پینچ: د به رنامه یی خواندنێ دا، ب تابه تی د قویناغین باخچێ زاروک و سه ره تای و نا قنجی و ئاماده یی دا، زیده باری فیژکرنی (تعلیم) گرنگیه کا هه ژی ب په روه رده کرنی (تربیه) ژێ بهیته دان، به لی په روه رده یه کا گشتگیر و هه شه نگ، کو چ لایه کی که سایه تیا مروقی نه هیته پشت گو هه هافین.

٢- سیکولاریزم و دیموکراسی، دوو تشتتین پیکه گریداینه و بیی هه قه دوو نابین.

مه ره ما وی ئە قه بوو، کو هه ر که سی بقیّت دیموکراسیی جییه جی بکه ت
پیدقیه ژبه ری هینگی بیته سیکولار!
ئە ق ئاخفتنه د وی چاقپیکه فتنی دا کر، کو که نالی پووداو پشتی دیبه ییتی،
دگه لدا ئە نجام دا.
به رسف:

ئە ز دشیم که له ک به لکه هان بینم لسه ر هه لوه شاندا ئە وی ئاخفتنا به پیز
شیفیورکا و ئیسباتکرنا به روشاژیا وی، ئانکو: هه بوئا سیکولاریزمی بیی
دیموکراسی، و هه بوئا دیموکراسیی بیی سیکولاریزم:

ئیک: هه ر ئیک ژهیتله ری ئە لمانی، و موسولینی ئیتالی، و ستالینی ئیکه تیا
سوفیه ت و (جمال عبدالناصر) مسپی و .. هتد، سیکولارین دژوار بوون، و
دیکتاتورین مه زن بوون.

ئە قجا: کانێ پیکه هه بوئا سیکولاریزم و دیموکراسیی؟!

دوو: هوکمرانیا ئیسلامی یا په سه ن، کو لسه ر بناغه یی مشیوره تی (شوری)
ده یته ئا قاکرن و هه می به مایین:

١- هه لیزاردن، و

٢- خه لک ژیده ری ده سته لات بوونی، و

٣- پاده سکرنا ده سته لاتێ ب ئاشتیانه، و

٤- ژیک جودا کرنا ده سته لاتێ، و

٥- سه روه ریا یاسایی، و

٦- دابینکرنا ماف و ئازادیان ژبو هه می لایه کی بی جیاوازی، و

٧- چەسپاندنا دادگەریی، تێدا دەستەبەر دین، و ئەوشیوانی حوکمرانیی د سەردەمی پێغەمبەری خودی (صلی اللہ علیہ وسلم) و چوار خەلیفەییی وی: (أبو بکر، عمر، عیمان، علی) دا (خودی ژوان پازی بیت) گەلەك باش هاتە جیبە جیكرن، بەلگەهەکی بهیز و نکولی لی ناھیتە کرن، ل سەر وی چەندی کو تشتەکی گونجایە هەمی میکانیزم و بنەمایین دیموکراسیی، ل بن سببەرا حوکمرانیە کا ئیسلامی بهیتە چەسپاندن، ژبلی مەسەلە یا حەپامی و خەلالی کو بکەشیتە د دەستی خەلکید، کو د راستی دا ئەقە ژێ نەخوشی و خالا لاوازی (نقطة الضعف) یا دیموکراسیی یە، و هەروەکی ژبەری نوکە ژێ مە بەحس ژێ کر: ل بن سببەرا پیگیریی ب شەریعەتیفە، "شەریعەتی ئیسلامی" ئەو نەخوشی و خالا لاوازی چارەسەر دبیت، چونکی شەریعەت دبیتە پەرژانەك، و دیموکراسیی ژلادان (انحراف)ی دیاریزیت!

٣- دیموکراسیی ژێ ئاریشە هەنە: ئابوری، جفاکی، ئەخلاقی .. هتد.

بەرسف:

ئەژێ پشته قانیا ئاخفتنا فیفیورکای دکەم، کو بیگومان هەر ئەزموونە کا بەشەری د هەر بیاقەکید، ژ کیم و کاسی و خەلەتی و عەبیان یا خالی نابیت، هەروەسا هەر ل قیری دیژم:

ئیک ژ سیفەتین باش ل دەف پوژئاقاییان ب گشتی، ئەقەیه کو ب تمامی تەسلیمی چ بیروکە و ئەزموونەکی نابن، و هەردەم ب روکەکا پەخنە لیگرتن و دیتنا عەیب و خەلەتیان تێدا، سەرەدەریی دگەل دکەن.

ئەقجا ئەقەهلویستی فیفیورکا ل کیفە، و هەلویستی کاک مەلا بەختیاری و هەقالتین وی یین سیکولار ل کیفە، کو پیگوتن و پەسنکرنە تمامیا

دیموکراسیی و سیکولاریزمی، ویردی لسه ر ئەزمانی وایه، و ب چ شیوهیه کی وی مافی ناده نه خو، کو کیم و کاسی و خه له تی و پنییان تیدا بینن!!

۴- ئەزی پشته فانیای وی ئاخفتنا ته دکه م کو دبیزی دیموکراسی ژبه ری یونانیان "وهك نافه پوك" هه ره بهویه .

به رسف:

سالوخته ته کا دیتریا په سه ند لده ف گه له ک ژ پورژا فاییان ب گشتی، ئە شه یه کو ده می حه قی دکه قیته لبه ر سینگێ وان، ژلایی به رامبه رین وان فه، دانپیدانی پی دکن و ژبو دسه لمینن.

کو بیگومان ئە فه سیفه ته کی بلند و جوانه، ژلایی هه ر که سه کی فه بیت، هه روه کی به روشاریا وی ژی: نه سه لماندنا حه قیی و دانپینه دانان، ژلایی هه ر که سه کی فه بیت، سیفه ته کی کریت و خرابه .

هه لبه ت ئیسلام ژی یا دگه ل هه می خیر و چاکی و په سه ندیییه کی، ژ هه ر لایه کی فه بیت، و دژی هه ر خرابی و نه په سه ندیییه کی یه، ژلایی هه ر که سه کی فه بیت، له وانی ژی زانایان وه ک بنچینه یه کی گوته یه: (أَنْظُرُ إِلَى مَا قِيلَ، وَلَا تَنْظُرُ إِلَى مَنْ قَالَ)، ئانکو: به ری خو بدی و سه رنجی بده کا چ هاتیه گوتن، به ری خو نه ده یی کا کی گوته یه.

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ ، أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ.

۲۴/ شەبەان/ ۱۴۳۷ م

۳۱/ مایس/ ۲۰۱۶ ز

هه ولیر

chiragtrivedi@yahoo.com

/Alibapir

/Alibapir

/MeydanAmmerOnline

www.alibapir.net

www.alibapir.net

ئەف ئىستە، پېكەتتە ژ ھەمى بەرھەمىن ھەزرى يېن ماموستا (ەلى باپىر)
ى، ب پەرتووک و نامىلگەيان و ب زەمانى كوردى و ەھەبى.

ژ	پەرتووک	بەرھەمىن چاڭ	تېبىنى
	ا / پەرتووکىن كوردى (ئاق و ئىشائىن وان ھاتىنە وەرگىپان ژىوزاراقى بىدىنى)		
	قورئان و سونەت		
۱.	پوختەيەك لىدور ئىسلامى لىن رەناھىيا سوپەتا ھاتىجە	چاڭ ئېكى/ ۱۹۸۴ چاڭ دوويى/ ۲۰۰۶	
۲.	دا د خەمەتا قورئاندا بىن، {كۆمكەن ھەردو پەرتووکىن: (چەوا) باشتر ژ قورئاننى مەدار بىن؟} و (ئەركى لىسەر مەلەن مە بەرامبەرى قورئاننى) يە {	چاڭ ئېكى/ ۲۰۰۸ چاڭ دوويى/ ۲۰۱۵	
۳.	تەفسىرا قورئاننا بىلند و پىروز، بەرگى ئىكى: سووپەتەن: (الفاتحة) و (البقرة)	چاڭ ئېكى/ ۲۰۱۲	
۴.	تەفسىرا قورئاننا بىلند و پىروز، بەرگى دوويى: سووپەتا: (آل عمران)	چاڭ ئېكى/ ۲۰۱۲	
۵.	تەفسىرا قورئاننا بىلند و پىروز، بەرگى سىيى: سووپەتا: (النساء)	چاڭ ئېكى/ ۲۰۱۳	

ژ	په‌رتووک	بهروارو چاپ	تېبېنې
۶.	ته‌فسیرا قورئانا بلند و پیروز، بهرگې چوارې: سوورېتا: (المائدة)	چاپا ئېکې/۲۰۱۴	
۷.	ته‌فسیرا قورئانا بلند و پیروز، بهرگې پېنجې: سوورېتا: (الأنعام)	چاپا ئېکې/۲۰۱۵	
۸.	ته‌فسیرا قورئانا بلند و پیروز، بهرگې شەشې: سوورېتا: (الأعراف)	چاپا ئېکې/۲۰۱۶	
۹.	ته‌فسیرا قورئانا بلند و پیروز، بهرگې حەفتې: سوورېتا: (الأنفال)	چاپا ئېکې/۲۰۱۶	
۱۰.	ته‌فسیرا قورئانا بلند و پیروز، بهرگې هه‌شتې: سوورېتا: (التوبة)	چاپا ئېکې/۲۰۱۷	
۱۱.	ته‌فسیرا قورئانا بلند و پیروز، بهرگې نه‌هې: سوورېتا: (یونس)	چاپا ئېکې/۲۰۱۸	
۱۲.	ته‌فسیرا قورئانا بلند و پیروز، بهرگې ده‌هې: سوورېتا: (هود)	چاپا ئېکې/۲۰۱۸	
۱۳.	ته‌فسیرا قورئانا بلند و پیروز، بهرگې یازدې: سوورېتا: (یوسف)	چاپا ئېکې/۲۰۱۹	
۱۴.	دویکه‌فتنا سونته‌تا پیغه‌مبه‌ری ﷺ دناقبه‌را خه‌مساری و زیدده‌گافییدا	چاپا ئېکې/۲۰۱۵	
۱۵.	رېبازا پیغه‌مبه‌ری خودې: پیتاسه و گرنگی و پیندقی	چاپا ئېکې/۲۰۱۸	
باوهرې و هزرا ئیسلامی			
۱۶.	دیه‌رئیک راجوونا ئیسلامی و کورده‌رئیکان	چاپا ئېکې ۱۹۸۵ چاپا سېنې ۲۰۰۶	
۱۷.	پروژه‌یی به‌رنامه‌یی هزری یی کاری ئیسلامی	چاپا ئېکې/۱۹۹۶	

ژ	په‌رتووک	بهره‌وارو چاپ	تېبېنی
۱۸.	بڼه‌مایېن شهرعی و هیلین گشتین کومه‌لا ئیسلامی	چاپا ئېکی/ ۲۰۰۱ چاپا سیی/ ۲۰۱۴	هاتپه وه‌رگیران ژبو زمانی عه‌ره‌بی
۱۹.	چه‌ند مه‌سه‌له‌یه‌کین به‌ربه‌لاشین سه‌رده‌می، سه‌رنج‌دانه‌کا واقعیه و هه‌لسه‌نگاندنه‌کا شهرعیانه	چاپا ئېکی/ ۲۰۰۲ چاپا شه‌شی/ ۲۰۱۶	هاتپه وه‌رگیران ژبو زمانی عه‌ره‌بی و تورکی و فارسی
۲۰.	نیاسینا خودی، نایین، ئیمان (راستیین ئیسلامی گه‌ش دین و ئه‌فسانه‌یین کورمه‌ریکان پویج دین)	چاپا ئېکی/ ۲۰۰۲ چاپا دووی/ ۲۰۰۹	
۲۱.	نافین جوانین خودی "سبحانه وتعالی"	چاپا ئېکی/ ۲۰۱۳	
	مه‌وسوو‌عه‌یا : ئیمان و عه‌قیده‌یا ئیسلامی لبن روناها قورنان و سونه‌تی، (۶ به‌رگ)	چاپا ئېکی/ ۲۰۰۶- ۲۰۰۸ چاپا دووی/ ۲۰۱۶	
۲۲.	به‌رگی ئېکی: ئیمان و عه‌قیده‌یا ئیسلامی چییه و چه‌وايه؟		
۲۳.	به‌رگی دووی: ئیکتا‌په‌رستی ژبو خودی د دروستکاری و خودایتی دا		
۲۴.	به‌رگی سی: ئیکتا‌په‌رستی ژبو خودی د ناف و سالوخته و په‌رستنی‌دا		
۲۵.	به‌رگی چواری: ئیمان ب: فریشته‌یین خودی، په‌رتووکین خودی، پیغه‌مبه‌رین خودی		
۲۶.	به‌رگی پینجی: ئیمان ب: روژا دوماهی و قه‌زا و قه‌دمری		
۲۷.	به‌رگی شه‌شی: تایبه‌تمه‌ندی و بو‌چوونین دویکه‌فتین پېازا راست		
۲۸.	پېازا پیغه‌مبه‌ری {صلی الله علیه وسلم} کیشه؟!	چاپا ئېکی/ ۱۹۸۹	پاشی هاته دانان دناؤ په‌رتووکا (موسلمانی کامن: به‌شی ئېکی: بیروباو‌رتن موسلمانی)

ژ	په‌رتووک	بهروار و چاپ	تېبېنی
۲۹.	موسلمانان کامل: به‌شئ ئیکې: بیروباوهرین موسلمانان	چاپا ئیکې/ ۱۹۹۷	پاشی هاته دانان دناؤ په‌رتووکا (ئیمان و عه‌قیده‌یا ئیسلامی لېن رونه‌یا قورئان و سورنه‌تی)
۳۰.	ته‌وژما ئیسلامی و علمانی و خالین وه‌که‌هف و جیاواز	چاپا ئیکې/ ۲۰۰۸ چاپا سیتی/ ۲۰۱۵	پتیا وی ب (۲۴) خوله‌که‌یان ل هه‌فته‌نامه‌یا هاوولاتی، و ئه‌وا دېتر ژی ب (۹) خوله‌که‌یان ل هه‌فته‌نامه‌یا (ئاوینه‌) دا هاتیه به‌لاؤ کرن
۳۱.	روونکردنا بنه‌مایین شهرعی و هیلین گشتیین کومه‌لا ئیسلامی	چاپا ئیکې/ ۲۰۱۲ چاپا سیتی/ ۲۰۱۴	
۳۲.	ومرگی‌رانا کوردی یا عه‌قیده‌یا طه‌حاوی	چاپا دووی/ ۲۰۱۷	
۳۳.	روونکردنا عه‌قیده‌یا طه‌حاوی	چاپا ئیکې/ ۲۰۱۵	
۳۴.	سیکولاریزم و دیموکراسی د نه‌زمونا کوردستانیدا (دیه‌یتا سائی)	چاپا ئیکې/ ۲۰۱۶	
مه‌وسووعه‌یا: هزرکرنا ئیسلامی دنابه‌را وه‌جی و واقعیدا			
۳۵.	په‌رتووکا ئیکې: پیناسه و جیه و سهره‌تی و ژیدمر و گرنگیا: هزرکرنا ئیسلامی	چاپا ئیکې/ ۲۰۱۸	-

ژ	په‌رتووک	بهروارو چاپ	تېبېنی
۳۶.	په‌رتووکا دووی: هیلین گشتین رېبازا جه‌ماوهریا موسلمانان	چاپا ئېکی/ ۲۰۱۸	-
۳۷.	په‌رتووکا سیی: ته‌وژمین سهره‌گیین دیروکا موسلمانان	چاپا ئېکی/ ۲۰۱۸	
۳۸.	په‌رتووکا چواری: ستوینین هرزکرن ئیسلامی	چاپا ئېکی/ ۲۰۱۹	
۳۹.	په‌رتووکا پینجی: جه‌ند بابته‌کین هرزی یین نهایی یین جوراوجور	چاپا ئېکی/ ۲۰۱۹	
فقهی ئیسلامی			
	مه‌وسووعه‌یا: خودی په‌رستیا ئیسلامی (۴ به‌رگ)	چاپا ئېکی/ ۲۰۰۰ چاپا دووی/ ۲۰۰۹	
۴۰.	به‌رگی ئیکی: په‌رستنا خودی ب گشتی، هویره بابته‌تین خیلافی، پاک و پاقری		
۴۱.	به‌رگی دووی: نه‌نجامدانا نفیزئ ئیکه‌مین درویشمی خودی په‌رستی		
۴۲.	به‌رگی سیی: زه‌کات و دانا مالی		
۴۳.	به‌رگی چواری: روژی گرتن، جه‌ج و کرنا عومری، کرنا زکری خودی		
۴۴.	بنچینه‌یین گرنگین سهره‌ده‌ریا شهرعیبانه و ژیرانه دگهل هویره بابته‌تین خیلافی	چاپا ئېکی/ ۱۹۹۹	ژبو زمانی عه‌ره‌بی هاتیه وه‌رگیران
۴۵.	جه‌ژن و بیرده‌وری و هه‌لکه‌فت و هه‌لسه‌نگاندنه‌ک	چاپا ئېکی/ ۲۰۱۳	
۴۶.	جه‌ند بابته‌کین هونه‌ری لین روناهییا قورشان و سونه‌تی	چاپا ئېکی/ ۲۰۰۹ چاپا دووی/ ۲۰۱۵	ژبو زمانی فارسی هاتیه وه‌رگیران

ژ	په‌رتووک	بهروارو چاپ	تيبيني
۴۷.	چهند بنه‌مايه‌کين گرنگين دانا مال و ساماني د رپيا خودي دا	چاپا ټيکي/ ۲۰۱۳	
	ته‌زکيه‌يا نه‌فسي و ره‌وشت		
۴۸.	بيريټانانا خودي، گرنگيا بيريټانانا خودي د ژيانا مروفيدا	چاپا ټيکي/ ۱۹۸۷	
۴۹.	رپيا صالح بووني و به‌ره‌ف خودي جووني، ته‌زکيه‌يا نه‌فسي لبن روناها قورئان و سونه‌تي	چاپا ټيکي/ ۱۹۹۰ چاپا پينجي/ ۲۰۱۲	هاتيه وه‌رگيران ژبو زمانی عه‌ره‌بي و فارسي
۵۰.	مزگه‌فتين گوردستاني دناقه‌را ناقه‌دانکرنی و وي‌رانکرنيدا	چاپا ټيکي/ ۱۹۹۹	
۵۱.	زهرين ژبو ده‌ف خودي (سبحانه و تعالی)، گوهورين به‌ره‌ف خودي و، هيلانا گونه‌ه و سه‌رپيچيان و، گوهورين د خو دا ژ ره‌ه و ريشالان	چاپا ټيکي/ ۲۰۰۱ چاپا پينجي/ ۲۰۱۰	
۵۲.	شهيد کيه و چ پله و پايه‌يه‌ک هه‌يه؟!	چاپا ټيکي/ ۲۰۰۲	
۵۳.	به‌حسه‌ک لدور ديتنا خودايي بلند و مه‌زن، ل دونيايي و ئاخره‌تي	چاپا ټيکي/ ۲۰۱۵	
۵۴.	گيانی ژيانی باش په‌رستنا خودي و خو پاک و چاک کرن	چاپا ټيکي/ ۲۰۱۵	
۵۵.	مه‌وسووعه‌يا: ره‌وشتين ئيسلامي لبن روناها قورئان و سونه‌تي	چاپا ټيکي/ ۲۰۱۶	

ژ	په‌رتووک	بهروارو چاپ	تېبېنی
	بانگ‌خوای و کاری نیسلا می		
۵۶.	کوما خودی	چاپا ئېکی/ ۱۹۸۸	
۵۷.	پېشمه‌رگه‌یی نیسلا می، یان موسلمانن موجاهد کییه و چه‌وايه؟	چاپا ئېکی/ ۱۹۸۸ چاپا سیی/ ۱۹۹۸	
۵۸.	دەرد و دەرمانن بزافا نیسلا می	چاپا ئېکی/ ۱۹۹۰	
۵۹.	بزافا نیسلا می د دوورپانا مان و نهمانیدا	چاپا ئېکی/ ۱۹۹۳	
۶۰.	بزافا نیسلا می و قویناغا نوی	چاپا ئېکی/ ۱۹۹۴	
۶۱.	چه‌ند ری نشانده‌ک ژبو نیسلا میین کوردستانن	چاپا ئېکی/ ۱۹۹۷	
۶۲.	بزافا نیسلا می و ئاسویه‌کا گه‌ش و روون، بنه‌مایین شهرعی و بنچینه‌یین ئەخلاقى	چاپا ئېکی/ ۱۹۹۷	
۶۳.	نیسلا م و کیشه‌یین نهایی	چاپا ئېکی/ ۱۹۹۸	
۶۴.	زانایین نیسلا می کینه و چه‌وانن؟!	چاپا ئېکی/ ۲۰۰۲ چاپا سیی/ ۲۰۱۱	هاتیه وه‌رگیران ژبو زمانی عه‌ره‌بی
۶۵.	کومه‌لا نیسلا می: ئارمانج و هه‌لویست	چاپا ئېکی/ ۲۰۰۲	
۶۶.	چه‌وا سه‌ره‌ده‌ریی دگهل خه‌لکی بکه‌یین؟!	چاپا ئېکی/ ۲۰۰۲	هاتیه وه‌رگیران ژبو زمانی عه‌ره‌بی
۶۷.	چه‌وا ژ جیهادی تېبگه‌هین؟	چاپا ئېکی/ ۱۹۹۸	
۶۸.	جیهاد درپیا خودی دا و چه‌ند سه‌رنج و ناگه‌هدارییه‌ک	چاپا ئېکی/ ۲۰۰۲	

ژ	په‌رتووک	بهروارو چاپ	تېبېنی
۶۹.	دا کو لسه‌ر جیهادکرنی دهیندار نه‌بین!	چاپا ئېکی/ ۲۰۰۲	
۷۰.	جیهاد درپیا خودی دا چیه و بوچی دهیته کرن و چه‌وا دهیته کرن؟	چاپا ئېکی/ ۲۰۰۲	
۷۱.	چهند ری نیشاندانه‌ک ژبو خویشک و برایی‌ن مه‌ل دهرقه‌ی وه‌لاتی	چاپا ئېکی/ ۲۰۰۲	
۷۲.	ئیسلاام و موسلمانته‌ی و کارئ ئیسلاامی، لبن پوناها قورئان و سونه‌تی	چاپا ئېکی/ ۲۰۰۶	
۷۳.	هه‌فیه‌یمانی لبن پوناها قورئان و سونه‌تی	چاپا ئېکی/ ۲۰۰۹	
۷۴.	پشکداریکرن د هه‌لبژاردن و په‌رله‌مانیدا، هه‌لسه‌نگاندنه‌کا شه‌رعییانه و ژیرانه	چاپا ئېکی/ ۲۰۰۹ چاپا دووی/ ۲۰۱۳	چاپا ئېکی ب دوو خه‌له‌که‌بین جودا جودا ب دوو ناغ و نیشانیت جودا هاتیه کرن، ب نه‌فی شیوه‌یی: خه‌له‌کا ئېکی: به‌لگه‌هین نه‌وان که‌سین پشکداریکرنی د هه‌لبژاردن و په‌رله‌مانیدا ب شه‌رعی نران و هه‌لمو‌شاندا وان خه‌له‌کا دووی: به‌لگه‌هین دروستیا پشکداریکرنی د هه‌لبژاردن و په‌رله‌مانیدا
۷۵.	هه‌لوم‌شاندا بیروباوهر و کریارین توند‌ره‌ویی یین رېک‌خراوا (داعش)	چاپا ئېکی/ ۲۰۱۵ چاپا دووی/ ۲۰۱۷	هاتیه وه‌ر گېران ژبو زمانی فارسی

ژ	په‌رتووک	بهروارو چاپ	تيبيني
۷۶.	بلا لادان و تاوانين توندره‌وان، مه ل به‌رامبه‌ری ئيسلامی دوودل و ب گومان نه‌ئيخن	چاپا ئېکي/ ۲۰۱۵	هاتيه وه‌رگيران ژبو زمانی فارسی
۷۷.	توندره‌ويی: پيناسه‌يا وی، نيشانين توندره‌وان، نه‌گه‌رين توندره‌ويی، شينوار و دهرئه‌نجامين وی، چاره‌سه‌ری	چاپا ئېکي/ ۲۰۱۵	هاتيه وه‌رگيران ژبو زمانی فارسی
۷۸.	بنه‌ماين شهرعی و هيلين گشتين کومه‌لا ئيسلامی		
زنجيره‌يا بنه‌ماين شهرعين کومه‌لا ئيسلامی			
۷۹.	خه‌له‌کا ئېکي: به‌لگه‌هين شهرعين بنياتنانا کومه‌لا ئيسلامی	چاپا ئېکي/ ۲۰۰۱	
۸۰.	خه‌له‌کا دوويی و سيی: حوکمی ژ کارلادانا خه‌ليفه و کاربده‌ستين موسلمانان لده‌می خوار دبن و سته‌می دکهن	چاپا ئېکي/ ۲۰۰۱	
۸۱.	خه‌له‌کا چواری: شیخ ئه‌بو به‌صير و هه‌سه‌نگاندنه‌کا شهرعی و ژيرانه‌يا هه‌توایين وی	چاپا ئېکي/ ۲۰۰۱	

ژ	په‌رتووک	بهروارو چاپ	تېبېنې
	گوتارېن کونگره‌يېن کومه‌لا ئېسلامې کوردستان		
۸۲.	کار و پروژمېن مه يېن ئېسلامې (گوتارا کونگره‌يا ئېکې يا کومه‌لا ئېسلامې)	چاپا ئېکې/ ۲۰۰۵ چاپا دووې/ ۲۰۰۶	
۸۳.	راپورتا: ئېمانې، هزرى، سىياسې يا کومه‌لا ئېسلامې کوردستان (گوتارا کونگره‌يا دووې يا کومه‌لا ئېسلامې)	چاپا ئېکې/ ۲۰۱۰	
۸۴.	ئېزفرېنەك ژبو بارودوخې نافخوې و واقىي دمره‌كېي مه (گوتارا کونگره‌يا سېيې يا کومه‌لا ئېسلامې)، ۲۰/ ۵/ ۲۰۰۵	چاپا ئېکې/ ۲۰۱۶	
	نەتە‌وايەتې و مه‌سه‌له‌يا کوردان		
۸۵.	کوردستان بوچې وېران بوو و چه‌وا دى ئافه‌دان بېت؟	چاپا ئېکې/ ۱۹۸۹	
۸۶.	حوکمې زفرېنې ژبو لبن چوېمې طاغوتې ب ديتا ئېسلامې	چاپا ئېکې/ ۱۹۹۰ چاپا دووې/ ۲۰۰۵	
۸۷.	سوزا نەتە‌وايەتې و هزرا ناسيونالېزمې د تە‌پازيا ئېسلامېدا	چاپا ئېکې/ ۱۹۹۰ چاپا سېيې، ۲۰۰۵ چاپا چوارې/ ۲۰۱۸	
۸۸.	چارمەه‌ريا كېشە‌يا کوردان دناقبە‌را ئېمان و په‌رله‌مانېدا	چاپا ئېکې/ ۱۹۹۲	
	سىياسەت و حوکمرانې		
۸۹.	چه‌ند بابە‌تە‌كېن سىياسې يېن هە‌قچە‌رخ لبن روناھ‌يا عە‌قل و وہ‌حيي‌دا	چاپا ئېکې/ ۲۰۱۰	

ژ	په‌رتووک	بهروارو و چاپ	تېبېنی
	مه‌وسووعه‌یا: نېسلاام و ده‌وله‌تداری، (۴ به‌رگ)	چاپا ئېکې / ۲۰۱۶-۲۰۱۴	
۹۰.	به‌رگې ئېکې: قه‌واره‌یا سیاسې د ئېسلاامېدا: به‌لگه‌هېن پېدقېیوونې، چه‌وانیا بنیاتننې، سروشت و بناغه‌یې هرزې، پېتاسه‌یا چه‌ند په‌یڅ و زاراقان		
۹۱.	به‌رگې دووې: بنه‌مایېن سیسته‌مې حوکمرانېې د ئېسلاامېدا		
۹۲.	به‌رگې سیې: (سې ده‌سته‌لاتېن): یاسادانان، جېبه‌جېکرن، دادوهرې		
۹۳.	به‌رگې چوارې: نه‌موسلمان د کومه‌لگه‌ه و ده‌وله‌تا ئېسلاامېدا		
۹۴.	دیتنه‌کا ئېسلاامېیانه ژبو واقعې مه یې نوکه	چاپا ئېکې / ۲۰۰۹ چاپا دووې / ۲۰۱۷	
۹۵.	قورئان و پاکسازی و چاکسازی د ههرېما کوردستانېدا	چاپا ئېکې / ۲۰۱۸	
۹۶.	گرنگیا رموشتی د سیاسه‌تېدا	چاپا ئېکې / ۲۰۱۹	
نافرمت و خېزان			
۹۷.	نافرمتا موسلمانا کورد، مافېن وې یېن شهرعی و نه‌رکېن وې یېن گرنگ	چاپا ئېکې / ۲۰۰۳ چاپا دووې ۲۰۰۳	
۹۸.	مه‌وسووعه‌یا: نافرمت و خېزان لبن سیبه‌را شهرېعه‌تی	به‌رگې ئېکې چاپا ئېکې / ۲۰۰۲ به‌رگې ئېکې و دووې چاپا سیې. ۲۰۱۳	
دیروک			
۹۹.	پوخته‌یا ژباننامه‌یا پېغه‌مبه‌رې خودې (صلی الله علیه وسلم)، دهرس و په‌ندېن وی	چاپا ئېکې ۲۰۰۹ چاپا سیې ۲۰۱۳	

ژ	په‌رتووک	بهروارو چاپ	تېبېنی
۱۰۰	چهنډ قه‌فته‌ک ژ بېدرا ته‌مه‌نی من (بېره‌وېن من)، به‌شی نیکی (۱۹۶۱- ۱۹۹۱)	چاپا نیکی/ ۲۰۱۵	
۱۰۱	پشتیه‌ک ژ کاروچالاکي و پرویدانین ژيانا من (۱۹۶۱-۲۰۱۷)	چاپا نیکی/ ۲۰۱۸	ژبو هردوو زمانین عهره‌بی و ټینگلیزی هاتیه وهرگیران
نیدار و دانوستاندن			
۱۰۲	سنوورین قه‌ده‌غە‌کری نه‌شکین! (چاپ‌یکه‌فتنا دکتور حسین محمد عزین)	چاپا نیکی/ ۲۰۰۱ چاپا دووی/ ۲۰۰۴	-
۱۰۳	نه‌شکه‌نجه و زیتان، پېشمهرگه‌یه‌ک بیست و دوو هه‌یفان د زیندانا داگیرکه‌راندا	چاپا نیکی/ ۲۰۰۵ چاپا سینی/ ۲۰۰۹	هاتیه وهرگیران ژبو زمانی عهره‌بی و ټینگلیزی، هه‌روه‌سا دوو تهرجه‌مېن فارسی ژبو هاتیه‌کرن و هاتیه چاپکرن و به‌لا‌فکرن
۱۰۴	گه‌نج د تیگه‌هین نه‌اییدا	چاپا نیکی/ ۲۰۱۰	
زنه‌یردیا باب‌ه‌تین سه‌رده‌می			
۱۰۵	گه‌نجین مه‌ دناقبه‌را ره‌سه‌نایه‌تی و لا‌سایکرنیدا (۱)	چاپا نیکی/ ۲۰۰۶	ژبو زمانی فارسی هاتیه وهرگیران
۱۰۶	بلا هشیار بین! هه‌رفینا ره‌وستی دی کومه‌لگه‌ها مه‌ به‌ره‌ف چارمنقیسه‌گی نه‌یارقه به‌ت (۲)	چاپا نیکی/ ۲۰۰۲ چاپا دووی/ ۲۰۰۶	
۱۰۷	ب دویر نیخستنا ناهرتی ژ نیسلامی دی توشی چ زیانه‌گی بین! (۳)	چاپا نیکی/ ۲۰۰۷	-

ژ	په‌رتووک	بهروارو چاپ	تېبېنی
۱۰۸	چه‌وا دی بېته پېشنه‌نگ و بنیاتناتا بنکه‌یی چه‌ماوهری (۴)	چاپا ئېکی / ۲۰۰۷	
۱۰۹	سیاسه‌تا ئیسلامی و چه‌ند روونکره‌ک (۵)	چاپا ئېکی / ۲۰۰۷	
۱۱۰	چه‌ند بنه‌مایه‌کین گرنګین گوتاربیژی (۶)	چاپا ئېکی / ۲۰۰۶	ژبو زمانی فارسی هاتیه وه‌رگیران
۱۱۱	قوتابیین زانیاریین شهرعی و چه‌ند سهرنج و رېنماییه‌ک (۷)	چاپا ئېکی / ۲۰۰۷	
۱۱۲	رېموشتی بلند و په‌سند پیقه‌ری موسلماننه‌تی یه (۸)	چاپا ئېکی / ۲۰۰۷	
۱۱۳	بانگخوازی ژبو خودی چییه و چه‌وايه و ب کی ده‌یته کرن؟ (۹)	چاپا ئېکی / ۲۰۰۷	ژبو زمانی فارسی هاتیه وه‌رگیران
۱۱۴	قوتابی د ئه‌فی سه‌روبه‌ریدا، پی‌دفی یه چه‌وا بن و چ بکه‌ن؟ (۱۰)	چاپا ئېکی / ۲۰۰۸	
۱۱۵	واقعی هه‌ریما کوردستانی، دیتنه‌کا ئیسلامیانه (۱۱)	چاپا ئېکی / ۲۰۰۸	
۱۱۶	سروش و ستوینین خیزانی و مه‌سه‌له‌یا چه‌ند ژنی د ته‌رازی شهرعی و عه‌قلیدا (۱۲)	چاپا ئېکی / ۲۰۰۹	ئه‌ډ نامیلکه‌یه ب (۱۴) خه‌له‌که‌یان د روژنامه‌یا (روژنامه) دا هاتیه به‌لا فکرن
۱۱۷	کاری ئیسلامی و نه‌هیلانا چه‌ند تاریاتییه‌کان (۱۳)	چاپا ئېکی / ۲۰۱۱	
۱۱۸	حوکم فیه‌زفرینی ژ ئیسلامی و هه‌لسه‌نگاندنه‌ک (۱۴)	چاپا ئېکی / ۲۰۱۱	

ژ	په‌رتووک	بهروار و چاپ	تېبېنی
۱۱۹	مه‌لای مه‌زنی کویه و ته‌فسیرا وی و چهند سهرنجه‌ک (۱۵)	چاپا ئېکی / ۲۰۱۱	
۱۲۰	هه‌کولینه‌ک لدور: هه‌بوون و نه‌بوونا نه‌سخی د قورنائیدا (۱۶)	چاپا ئېکی / ۲۰۱۲	
۱۲۱	تاقیکرنا خودی ژبو به‌نده‌یین وی چییه و چه‌وايه؟ (۱۷)	چاپا ئېکی / ۲۰۰۳ چاپا دووی / ۲۰۱۲	
۱۲۲	ره‌هه‌ندا کوردان ژ دهرقه‌ی وه‌لاتی و هه‌رکی لسه‌ر ملین وان (۱۸)	چاپا ئېکی / ۲۰۱۲	
۱۲۳	خاتین مه‌لاژن: ئا‌فرده‌کا هه‌لکه‌فتی و هه‌ه‌ژینه‌کا کیم وینه (۱۹)	چاپا ئېکی / ۲۰۱۲	
۱۲۴	گه‌نج و فه‌یرانا روحی: هه‌گه‌ر، شینوار، چاره‌سهر (۲۰)	چاپا ئېکی / ۲۰۱۷	
۱۲۵	ژیان لبن سیبه‌را ئیمان و نه‌هیلانا گومانان (۲۱)	چاپا ئېکی / ۲۰۱۷	
ب په‌رتووکین عه‌ره‌بی			
	موسوعة: الإسلام كما يتجلى في كتاب الله	ط الاولى/ ۲۰۱۵	
۱۲۶	کو د چاپا ئېکی دا (۸) به‌رگه و، د چاپا دووی دا ژ (۱۲) په‌رتووکان پیک دهیت، ب هه‌فی شیوه‌ی:		
۱۲۷	الكتاب الأول: الإسلام: معرفة صحيحة بالخالق عز وجل والخلق	ط الثانية/ ۲۰۱۶	

تیبینی	بهروار و چاپ	په رتووک	ژ
	ط الثانية/٢٠١٧	الكتاب الثاني: تعريف الإيمان	١٢٨
	ط الثانية/٢٠١٧	الكتاب الثالث: الإيمان بالله تبارك وتعالى: الخالق الرب المالك الإله ذي الأسماء الحسنی والصفات العلی	١٢٩
	ط الثانية/٢٠١٧	الكتاب الرابع: الإيمان بالملائكة و بالجن	١٣٠
	ط الثانية/٢٠١٧	الكتاب الخامس: الإيمان بكتب الله الحكيم	١٣١
	ط الثانية/٢٠١٧	الكتاب السادس: الإيمان برسول الله تعالى وأنبيائه الكرام	١٣٢
	ط الثانية/٢٠١٨	الكتاب السابع: خاتم النبيين محمد صلى الله عليه وسلم: موجز سيرته وبراہین نبوته	١٣٣
	ط الثانية/٢٠١٨	الكتاب الثامن: الإيمان باليوم الآخر وموجز عن القدر	١٣٤
	ط الثانية/٢٠١٨	الكتاب التاسع: إهداء الإنسان بهدى الله، أو الإلتزام الفردي بشريعة الله	١٣٥
	ط الثانية/٢٠١٩	الكتاب العاشر: إلتزام المجتمع بشريعة الله تعالى	١٣٦
		الكتاب الحادي عشر: تطبيق المجتمع للشريعة و معالم الدولة في الإسلام	١٣٧
		الكتاب الثاني عشر: الإسلام: نظرة سديدة تجاه الناس وتعامل صحيح معهم	١٣٨

ژ	په‌رتووک	بهروارو چاپ	تېبېنی
١٣٩	نقض فکرة التطرف	ط الاولی/ ٢٠١٦ لندن، ط الثانية/ ٢٠١٧، - القاهرة (نقض التطرف ودحض أفكار المتطرفین)	
١٤٠	ضيف و قضية (مقابلة مع قناة العربية)	ط الاولی/ ٢٠٠٦	-
١٤١	لقاء خاص (مقابلة مع قناة العالم)	ط الاولی/ ٢٠٠٦	
١٤٢	حديث مختصر حول مايجري على الساحة العراقية	ط الاولی/ ٢٠١٦	
١٤٣	طريق الصلاح والسير الى الله / تزكية النفس في ضوء القرآن والسنة	ط الاولی/ ٢٠١٢	
١٤٤	أمير وراء القضبان	ط الاولی/ ٢٠٠٩ ط الثاني/ ٢٠١٣	
١٤٥	مسائل عصرية رائجة	ط الثانية/ ٢٠١٤	
١٤٦	قواعد مهمة في التعامل الشرعي الحکيم مع المسائل الفرعية الخلافة	ط الاولی/ ٢٠١١	
١٤٧	علماء الإسلام من هم وماهي صفاتهم؟	ط الاولی/ ٢٠٠٥ ط الثانية/ ٢٠١٨	
١٤٨	الأصول الشرعية والخطوط العامة للجماعة الإسلامية	ط الاولی/ ٢٠٠١ ط الثالثة/ ٢٠١٢	
١٤٩	كيف نتعامل مع الناس؟	ط الاولی/ ٢٠٠٢	
١٥٠	حوارات ساخنة حول قضايا راهنة، في ميادين الفكر والفقه والدعوة والسياسة	ط الاولی والثانية/ ٢٠١٨	

٢٠١٧	١٥١	الديموقراطية والعلمانية في تجربة كوردستان	بهرزوار و چاپ	تیبیبینی
٢٠١٨	١٥٢	خلاصة أحداث حياتي ونشاطاتي الفكرية والسياسية (١٩٦١-٢٠١٧)	ط الأولی / ٢٠١٧	
		<p>نەو بەرتووکیڤن لێن چاپکرنی</p>		
٢٠١٩	١٥٣	تەفسیرا قورئانا بلند و پیروز، بەرگی دوازدی: سوورەتێن: (الرعد، إبراهيم، الحجر)		
٢٠٢٠	١٥٤	گەشبوونا ئێمانی و ھوێچاتی ئێلحادی، لێن پوناھیا زکماک و عەقل و زانست و وەحییەدا		
٢٠٢١	١٥٥	دوباره بەریخودانەک ژبو کاری ئیسلامی		
٢٠٢٢	١٥٦	نظرات فاحصة في قضايا شاحصة: الإسلام والأمة، القضية الكوردية، الوضع العراقي		
٢٠٢٣	١٥٧	واقعی دژواری ئوممەتی: ئەگەر و چارەسەر		

ameer.maktaba@yahoo.com

/Alibapir

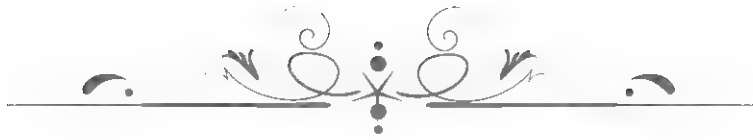
/Alibapir

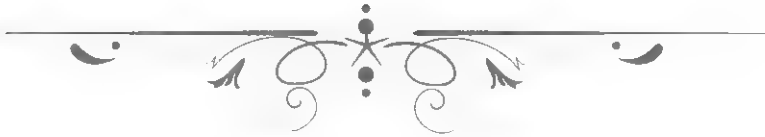
/MadrassaAminatOffice

www.alibapir.net

www.alibapir.net

نافەرۆك

- پیشکیش بیت..... ۷
 پیشه کیا چا پا زارافى بادینى..... ۹
 پیشگوتن..... ۱۱
 دهستپيک و پیناسه یا ئەقى پەرتووکى..... ۱۳
 ئەو نامە یا نەخشە یى رپکا بریقه چوونا دیبه یى بخووفه گرتى..... ۱۷
 چه وانیا بریقه برنا دیبه یى..... ۱۹
 رپى خوشکرن..... ۲۱

به شی ئیکى

سیکولاریزم

(SECULARISM)

- تهوهرى ئیکى: پیناسه..... ۲۹
 تهوهرى دوویى: سه رهاتیا سه رهلدانا سیکولاریزمى د روژئافا (غرب) ی دا..... ۳۳
 سه رنجدانەك ژبو ئایینی که نیسی:..... ۳۷
 ۱- گوهرپین و دهستکاریکنا پەرتووکا پیروز (الکتاب المقدس):..... ۳۷
 ۲- ژ لایى عه قیده و هزریقه:..... ۳۹
 ۳- دانانا دادگه مین پشکینا عه قیدى (محاكم التفتيش عن العقيدة):..... ۴۰

- ٤- ته به نیکرنا سیستمی ٲیوکراسی (theocracy): ٤١
- ٥- قورخکاریه کا دژوار ژبو مولک و سامانی: ٤١
- ٦- ٲیکچوونا ئاشتیا جفاکی: ٤١
- تهوهری سییی: کومه لکه ههک کوژ نیسلامی ٲیگه هشتییت، چ به هانهیهک ژبو
هه بوونا سیکولاریزمی ٲینه ٤٥
- خالا ٲیکی: دیروکا نیسلامی و موسلمانان، به روفاژی دیروکا که نیسی و
نه صرانیانه: ٤٥
- خالا دوویی: چ ژوان نه گهرین کو خه لکی ٲوژئاقا ژ که نیسی ٲه ٲه قاند، د
نیسلامیدا هه بوون ژبو نینه: ٤٧

به شی دوویی

دیموکراسی

(DEMOCRACY)

- تهوهری ٲیکی: ٲیناسه ٥٧
- تهوهری دوویی: سه رها ٲیا دیموکراسیی ٥٩
- تهوهری سیی: به راوردیهک دناقبه را دیموکراسیی و سیستمی ٲوکمرانیی د
نیسلامیدا ٦٤

به شی سییی

نه نجامین: سیکولاریزم و دیموکراسیی د نه زموونا هه ریما کوردستانیدا

- سیکولاریزم ٨١
- دیموکراسی ٨٤

به‌شی چواری به‌سقدانا پرسیاران

دەستپێك ۹۳

پینچ خوله‌کیڤ دوماهی..... ۱۰۹

به‌شی پینچی

به‌رسقا چه‌ند ناخفتنه‌كان كود ديبه‌یتی دا نه‌گه‌هشتم به‌رسقا وان بدم

به‌ره‌مه‌مین نفیسه‌ری ۱۲۹

نافەرۆك ۱۴۷

كورتییه‌ك ژ دیروكا ژيانا ماموستا عه‌لی باپیر..... ۱۵۰

/Alibapir

/Alibapir

/MediaAmesOffice

www.alibapir.net

کورتییەك ژدیروكا ژيانا ماموستا عەلی بابیر

- ناڤ: عەلی بابیر وەتمان.
ژدایکبووی: سالّا (١٩٦١ز) ل قەزایا
پشدر سەرب پارێزگەها سلێمانی.
- زانیاریی ئیسلامی ل پەیمانگەها
ئیسلمی (پانیە و سلێمانی) و ل دەف
زانیی کوردستانی و عێراقی و
"پاشان یی کوردستانا ئێرانی"
بەدەستفە ئێنایە، ل سالّا (١٩٨٠ز)
قورئانا پیروز ژێه رکریه.
- ل سالّا (١٩٨١ز) ژلای پێژما بە عەس بێرا دەستگیرکردنی ژبو هاتیە دان،
لەوما هەر ل وی دەمی عێراق بجە هیلایه و ئاواره بوویه ل ئێرانی، کول
وی دەمی ل قویناغا دووی یا زانکویی بوو، کولیژا شەریعەت.
- ل سالّا (١٩٨٣ز) زقریه کوردستانا عێراقی و ل پێقه بەریا ئەوقافا هەولیری
تاقیکرنا ئیمامەتی کریه و، ل مزگەفتا (نورسی) ل باژیری پانیە هاتیە
دامەزراندن و، بەردەوام بوویه لەسەر گوتنا وانەیان و بانگخوازیا ئیسلامی
و... هتد.

- ئیکه مین به ره می خول سالآ: (۱۹۸۳ز) نفیسیه بناقی: (پوخته یه ک لدور ئیسلامی)، پاشان په رتووک و به ره می و د به رده وام بوون کو د نوکه دا ژماره یا وان ژ سه د (۱۰۰) به ره مان پتره، کو ژ مه وسووعه و په رتووک و نامیلکه یان پیک دهین و، ب زمانین کوردی و عه ره بی هاتینه نفیسین و، هنده ک ژ په رتووکین وی کو ب زمانی کوردی هاتینه نفیسین ژبو زمانین: عه ره بی و، فارسی و، تورکی و، ئینگلیزی ژبی، هاتینه وهرگیران.
- ل سالآ (۱۹۸۷ز) پشتی چهند سالان ژ خه باتا ئاشکهر و نهین دگه ل {بزاقا په یوه ندیا ئیسلامی}، کو ل دوماهیا سالیین هه فقیی ژ چه رخی بوری پیکه ستین وئ یین نهین دمه زراندن، چوویه چیایی و ده ست ب خه باتا چه کداری کریه د چوارچوقه یا بزاقا ئیسلامیدا، کو ل چهند ده قهرین کوردستانی بنکه و باره گایین سه ریازی هه بوون لدژی پژیما به عس و، هیژا هه مزه ل بناقا چیایی قه ندیل دمه زرانند.
- ل سالآ (۱۹۸۸ز) بوویه ئه ندای مه کته با سیاسی یا بزاقا ئیسلامی.
- ل سالآ (۱۹۹۱ز) پوله کی مه زن هه بوویه د سه ره لدانا ئادارا (۱۹۹۱ز) و هشیارکنا خه لکی کوردستانی، ژ مه رهم و ئارمانجین سه ره لدانا جه ماوه ری و دانه نیاسینا بزاقا ئیسلامی.
- هه تا سالآ (۲۰۰۱ز) دناق بزاقدیدا به رده وامی دایه خه باتا خو و، د هه مان سالدا دگه ل پتریا هیژ و مه لبه ندین بزاقا ئیسلامی، ژبه ر چهند ئه گه ره کین مه نه جی (کومه لا ئیسلامی کوردستان) راگه هاند و ب ئه میری کومه لا ئیسلامی هاته هه لبراردن.
- ل (۲۰۰۳/۷/۱۰ز) ل سنووری سلیمانینی ژلایی هیژین ئه میریکی ب تومه تین نه دروست هاته ده ستگیرکرن، ژبو ماوه یی (۲۲) هه یقان د زیندانیدا مایه و، هه ر د زیندانیدا مه وسووعه یا: (الإسلام كما يتجلى في كتاب الله) د

دوازده په‌رتوڪ و چوار هزار (۴۰۰۰) لاپه‌رياندا نفيسيہ و، ل
(۲۸/۴/۲۰۰۵ز) ڙ زينداني ڙگار بوويه.

- هتا نوڪه پتر ڙ (۱۰۰) په‌رتوڪ و ناميلڪه نفيسيہ د بوارين: هزارا
ئيسلامي و عقيده و فقہ و حوڪم و سياست و ته‌زڪيه يا نه‌فسي و
په‌وشي و، به‌رسفدانا هزار و ڪوره‌پيڪين ناموو و ... هتد.
- د هلبزاردين ساللا (۲۰۱۰ - ۲۰۱۴ز)، ڙيو جقاتا نوينه‌رين عيراقى ل
بازنه‌يا پاريزگه‌ها هوليڙي ڪانديد بوويه و، دهنگي ئيڪي بدهست خوفه
ئينايه، پتر ڙ (۶۰,۰۰۰) دهنگان.
- ڪومه‌لا ئيسلامي هتا نوڪه سي ڪونگره گريڊاينه، ل سالتين: (۲۰۰۵ و
۲۰۱۰ و ۲۰۱۵ز) و د هه‌مياندا، ب ئه‌مير هاتيه هلبزاردن.
- نوڪه پروڙهي ته‌فسير ڪرنا قورئانا بلند و پيروز ده‌سٽيڪريه و، هتا نوڪه
چهندين به‌رگ ڙي هاتينه چاپ ڪرنا و به‌لاڦ ڪرنا.

ڙيو پتر پيڙانينان لسهر ڙيانا نفيسه‌ري، سه‌ره‌دانا مالپه‌ري وي يي تاييه‌ت
بڪه‌ن: www.alibapir.net

ameer.maktab@yahoo.com

 /AliBapir

 /AliBapir

 /MediaAmeerOffice

www.alibapir.net

ئەڤ پەرتووکە ..

دەقی ئەوی گوتوبیژی یە

کو لێ ناڤ و نیشانی:

(سیکولاریزم و دیموکراسی

د ئەزمونا کوردستانی)

ل پوژا (۲۰۱۶/۶/۱۰) ل سلیمانی

ل هولا تەوار،

دناقبەرا بەندە ی و

کاک مەلا بەختیاری دا
www.alibapir.net

هاتیە ئەنجام دان.

هەلبەت پشتی پێداچوون و

زێدەکرنا ھندەك بەحس و بابەتان،

کو د دەستیپێکا پەرتووکیدا ئاماژە

پێ هاتیە دان.